

გიორგი მირიანაშვილი

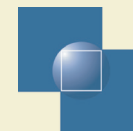
ევროპის ჯავშირის ცნობარი

ევროპის ჯავშირის
ცნობარი

გიორგი
მირიანაშვილი

GRUNI
გიორგი რუბაქიძის უნივერსიტეტი

შოთა რუსთაველის საერთაშორისო
ეროვნული საზოგადოებრივი ფონდი
SHOTA RUSTAVELI NATIONAL SCIENCE
FOUNDATION OF GEORGIA

გიორგი მირიანაშვილი

ევროპის კავშირის ცნობარი

თბილისი
2022

პროექტი განხორციელდა “შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის” ფინანსური მხარდაჭერით [SP-2-21-437]

This work was supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG) [SP-2-21-437]

გამოცემაზე მუშაობდნენ:

პროექტის კოორდინატორი – მარიამ სულაშვილი
კომპ. უზრუნველყოფა – გიორგი ჩიქვინიძე

© გიორგი მირიანაშვილი 2022

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არც ერთი ნაწილი (ეს იქნება ტექსტი, ფოტოილუსტრაცია თუ სხვა) არანაირი ფორმით და საშუალებით (იქნება ეს ელექტრონულ თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებული იქნეს საავტორო უფლების მქონე სუბიექტის წერილობითი ნებართვის გარეშე. საავტორო უფლებების დარღვევა ისჯება საქართველოს კანონმდებლობით.

All rights reserved. No part of this book (be it text, photo-illustration, etc.) may be used in any form or by any means (whether electronic or mechanical) without the written permission of the copyright holder.

Copyright infringement is punishable under Georgian law.

დაიბეჭდა:

გამომცემლობა „მერიდიანი“,
თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ., №47.

☎ 239-15-22

E-mail: meridiani777@gmail.com

ISBN 978-9941-34-132-8

ცნობარი მომზადებულია გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის საჯარო მმართველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის კვლევითი პროექტის ფარგლებში და გამოცემულია გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტისა და სსიპ შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მხარდაჭერით

ავტორი:

გიორგი მირიანაშვილი

სამართლის დოქტორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლის დეკანი, საჯარო მმართველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი

Dr. George Mirianashvili

European Union Glossary

**Tbilisi
2022**

The glossary is prepared within the framework of the research project of Scientific-Research Institute of Public Administration of Grigol Robakidze University and is published with the support of Grigol Robakidze University and LEPL Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia

Author:

George Mirianashvili

Ph.D. in Law, Associate Professor of the School of Law, Dean of the School of Public Administration and Politics, Director of Scientific-Research Institute for Public Administration at Grigol Robakidze University

შინაარსი

ავტორისგან 7

ა..... 9

ბ..... 15

გ..... 19

დ..... 33

ე..... 43

ვ..... 118

ზ..... 118

თ..... 119

ი..... 131

კ..... 140

ლ..... 158

მ..... 163

ნ..... 183

ო..... 187

პ..... 193

ჟ..... 203

რ..... 203

ს..... 207

ტ..... 242

უ..... 244

ფ..... 244

ქ..... 247

ღ..... 250

ყ..... 250

შ..... 250

ჩ..... 255

ც..... 256

ძ..... 258

წ..... 260

ჭ..... 263

ხ..... 264

ჯ..... 264

ჰ..... 266

ბიბლიოგრაფია 268

ავტორის შესახებ 275

ავტორისგან

ევროპის კავშირში განწევრიანება საქართველოს კონსტიტუციაში დეკლარირებული მიზანია. ევროპული ინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად კონსტიტუციურ ორგანოებს, თანამდებობის პირებს ეკისრებათ ყველა ზომის მიღების ვალდებულება.

მიუხედავად იმისა, რომ ევროპის კავშირში საქართველოს განწევრიანებას საქართველოს მოქალაქეების აბსოლუტური უმრავლესობა უჭერს მხარს, საზოგადოებაში, აკადემიურ და პროფესიულ წრეებში ევროპულ ინტეგრაციაზე არსებობს ინფორმაციის სიმწირე.

ევროპის კავშირში საქართველოს განწევრიანების კონსტიტუციაში დაფიქსირების შემდგომ 2018 წლის სექტემბერში გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის, საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლის, საჯარო მმართველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ფარგლებში მომზადდა ერთობლივი სამეცნიერო-კვლევითი პროექტი, რომელიც მიზნად ისახავდა 6 წლის განმავლობაში ევროპულ ინტეგრაციასთან დაკავშირებით 3 სახელმძღვანელოს, მონოგრაფიისა და საინფორმაციო ხასიათის ნაშრომის მომზადებას.

სამეცნიერო-კვლევით პროექტს ფინანსური, მატერიალური და ინსტიტუციური კუთხით სრულად მხარ უჭერს გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, რისთვისაც მინდა განსაკუთრებული მადლიერება გამოვხატო **რექტორის, პროფესორ მამუკა თავხელიძის** მიმართ, რომელმაც შექმნა ყველანაირი წინაპირობა კვლევითი საქმიანობის ეფექტიანად განხორციელებისთვის, მათ შორის უახლესი უცხოენოვანი სამეცნიერო ლიტერატურის, სამეცნიერო ბაზების შეძენისა და გერმანიაში სამეცნიერო ვიზიტის მხარდაჭერის ჩათვლით. აგრეთვე მადლობა მინდა გადავუხადო გრიგოლ რობ-

აქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროექტების კოორდინატორს **მარიამ სულაშვილს**, რომელმაც ფასდაუდებელი დახმარება გაამინია კვლევითი პროექტის ადმინისტრირების პროცესში.

ეს ცნობარი ამ სამეცნიერო-კვლევითი პროექტის ფარგლებშია მომზადებული. მასში განმარტებული და გაშინაარსებულია ევროპული ინტეგრაციისთვის რელევანტური ტერმინები, ცნებები, დოქტრინები და კონცეფციები.

იგივე პროექტის ეგიდით გამოქვეყნდა მონოგრაფია – ადამიანის უფლებათა დაცვის კოლიზიური ევროპული სტანდარტები ექსტრადიციის სფეროში და ევროპის კავშირის სამართლის სახელმძღვანელო (პირველი ნაწილი).

აღნიშნული აკადემიური ნაშრომების მიზანია საუნივერსიტეტო სივრცეში, პროფესიულ წრეებში, იურიდიულ სამეცნიერო საქმიანობაში ევროპის კავშირის სწავლების და კვლევის პროცესის გაძლიერება, სრულყოფა, სახელმწიფო მოსამსახურეებში ევროპის კავშირის თაობაზე ცნობიერების ამაღლება.

2023 წელს იგეგმება სახელმძღვანელოს მეორე ნაწილის გამოქვეყნება, რომელიც მიეძღვნება ევროპის კავშირის ეკონომიკურ სამართალსა და მართლმსაჯულების განხორციელების მექანიზმებს. აგრეთვე, დაგეგმილია ევროპული ექსტრადიციის სამართლის სახელმძღვანელოს გამოქვეყნება.

მადლობა მინდა გადავუხადო ოჯახის წევრებს, კოლეგებს, მეგობრებს, დოქტორანტებსა და სტუდენტებს კვლევითი საქმიანობის მხარდაჭერისა და გამხნეებისთვის.

გიორგი მირიანაშვილი

*სამართლის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
თბილისი, სექტემბერი, 2021*

ა

ამსტერდამის ხელშეკრულება

ამსტერდამის ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1997 წლის 2 ოქტომბერს და ძალაში შევიდა 1999 წლის 1 მაისს. ხელშეკრულებას თან ერთვის 13 პროტოკოლი, ამსტერდამის 1997 წლის სამიტზე მიღებული 51 დეკლარაცია და კავშირის ნევრ სახელმწიფოთა 8 ცალმხრივი დეკლარაცია.

ამსტერდამის ხელშეკრულებით ევროპის კავშირისა და ევროპული გაერთიანების მიზნებისა და ამოცანების გაფართოება განხორციელდა. ხელშეკრულებით კიდევ უფრო განვითარდა კავშირის მოქალაქეობის კონცეფცია, ევროპულ პარლამენტს საკანონმდებლო პროცესში მიენიჭა დამატებითი კომპეტენციები, დაინერგა ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის პრინციპი“, ინკორპორირებულ იქნა ერთი მხრივ, ევროპული სოციალური ქარტია ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებაში, მეორე მხრივ, ე.წ. „შენგენის სამართალი“ ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულებაში და ა.შ.

ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება

ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა რომში 1957 წლის 25

მარტს და ძალაში შევიდა 1958 წლის 1 იანვარს. დღეის მდგომარეობით, იგი შედგება 177 მუხლისა და 5 დანართისაგან. ხელშეკრულება მიზნად ისახავდა ატომური ინდუსტრიების დროულ დაფუძნებასა და გაფართოებისთვის აუცილებელი პირობების შექმნას. ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების თავდაპირველ ძირითად ორგანოებს წარმოადგენდა ასამბლეა, საბჭო, კომისია და მართლმსაჯულების სასამართლო.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების ევროპის კავშირში ინტეგრაცია არ განხორციელდა, იგი ცალკე სუბიექტად აგრძელებს არსებობას.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო კავშირის დამოუკიდებელი, აუდიტის განმახორციელებელი ორგანოა. სასამართლოს კომპეტენციაა კავშირის შემოსავლისა და გასავლის კანონიერებისა და მიზნობრიობის, ბიუჯეტის ეკონომიურად ხარჯვის შემოწმება, რომელსაც იგი ევროპის კავშირის ორგანოებისა და წევრი სახელმწიფოების ხელისუფლებისგან დამოუკიდებლად ახორციელებს. საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებისას, აუდიტორთა ევროპული სასამართლო დეტალურად ამოწმებს ევროპის კავშირის იმ ადმინისტრაციული სტრუქტურების მიერ განეული დანახარჯებისა და მიღებული მატერიალური სარგებლის კანონიერებასა და მიზნობრიობას, რომლებიც კავშირის ფინანსური კაპიტალის მიმოქცევას ხე-

ლმძღვანელობენ. სასამართლო აგრეთვე აუდიტს უტარებს სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ კავშირის ფულადი სახსრების განკარგვას ან ბენეფიციარების მიერ მათ მიღებას, როგორც კავშირის ნეერ სახელმწიფოებში, ასევე მესამე ქვეყნებში.

აუდიტორთა სასამართლოს დასკვნები აისახება ყოველწლიურ ან/და სპეციალურ ანგარიშებში, რომლებიც იბეჭდება ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში. ანგარიშები შეიცავს ერთი მხრივ, აუდიტის შედეგად აღმოჩენილ უზუსტობებს, შეცდომებსა და შეუსაბამობებს და მეორე მხრივ, მათი აღმოფხვრისა და გაუმჯობესების შესახებ რეკომენდაციებს.

ევროპის კავშირის ფონდების შემონმების გარდა, სასამართლო კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს მხარს უჭერს ბიუჯეტის ხარჯვაზე კონტროლის განხორციელებაში. ამ მიზნით, აუდიტორთა ევროპული სასამართლო ამზადებს და პარლამენტსა და საბჭოს წარუდგენს კავშირის ბიუჯეტის განხორციელების შესახებ წლიურ ანგარიშს.

ევროპის კავშირის ორგანოები ხშირად მიმართავენ აუდიტორთა ევროპულ სასამართლოს, რათა წარმოადგინოს მოსაზრებები იმ მოსალოდნელ ფინანსურ შედეგებზე, რაც შეიძლება განაპირობოს ახალი სამართლებრივი აქტების მიღებამ ან უკვე არსებულში ცვლილების შეტანამ. გარდა ამისა, სასამართლოს უფლება აქვს საკუთარი ინიციატივით სხვადასხვა საკითხებთან დაკავშირებით გამოაქვეყნოს ე.წ. „პოზიციის ქაღალდები“.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო შეიქმნა 1977 წელს, იგი ფუნქციონირებს როგორც კოლეგიური ორგანო. სასამართ-

ლოში თითოეული წევრი სახელმწიფო წარმოდგენილია ერთი მოქალაქით. სასამართლოს წევრებს ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის შემდეგ 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით ნიშნავს საბჭო. კანდიდატების შერჩევისას სახელმწიფომ მხედველობაში უნდა მიიღოს კანდიდატის კომპეტენცია და დამოუკიდებლობის ხარისხი. სასამართლოს წევრები საკუთარი რიგებიდან 3 წლის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლოს საქმიანობის ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით, იგი სარგებლობს სრული დამოუკიდებლობით და ინსტრუქციებს არ იღებს კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ორგანოებისგან. სასამართლო უფლებამოსილია:

- აირჩიოს აუდიტის თემა;
- განსაზღვროს აუდიტის განხორციელების მასშტაბი და მეთოდი;
- გადაწყვიტოს აუდიტის შედეგად მიღებული დასკვნის წარდგენის ვადა.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლოს ფუნქციები და კომპეტენციები მხოლოდ აუდიტის განხორციელებითა და დასკვნების მომზადება/წარდგენით ამოიწურება. მას არ გააჩნია მართლმსაჯულების განხორციელების უფლება. აღმოჩენილ დარღვევებზე, თალღითურ სქემებზე რეაგირების მიზნით, სასამართლო მიმართავს და შესაბამის დასკვნას წარუდგენს თალღითობასთან ბრძოლის ევროპულ სამსახურს.

ახალი სუბიექტის განევრიანება ევროპის კავშირში

ევროპის კავშირში ახალი სუბიექტის განევრიანებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 49-ე მუხლით რეგულირდება. გარდა განევრიანების კრიტერიუმებისა (ე.წ. „კოპენჰაგენის კრიტერიუმები“), სახელმწიფომ უნდა დააკმაყოფილოს ორი წინაპირობა:

- გეოგრაფიული თვალსაზრისით, იგი უნდა იყოს ევროპული სახელმწიფო;
- აღიარებდეს, იცავდეს წევრი სახელმწიფოების საერთო ღირებულებებს (ადამიანის ღირსება, თავისუფლება, დემოკრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების (მათ შორის უმცირესობების) პატივისცემა).

კავშირში განევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფომ განცხადებით უნდა მიმართოს ევროპის კავშირის საბჭოს, ევროპულ პარლამენტსა და ეროვნულ პარლამენტებს, სადაც გამოთქმული იქნება კავშირში განევრიანების სურვილი. ევროპის კავშირის საბჭო, ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე, კავშირში ამ სახელმწიფოს განევრიანების თაობაზე პროცესის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ერთხმად.

ევროპის კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანასთან, განევრიანების თარიღთან, პირობებთან და გარდამავალ პერიოდთან დაკავშირებით, კანდიდატ სახელმწიფოსა და ევროპის კავშირს შორის იდება საერთაშორისო შეთანხმება, რომელიც ექვემდებარება მხარეების მიერ რატიფიკაციას სა-

კუთარი კონსტიტუციური მოთხოვნებისა და პროცედურების შესაბამისად.

კავშირში განევრიანება არ ხორციელდება ავტომატურ რეჟიმში და არ წარმოადგენს სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭების თანმდევ მოვლენას. უმეტესწილად, განევრიანების პერიოდის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია უშუალოდ კანდიდატი სახელმწიფოს ეკონომიკურ, პოლიტიკურ მდგომარეობაზე, სამართლებრივი სისტემის ხარისხზე. კანდიდატ სახელმწიფოს აუცილებლად ესაჭიროება გარკვეული პერიოდი სახელმწიფო ინსტიტუტების ადაპტაციისთვის, კავშირის სტანდარტების გაზიარებისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნისათვის.

ბ

ბიუჯეტი

ევროპის კავშირის სამართლებრივი სისტემა კავშირის ბიუჯეტთან დაკავშირებით შეიცავს ფუნდამენტურ პრინციპებს, მათ შორის უმთავრესია:

- ერთიანობის პრინციპი — ნებისმიერი შემოსავალი და ხარჯი აისახება ერთ, კოდიფიცირებულ დოკუმენტში;
- ყოველწლიურობის პრინციპი — კავშირის ბიუჯეტის განსაზღვრა და დამტკიცება ყოველწლიურად ხორციელდება;
- წონასწორობის დაცვის პრინციპი — ხარჯის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს შემოსავლების ოდენობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპული პარლამენტი და ევროპის კავშირის საბჭო თანაბრად, მონაწილეობენ კავშირის ბიუჯეტის მიღების პროცესში. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 310-ე მუხლის თანახმად, კავშირის ბიუჯეტის მიღების პროცედურა შემდეგ ეტაპებს მოიცავს:

1. ევროპული კომისია შეიმუშავებს მომავალი წლის ბიუჯეტის შესახებ პროექტს და განსახილველად წარუდგენს ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს არა უმეტეს ყოველი კალენდარული წლის 1 სექტემბრისა;
2. ევროპის კავშირის საბჭო არა უმეტეს 1 ოქტომბრისა ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს ბიუჯეტის შესახებ პროექტის თავდაპირველ ან ცვლილება შეტანილ ვარიანტს;

3. ევროპულ პარლამენტს ენიჭება 42-დღიანი ვადა, რათა დაეთანხმოს ან უარყოს კავშირის საბჭოს მიერ გადაგზავნილი პროექტი. ევროპული პარლამენტის უმოქმედობის შემთხვევაში ბიუჯეტის პროექტი დამტკიცებულად ჩაითვლება იმ სახით, როგორც საბჭოს მიერ იქნა წარდგენილი. თუ პარლამენტი დაეთანხმება კავშირის საბჭოს მიერ გადაგზავნილ პროექტს, იგი მიღებულად ჩაითვლება. იმ შემთხვევაში, თუკი ევროპული პარლამენტი ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ცვლილებას შეიტანს ბიუჯეტის შესახებ პროექტში, იგი ცვლილება შეტანილ ვარიანტს საბჭოსა და კომისიას გადაუგზავნის. საბჭო 10-დღიან ვადაში ეთანხმება ან უარყოფს ევროპული პარლამენტის მიერ წარმოდგენილ ცვლილებას. უარყოფის შემთხვევაში, ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი და ევროპის კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე დაუყოვნებლივ შექმნიან მორიგების კომიტეტს;
4. მორიგების კომიტეტში კავშირის საბჭოს წევრები ან მათი წარმომადგენლები და ევროპული პარლამენტის წევრები თანაბარი რაოდენობით არიან წარმოდგენილი. კომიტეტს ენიჭება 21-დღიანი ვადა შეთანხმებული, საერთო რედაქციის მისაღებად. თუ კომიტეტი ვერ შეთანხმდება საერთო ტექსტზე, ევროპულმა კომისიამ ბიუჯეტის შესახებ ახალი პროექტი უნდა წარმოადგინოს. მორიგების კომიტეტის ფორმატში შეთანხმების მიღწევის შემთხვევაში, საბჭოსა და პარლამენტს გააჩნიათ 14 დღე, რათა მიიღონ ან უარყონ პროექტი. თუ ევროპული პარლამენტი მორიგების კომიტეტის მიერ წარმოდგენილ პროექტს დაამტკიცებს, ბიუჯეტი მიღებულად ჩაითვლება,

მიუხედავად იმისა, საბჭო დაეთანხმება თუ არა ტექსტს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კომისია ხელახლა წარადგენს ბიუჯეტის შესახებ პროექტს.

ბიუჯეტის მიღების პროცესის სტაბილიზაციის მიზნით, ევროპული პარლამენტი, ევროპის კავშირის საბჭო და ევროპული კომისია დებენ „მრავალწლიან ინტერინსტიტუციურ შეთანხმებას ბიუჯეტის მიღების თაობაზე“, რომელიც წინმსწრებად განსაზღვრავს, აყალიბებს საბიუჯეტო ხარჯების განაწილების სამოქმედო გეგმასა და ზღვრულ დონეს. ამ ტიპის შეთანხმებები საბჭოს მიერ ერთხმად მიიღება მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი განაცხადებს თანხმობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებამდე მრავალწლიანი ინტერინსტიტუციური შეთანხმების დადება მხოლოდ გავრცელებულ პრაქტიკას წარმოადგენდა, ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შემდეგ, მისი პირველადი სამართლის რანგში აყვანა განხორციელდა.

ბრექსითი

2016 წელს გაერთიანებულ სამეფოში ჩატარებულ რეფერენდუმში 51.9%-მა მხარი ევროპის კავშირიდან გაერთიანებული სამეფოს გასვლას დაუჭირა. აღსანიშნავია, რომ 1975 წელს გაერთიანებულ სამეფოში ჩატარებულ რეფერენდუმში ბრიტანელებმა (67%) ევროპული გაერთიანებებიდან გასვლას მხარი არ დაუჭირეს.

რეფერენდუმის შედეგებიდან გამომდინარე, გაერთიანებულ სამეფოსა და ევროპის კავშირს შორის რთული და ხანგრძლივი მოლაპარაკებები მიმდინარეობდა. მოლაპარაკებების ცენტრალურ საკითხს, რომელზეც შეთანხმება მხარეებს უჭირდათ, წარმოადგენდა გაერთიანებული სამეფოს კავშირიდან გასვლის შემდეგ მხარეთაშორისი ურთიერთობების მონესრიგების საკითხი. დღეის მდგომარეობით, გაერთიანებული სამეფო აღარ არის კავშირის წევრი სახელმწიფო.

8

გადანყვეტილება

გადანყვეტილება კავშირის მეორეული სამართლის აქტია, რომლის ადრესატი შეიძლება იყოს ყველა წევრი სახელმწიფო, წევრ სახელმწიფოთა ჯგუფი, პირთა განუსაზღვრელი ან განსაზღვრული წრე. გადანყვეტილება შესაძლებელია იყოს, როგორც საკანონმდებლო (თუ იგი მიღებულია საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში) აგრეთვე არა საკანონმდებლო აქტი. გადანყვეტილება მასში განსაზღვრული ადრესატებისათვის წარმოადგენს უშუალოდ მოქმედ და გამოყენებად აქტს. იგი შესასრულებლად სავალდებულოა.

გადანყვეტილების მიღება მონეტარული პოლიტიკის სფეროში ევროპის კავშირს იმ წევრი სახელმწიფოების მონეტარული პოლიტიკის სფეროში, რომელთა სახელმწიფო ვალუტა ევროა, გადანყვეტილებების მიღების ექსკლუზიური კომპეტენცია გააჩნია. ამ სფეროში გადანყვეტილებების მიღების პროცედურები განსხვავდება, გამომდინარე იქიდან, რომ იგი დამოკიდებულია განსახილველი საკითხების შინაარსზე, მაგალითად:

- წევრ სახელმწიფოებს ევროს მონეტების გამოშვების უფლებამოსილება გააჩნიათ მხოლოდ ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან კონსულტაციის შემდეგ;
- „ვალუტის გაცვლითი კურსის პოლიტიკის თაობაზე“ გაიდლაინების ფორმულირების შესახებ გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის ან კომისიის რეკომენ-

დაციის (ამ შემთხვევაში კომისიის კონსულტაცია ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან სავალდებულოა) საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;

- ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტით გათვალისწინებული საიმპლემენტაციო ღონისძიებების განხორციელების თაობაზე გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის რეკომენდაციისა და ევროპულ პარლამენტთან და კომისიასთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;
- ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტში ზოგიერთი ცვლილების განხორციელების თაობაზე გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის რეკომენდაციის, ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;
- მესამე ქვეყნის ვალუტასთან მიმართებაში ევროს გაცვლითი კურსის დადგენის შესახებ გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის რეკომენდაციისა და ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ერთხმად იღებს საბჭო.

გაერთიანების მონაპოვარი

ევროპის კავშირის სამართლებრივ სისტემაში არსებობს ე.წ. „გაერთიანების მონაპოვრის“ ცნება, რომელიც წევრ სახელმწიფოებსა და კავშირის ორგანოებს კავშირის დაფუძნებიდან

დღემდე მიღწეული შედეგებისადმი ერთგულებას ავალდებულებს. გაერთიანების მონაპოვრის შინაარსი ინტეგრაციის განვითარებასთან ერთად იცვლებოდა, აქტუალური მდგომარეობით იგი მოიცავს:

- კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების პრინციპებსა და პოლიტიკურ მიზნებს;
- კავშირის მიერ მიღებულ რეზოლუციებსა და დეკლარაციებს;
- კავშირის საერთაშორისო შეთანხმებებს;
- საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში განხორციელებულ მოქმედებებს;
- მართლმსაჯულებასთან და შიდა საქმეებთან დაკავშირებულ ღონისძიებებს;
- დამფუძნებელი ხელშეკრულებების საფუძველზე მიღებულ საკანონმდებლო აქტებს;
- ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს აქტებს;
- ევროპის კავშირის მოქმედების სფეროსთან დაკავშირებულ წევრ სახელმწიფოთა საერთაშორისო შეთანხმებებს.

კავშირში განწევრიანების კანდიდატი სახელმწიფო ვალდებულია განახორციელოს „გაერთიანების მონაპოვრის“ ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში ტრანსპოზიცია და იმპლემენტაცია, სხვა შემთხვევაში, იგი ვერ მოიპოვებს კავშირის წევრი სახელმწიფოს სტატუსს.

გალილეო

ევროპული სატელიტური ნავიგაციის სისტემას გალილეო ეწოდება. გალილეოს პროგრამას ევროპული კოსმოსური სააგენტო ახორციელებს. იგი 2013 წლიდან ამოქმედდა. გალილეოს მიზანია ევროპაში ტრანსპორტირების უსაფრთხოების, ეფექტიანობის, უწყვეტობის უზრუნველყოფა, კავშირის შემოსავლების ზრდა. გალილეომ ევროპაში ჩაანაცვლა ამერიკული GPS-ისა და რუსული გლონასს სისტემები. გალილეოს პროგრამის ფარგლებში დედამიწის ორბიტაზე განთავსდა რამდენიმე ათეული სატელიტი.

განათლების ევროპული პოლიტიკა

ევროპის კავშირი ხელს უწყობს წევრ სახელმწიფოებში განათლების ხარისხის განვითარებას. კავშირი უფლებამოსილია მხარი დაუჭიროს, შეავსოს ამ სფეროში წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებები, თუმცა, მან პატივი უნდა სცეს ერთი მხრივ, მათ მიდგომას საგანმანათლებლო სისტემის ორგანიზაციებთან, სწავლის მეთოდების შემუშავებასთან, სასწავლო პროგრამების შედგენასთან მიმართებაში და მეორე მხრივ, წევრ სახელმწიფოთა კულტურულ და ლინგვისტურ მრავალფეროვნებას. კავშირის მოქმედებები ამ მიმართულებით მიზნად ისახავს:

- განათლების სფეროში ევროპული განზომილების განვითარებას;
- სტუდენტებისა და აკადემიური პერსონალის მობილურობის ხელშეწყობას;

- საგანმანათლებლო დანესებულებებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობას;
- წევრ სახელმწიფოებს შორის განათლების სფეროსთან დაკავშირებული ინფორმაციისა და გამოცდილების გაცვლის ხელშეწყობას;
- დისტანციური განათლების განვითარებას და ა.შ.

ევროპის კავშირის ინსტიტუტებსა და წევრ სახელმწიფოებს შორის განათლების სფეროში თანამშრომლობა „განათლებისა და ტრენინგის სფეროში ევროპული კოოპერაციის სტრატეგიულ ჩარჩოს“ ეფუძნება. მნიშვნელოვანია, რომ კავშირი ახორციელებს უწყვეტი საგანმანათლებლო პროგრამების მხარდაჭერას, რომელიც იყოფა 4 ქვეპროგრამად:

- სკოლამდელი და ზოგადი განათლება (ე.წ. „კომენიუსი“);
- უმაღლესი განათლება (ე.წ. „ერასმუსი“);
- პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება და ტრენინგი;
- ზრდასრულთა განათლება.

განაპირა რეგიონები

საზღვრისგალმა ქვეყნებისა და ტერიტორიებისგან განსხვავებით, რომელთაც ევროპის კავშირის ასოცირებული წევრების სტატუსი გააჩნიათ, განაპირა რეგიონები ევროპის კავშირის განუყოფელი, ინტეგრირებული ნაწილია. რეგიონებს ეკისრებათ კავშირის დონეზე მიღებული სამართლებრივი აქტებისა

და პოლიტიკური გადაწყვეტილებების აღსრულების ვალდებულება.

კავშირში დღეის მდგომარეობით არსებობს შემდეგი განაპირა რეგიონები: გვატემალა, ფრანგული გვინეა, მარტინიკე, რეიუნიონი, მეიოტი, გუადალუპე, სენტ მარტენი, კანარის კუნძულები, აზორესი და მადეირა.

განვითარების ევროპული ფონდი

განვითარების ევროპული ფონდი 1957 წელს რომის ხელშეკრულებით დაფუძნდა. ფონდი წარმოადგენს კავშირის ძირითად ინსტრუმენტს აფრიკის, კარიბის ზღვისა და წყნარი ოკეანის აუზის ქვეყნების და საზღვრისგაღმა არსებული ქვეყნებისა და ტერიტორიების დაფინანსების თვალსაზრისით.

განვითარების ევროპის ფონდით ფინანსდება პროგრამები და პროექტები, რომლებიც მიზნად ისახავენ ამ ქვეყნებისა და ტერიტორიების კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას.

განვითარების ევროპულ ფონდში ფინანსები კავშირის წევრი სახელმწიფოების ბიუჯეტიდან აკუმულირდება. 2008 წლის 1 იანვრიდან საზღვრისგაღმა ქვეყნებსა და ტერიტორიებს ფინანსური დახმარება ევროპის კავშირის ბიუჯეტიდანაც გადაეცემათ (მათი განსაკუთრებული სტატუსიდან გამომდინარე).

განმავითარებელი პოლიტიკა

განმავითარებელი პოლიტიკის შემუშავების პროცესი მე-20 საუკუნის 50-იან წლებში დაიწყო. მიუხედავად ამისა, ამ სფეროს კავშირის პირველადი სამართლით დარეგულირება მხოლოდ ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულებით განხორციელდა. მის პირველ ბენეფიციარებს კავშირის წევრი სახელმწიფოების საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები წარმოადგენდნენ. კავშირის გაფართოების პარალელურად, განმავითარებელი პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობა აფრიკის, კარიბის ზღვისა და წყნარი ოკეანის აუზების ქვეყნებზეც გავრცელდა, რომელთაც განსაკუთრებით მჭიდრო, ისტორიული ურთიერთობები აქვთ კავშირის ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოსთან. კოტონოუს შეთანხმებით მათ შორის პარტნიორობა თვისებრივად ახალ ეტაპზე გადავიდა, რომელიც დიდწილად ლომეს კონვენციებს ეფუძნებოდა.

კავშირის განმავითარებელი პოლიტიკის მთავარი ამოცანა პარტნიორ ქვეყნებში სიღარიბის აღმოფხვრაა. იგი ორმხრივი და რეგიონული შეთანხმებების პარალელურად, ცალკეული პროგრამებითა და პროექტებით (მაგ.: ჯანდაცვისა და განათლების სფეროებში) იმპლემენტირდება. განმავითარებელი პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესი თავისთავად განაპირობებს კავშირის თანამშრომლობას საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. ამ მხრივ, უნდა აღინიშნოს ევროპის კავშირის ჩართულობა „მაღალი საფინანსო დავალიანებებისა და ღარიბი ქვეყნების დახმარების შესახებ“ ინიციატივების იმპლემენტაციაში.

დღესდღეობით, განვითარებადი ქვეყნების ძირითადი პარტ-

ნიორი ვაჭრობის სფეროში ევროპის კავშირია. აგრეთვე, კავშირია მათთვის განმავითარებელი დახმარებების მთავარი მიმწოდებელი. ევროპის კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ერთობლივი წილი განმავითარებელი დახმარებების გაცემაში მსოფლიოში არსებული ასეთი დახმარებების დაახლოებით 55%-ია.

გარემოს დაცვის პოლიტიკა

გარემოს დაცვის პოლიტიკა ევროპის კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ერთობლივ კომპეტენციათა რიცხვს მიეკუთვნება. ევროპის კავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკა მიზნად ისახავს:

- გარემოს ხარისხის შენარჩუნებას, დაცვასა და გაუმჯობესებას;
- ადამიანთა ჯანმრთელობის დაცვას;
- ბუნებრივი რესურსების გონივრულ და რაციონალურ გამოყენებას;
- რეგიონული და მსოფლიო გარემოსდაცვითი პრობლემების აღმოფხვრისკენ მიმართული ღონისძიებების ხელშეწყობას.

გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შემუშავებისას კავშირმა მხედველობაში უნდა მიიღოს:

- მეცნიერულ-ტექნიკური ხასიათის ხელმისაწვდომი ინფორმაცია;

- კავშირის სხვადასხვა რეგიონების გარემოს მდგომარეობა;
- მოქმედების ან უმოქმედობის შედეგად მოსალოდნელი სარგებელი და ხარჯები;
- კავშირის რეგიონების დაბალანსებულად განვითარების პრინციპი.

ევროპის კავშირის კომპეტენციების ფარგლებში, კავშირი და წევრი სახელმწიფოები უფლებამოსილი არიან გარემოსდაცვით საკითხებზე მესამე ქვეყნებთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ითანამშრომლონ. ამგვარი მოქმედებების განხორციელებისას ზიანი არ უნდა მიაღგეს წევრი სახელმწიფოს კომპეტენციას გარემოს დაცვის მიმართულებით საერთაშორისო ორგანიზაციებთან აწარმოოს მოლაპარაკებები და დადოს საერთაშორისო შეთანხმებები.

ევროპის კავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკა ძირითადად პრევენციულ მოქმედებებს ეფუძნება. იგი აღიარებს და ავითარებს საერთაშორისო ეკოლოგიური სამართლის პრინციპს – „დამაბინძურებელი იხდის“.

გარემოსდაცვითი პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპის პარლამენტის და საბჭოს მიერ ევროპის კომისიის წინადადებით და ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან კონსულტაციის შემდეგ მიიღება. თუმცა, გარკვეულ შემთხვევებში გამოყენებული უნდა იქნეს სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა (მაგ.: ქალაქის დაგეგმარება).

გაძლიერებული თანამშრომლობა

ევროპის კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში გათვალისწინებულია ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურა“, რომლის თანახმად, სულ მცირე 9 წევრი სახელმწიფო უფლებამოსილია ინტენსიურად ითანამშრომლოს იმ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებიც არ განეკუთვნება კავშირის ექსკლუზიურ კომპეტენციას. გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურა გამოიყენება როგორც თანამშრომლობის უკიდურესი, უკანასკნელი საშუალება იმ შემთხვევაში, როდესაც კავშირის საბჭოს ფორმატში აზრთა სხვადასხვაობის გამო კონკრეტული საკითხის მიმართ გადაწყვეტილების გონივრულ პერიოდში მიღება შეუძლებელია.

გაძლიერებული თანამშრომლობის მექანიზმის გამოყენების მსურველმა სახელმწიფოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ ორი პირობა:

- თანამშრომლობა მიზნად უნდა ისახავდეს ევროპის კავშირის მიზნებისა და ამოცანების მიღწევის ხელშეწყობას;
- წევრ სახელმწიფოებს სურვილის გამოთქმის შემთხვევაში, გაძლიერებულ თანამშრომლობაში მონაწილეობა უნდა შეეძლოთ.

გაძლიერებული თანამშრომლობის ფორმატში მიღებული გადაწყვეტილებები შესასრულებლად სავალდებულოა მხოლოდ მასში მონაწილე სახელმწიფოებისთვის. იგი არ არის ევროპის კავშირის სამართლის ნაწილი.

გაძლიერებული თანამშრომლობის ფარგლებში გამართულ დი-

სკუსიებში მონაწილეობის უფლება გააჩნია კავშირის ნებისმიერ წევრ სახელმწიფოს, თუმცა ხმის მიცემის უფლებამოსილება ენიჭებათ მხოლოდ იმ წევრ სახელმწიფოებს, რომლებიც გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურაში მონაწილეობენ.

გაძლიერებული თანამშრომლობის განსახორციელებლად წევრმა სახელმწიფოებმა აუცილებლად უნდა დაიცვან კავშირის პირველადი სამართლით დადგენილი წესები და პროცედურები, რომლებიც გაძლიერებული თანამშრომლობის ფარგლებში მისაღწევი მიზნიდან გამომდინარე სხვადასხვაგვარია:

- იმ შემთხვევაში, თუ სულ მცირე ცხრა სახელმწიფოს კავშირისთვის მიკუთვნებულ კომპეტენციის სფეროში (გარდა ექსკლუზიური კომპეტენციისა და საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის) გააჩნია გაძლიერებული თანამშრომლობის სურვილი, ისინი ამის თაობაზე თხოვნით ევროპულ კომისიას მიმართავენ, სადაც დასაბუთებული, მითითებული იქნება გაძლიერებული თანამშრომლობის მასშტაბი და მიზნები. ევროპული კომისია უფლებამოსილია ამ სახელმწიფოთა მიმართვა კავშირის საბჭოს წარუდგინოს, უმოქმედობის ან უარის თქმის შემთხვევაში, იგი ვალდებულია წევრ სახელმწიფოებს გადაწყვეტილება დაუსაბუთოს. გაძლიერებული თანამშრომლობის განხორციელებაზე ნებართვას ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე გასცემს საბჭო მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი თანხმობას განაცხადებს.
- თუ წევრი სახელმწიფოები სურვილს გამოთქვამენ გაძლიერებული თანამშრომლობა განახორციელონ საერ-

თო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში, მათ ამის შესახებ საბჭოს უნდა მიმართონ. კავშირის საბჭო მიმართვას გადაუგზავნის ერთი მხრივ, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს ნარმომადგენელს, რომელიც საკუთარ აზრს დააფიქსირებს გაძლიერებული თანამშრომლობით მისაღწევი მიზნის კავშირის საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან შესაბამისობის თაობაზე და მეორე მხრივ, ევროპულ კომისიას, რომელიც მიიღებს გაძლიერებული თანამშრომლობით მისაღწევი მიზნის კავშირის სხვა სფეროებთან შესატყვისობის შესახებ დასკვნას. გარდა ამისა, კავშირის საბჭო მიმართვას ევროპულ პარლამენტსაც გადაუგზავნის. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გაძლიერებულ თანამშრომლობაზე ნებართვის გამცემი ორგანოა საბჭო, რომელიც გადანყვეტილებას ერთხმად იღებს.

გალრმავება

„გალრმავება“ მიუთითებს ევროპული ინტეგრაციის დინამიკაზე, იმ მიღწევებზე, რომლებიც დაფუძნებიდან დღემდე განხორციელდა. საბაჟო კავშირის, შიდა ბაზრის, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის, ევროზონის, ევროპული გაერთიანებების დაფუძნებით ინტეგრაცია მიისწრაფვის შექმნას ყველაზე უფრო მჭიდრო კავშირი ევროპულ ხალხთა შორის. კავშირში ახალი სუბიექტის განწევრიანებამდე, ინტეგრაციის

„გაღრმავება“ წარმოადგენს აუცილებელ ეტაპს. ამ კონცეფციის თანახმად, ევროპულმა ინტეგრაციამ უნდა განიცადოს ინსტიტუციური და სამართლებრივი ხასიათის ცვლილებები, რათა მომზადებული შეხვდეს ახალი სუბიექტის განვეერიანებით გამონვეულ პროცესებს.

განვეერიანების სტრატეგია

ევროპის კავშირში განვეერიანების კომპლექსურ პროცესში განვეერიანების სტრატეგია კავშირის ორგანოებისა და კანდიდატი სახელმწიფოსთვის სახელმძღვანელო ხასიათის ინსტრუმენტის როლს ასრულებს. სტრატეგია ევროპის კავშირის ორგანოებსა და კანდიდატ სახელმწიფოს სტრუქტურულიზებული დიალოგის ფორმატს სთავაზობს. მასში დეტალურად არის განსაზღვრული კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ სხვადასხვა სფეროში განსახორციელებელი მოქმედებები. სტრატეგიის შემუშავებისას მხედველობაში მიიღება თითოეული კანდიდატი სახელმწიფოს სამართლებრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური თავისებურებები, რაც გამორიცხავს კანდიდატი ქვეყნების მიმართ უნიფიცირებული მიდგომის არსებობას. განვეერიანების სტრატეგიაში ძირითადად საუბარია:

- კავშირის პროგრამებში, სააგენტოებისა და კომიტეტების საქმიანობის პროცესში კანდიდატი სახელმწიფოს მონაწილეობაზე;
- ევროპის კავშირსა და კანდიდატ სახელმწიფოს შორის

პოლიტიკური დიალოგის წარმოებაზე;

- კომისიის მონიტორინგზე, რომელსაც იგი კანდიდატი სახელმწიფოს მოქმედებების შეფასების მიზნით ახორციელებს;
- კავშირის მხრიდან კანდიდატი სახელმწიფოს სხვადასხვა სფეროს მხარდაჭერაზე;
- კავშირის სამართლებრივ წესრიგთან ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზნით განსახორციელებელ ღონისძიებებზე;
- საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ კანდიდატი სახელმწიფოს მხარდაჭერაზე.

მ

დაკავების ევროპული ორდერი

დაკავების ევროპული ორდერი წარმოადგენს კავშირის წევრი სახელმწიფოს მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანოს გადაწყვეტილებას, რომელიც ადრესატ სახელმწიფოს სთხოვს პირის დაკავებასა და გადაცემას. დაკავების ორდერი გამოიცემა:

- იმ შემთხვევაში, თუ პირის წინააღმდეგ მოთხოვნის წარმდგენ სახელმწიფოში სისხლისსამართლებრივი დევნა ხორციელდება;
- თავისუფლების აღკვეთის შესახებ გამოტანილი განჩინების ან თავისუფლების შეზღუდვის თაობაზე ბრძანების აღსრულების მიზნით;
- დაკავების ევროპული ორდერის გამომცემი სუბიექტი;
- უნდა იყოს მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანო;
- დაკავების ევროპული ორდერის გამოცემის უფლებამოსილებას უნდა ფლობდეს ეროვნული კანონმდებლობის საფუძველზე.

დაკავების ევროპული ორდერი ეგზავნება ადრესატი სახელმწიფოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ იმ ორგანოს, რომელსაც ორდერის აღსრულების უფლებამოსილება აქვს მინიჭებული (მაგ.: ირლანდიაში ასეთი ორგანოა – იუსტიციის, თანასწორობისა და სამართლის რეფორმის დეპარტამენტი).

დაკავების ევროპული ორდერის გამოცემა დასაშვებია:

- მხოლოდ იმ დანაშაულებზე, რომლებსაც ევროპის კავშირის საბჭოს 2002 წლის 13 ივნისის ჩარჩო გადაწყვეტილება ითვალისწინებს;
- თუ ჩადენილი ქმედებისთვის მოთხოვნის წარმდგენი სახელმწიფოს კანონმდებლობა სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების შეზღუდვას ან აღკვეთას სულ მცირე 12 თვის ვადით ან თუკი ამ პირის მიმართ განაჩენი უკვე გამოტანილია და მას სასჯელის სახით შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა ან შეზღუდვა სულ მცირე 4 თვის ვადით.

დამაკავშირებელი პუნქტი

ლისაბონის ხელშეკრულებით გათვალისწინებულია ე.წ. „დამაკავშირებელი პუნქტები“, რომლებიც იძლევიან სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურით ჩანაცვლების შესაძლებლობას დამფუძნებელ ხელშეკრულებებში ცვლილებისთვის მთავრობათაშორისი კონფერენციის მოწვევისა და შემდგომ ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ ცვლილებების რატიფიკაციის გარეშე. ევროპის კავშირის სამართალში არსებობს ორი ტიპის „დამაკავშირებელი პუნქტი“:

- ზოგადი „დამაკავშირებელი პუნქტი“ – ევროპული საბჭო უფლებამოსილია ერთხმად ევროპული პარლამენტის

თანხმობის საფუძველზე განაცხადოს თანხმობა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ნებისმიერ სფეროსთან ან საკითხთან მიმართებით გამოყენების თაობაზე თუ რომელიმე ეროვნულმა პარლამენტმა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის გამოყენებასთან დაკავშირებული ინიციატივის წარდგენიდან 6 თვის განმავლობაში წინააღმდეგობა არ გამოხატა.

- სპეციალური „დამაკავშირებელი პუნქტი“ გულისხმობს:
 - * ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 81-ე მუხლის შესაბამისად ევროპის კავშირის საბჭო უფლებამოსილია ერთხმად წამოაყენოს საოჯახო სამართალთან დაკავშირებული ტრანსსასაზღვრო საკითხის სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ნაცვლად ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის გამოყენებით მონესრიგების ინიციატივა;
 - * ეროვნული პარლამენტის ვეტო უფლების არ არსებობას პროცედურების შეცვლასთან მიმართებაში, რომელიც უკავშირდება სოციალური პოლიტიკის სხვადასხვა სფეროებს, გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ცალკეულ სფეროებს, თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის ზოგიერთ საკითხებს. ყველა შემთხვევაში კავშირის საბჭომ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს ერთხმად.

დასაქმების ევროპული პოლიტიკა

ევროპის კავშირი მიზნად ისახავს კავშირის მოქალაქეების სრულ დასაქმებასა და სოციალური პროგრესის მიღწევას. იგი ამ მიმართულებით მხარს უჭერს და საჭიროების შემთხვევაში ავსებს წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებებს. ამასთან, კავშირი პატივს სცემს მათ კომპეტენციას დასაქმების სფეროში. კავშირის კომპეტენციებს მიკუთვნებულ სფეროებში პოლიტიკის დაგეგმვისა და იმპლემენტაციის პროცესში, კავშირის ორგანოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ დასაქმების ევროპული პოლიტიკის მიზნები.

ევროპული საბჭო ყოველწლიურად განიხილავს კავშირში დასაქმების დონის მდგომარეობას და იღებს დასკვნას, რომელიც ეფუძნება კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ ერთობლივად წარდგენილ საერთო წლიურ ანგარიშს. ევროპული საბჭოს დასკვნის შესაბამისად, საბჭო ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე და ევროპულ პარლამენტთან, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან, რეგიონების კომიტეტთან და დასაქმების კომიტეტთან კონსულტაციების შემდეგ, შეიმუშავებს დასაქმების ევროპული პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომელიც წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს დასაქმების ეროვნული პოლიტიკის განსაზღვრისას და იმპლემენტაციისას. დასაქმების ევროპული პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპები უნდა შეესაბამებოდეს ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინებს. წევრი სახელმწიფო საბჭოსა და კომისიას წარუდგენს ყოველწლიურ ანგარიშს, რომელშიც გადმოცემულია დასაქმების ევროპული პოლიტიკის გაიდლაინების იმპლემენტაციის შედეგები.

ევროპის კავშირი დასაქმების ევროპული სტრატეგიის ფარგლებში წევრ სახელმწიფოს მხარს უჭერს დასაქმების ეროვნული პოლიტიკის ეფექტიანად განხორციელებაში. ამ მიზნით, იგი იყენებს:

- ევროპულ სოციალურ ფონდს;
- ორმხრივ სასწავლო პროგრამას.

დასაქმების სფეროში კავშირის დონეზე საქმიანობას ახორციელებს:

- დასაქმების ევროპული ობსერვატორია – ხელს უწყობს დასაქმების ევროპული სტრატეგიის განვითარებას, ამუშავებს დასაქმების მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციას;
- სამსახურის მობილურობის ევროპული პორტალი – შეიცავს ევროპულ შრომით ბაზარზე არსებული ვაკანსიების თაობაზე ინფორმაციას და ა.შ.

დასაქმების ევროპული სტრატეგია

დასაქმების ევროპულ სტრატეგიას საფუძველი 1997 წელს ევროპული საბჭოს ლუქსემბურგის სამიტზე ჩაეყარა.

დასაქმების ევროპული სტრატეგია ყოველწლიური პროგრამაა. იგი ერთი მხრივ, შეიცავს დასაქმების ეროვნული პროგრამების შედგენის, განხორციელების სახელმძღვანელო პრინციპებს და მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს ამ მიმართულებით წევრ სახელმწიფოთა მჭიდრო კოორდინაციას. მისი უმთავრესი მიზანია

ევროპის კავშირის ფარგლებში უმუშევრობის აღმოფხვრა. სტრატეგია ეფუძნება 3 კომპონენტს:

- დასაქმების გაიღლაინები – საერთო პრიორიტეტები წვე-
რი სახელმწიფოების დასაქმების პოლიტიკისთვის (შეი-
მუშავებს ევროპული კომისია);
- საერთო ანგარიში დასაქმების მდგომარეობის შესახებ;
- რეკომენდაციები – კავშირის საბჭოს მიერ ხმათა კვალი-
ფიცირი უმრავლესობით მიიღება (ძირითადად კონკ-
რეტული წევრი სახელმწიფოს მიმართ).

დასაქმების კომიტეტი

ევროპის კავშირის საბჭო ევროპულ პარლამენტთან კონ-
სულტაციის საფუძველზე აფუძნებს დასაქმების კომიტეტს,
რომელსაც სათათბირო ორგანოს სტატუსი გააჩნია. კომიტეტი
შედგება წევრი სახელმწიფოებისა და ევროპული კომისიის
წარმომადგენლებისგან (თითოეული სუბიექტიდან წარმო-
დგენილია 2 წევრი). დასაქმების კომიტეტი:

- ევროპის კავშირის საბჭოს ან ევროპული კომისიის ან სა-
კუთარი ინიციატივით ამზადებს დასკვნებს;
- მხარს უჭერს კავშირის საბჭოს დასაქმების ევროპული
სტრატეგიისა და მისი ინსტრუმენტების (დასაქმების ევ-
როპული პოლიტიკის გაიღლაინები, რეკომენდაციები და-
საქმების ეროვნული პოლიტიკის იმპლემენტაციის თაო-
ბაზე და სხვა) შემუშავებაში.

დაფუძნების თავისუფლება

დაფუძნების თავისუფლება გულისხმობს ევროპის კავშირის თვითდასაქმებელი მოქალაქისა და კავშირის წევრ სახელმწიფოში დაფუძნებული კერძო სამართლის იურიდიული პირის უფლებას სხვა წევრ სახელმწიფოში განახორციელონ დამოუკიდებელი, განგრძობადი, გრძელვადიანი ეკონომიკური საქმიანობა.

დეკლარაცია

ევროპის კავშირის სამართლებრივ წესრიგში არსებობს ორი ტიპის დეკლარაცია:

- დეკლარაცია, რომელიც დაკავშირებულია კავშირის განვითარების სტრატეგიებთან, მაგალითად: ევროპის კავშირის დეკლარაცია, ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების შესახებ დეკლარაცია, დემოკრატიულობის შესახებ დეკლარაცია და ა.შ. ამ ტიპის დეკლარაცია მიზნად ისახავს ფართო აუდიენციას ან ადრესატთა განსაზღვრულ ჯგუფს გააცნოს ევროპის კავშირის სტრატეგიები, სამოქმედო გეგმები;
- ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისათვის, მეორე ტიპს მიეკუთვნება დეკლარაცია, რომელიც მიიღება და გამოიცემა კავშირის საბჭოს გადანყვეტილებასთან ერთად. მასში გადმოცემულია საბჭოს ყველა ან ინდივიდუალურად რომელიმე წევრის ხედვა, მოსაზრება მიღებული გადანყვეტილების ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებით.

დელეგირებული აქტები

დელეგირებული აქტი არა საკანონმდებლო აქტია, რომელსაც საკანონმდებლო აქტში შეაქვს ცვლილება ან დამატება. იგი ევროპული კომისიის მიერ მიიღება. აქტი, რომელშიც ცვლილება ან დამატება შეაქვს დელეგირებულ აქტს, აუცილებლად უნდა ანიჭებდეს კომისიას ამგვარი ქმედების განხორციელების უფლებამოსილებას. ევროპული კომისიისათვის დელეგირებული უფლებამოსილების გაუქმება ნებისმიერ დროს შეუძლიათ ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს. ამასთანავე, დელეგირებული აქტი ძალაში შედის იმ შემთხვევაში, თუ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების ან დამატების შეტანის პერიოდში საბჭო ან ევროპული პარლამენტი არ გამოთქვამს პრეტენზიას.

დემოკრატიის დეფიციტი

„დემოკრატიის დეფიციტი“ წარმოადგენს კონცეფციას, რომლის თანახმად, ევროპის კავშირი განიცდის დემოკრატიული ინსტიტუტების, მექანიზმებისა და პროცესების ნაკლებობას. ამ თეორიის მხარდამჭერთა აზრით, კავშირის ფუნქციონირების კომპლექსურობიდან გამომდინარე, იგი თითქმის მიუწვდომელია მოქალაქეებისთვის.

ევროპული ინტეგრაციის თითოეულ ეტაპზე არსებობდა საკმაოდ მწვავე კითხვები კავშირის დემოკრატიულობასთან, ლეგიტიმურობასთან დაკავშირებით. მასტრიხტის, ამსტერდამის, ნიცის ხელშეკრულებებით საკანონმდებლო და საბიუჯეტო

სფეროში ეტაპობრივად ხორციელდებოდა ევროპული პარლამენტის უფლებამოსილებების ზრდა, ევროპული პარლამენტის მიერ კომისიის საქმიანობაზე კონტროლის გაძლიერება, თანაგადანყვეტილების პროცესში პარლამენტის როლისა და ფუნქციების გაფართოება.

ლისაბონის ხელშეკრულება კიდევ უფრო წარმატებულია ამ თვალსაზრისით. იგი ერთი მხრივ, აფართოებს პარლამენტის საბიუჯეტო და საკანონმდებლო ძალაუფლებას, აძლიერებს კომისიის საქმიანობაზე კონტროლის მექანიზმს (კომისია ანგარიშვალდებულია ევროპული პარლამენტის წინაშე; ევროპული პარლამენტი მონაწილეობს კომისიის დამტკიცების პროცესში) და მეორე მხრივ, ე.წ. „მოქალაქეთა ინიციატივის უფლების“ დანერგვით ზრდის კავშირის მოქალაქეთა მონაწილეობის ხარისხს ევროპის კავშირის საქმიანობაში. მესამე მხრივ, ლისაბონის ხელშეკრულება აღიარებს ევროპულ ინსტიტუტებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის დიალოგის წარმოების განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. კავშირის ორგანოთა საჯაროდ ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მიზნით, ლისაბონის ხელშეკრულება ითვალისწინებს ევროპის კავშირის საბჭოს სხდომების საჯაროდ ჩატარებას.

დირექტივა

დირექტივა საკანონმდებლო აქტია, რომლის ადრესატს წარმოადგენს წევრი სახელმწიფოები ან წევრ სახელმწიფოთა ჯგუფი. იგი სავალდებულოა მასში განსაზღვრული მიზნის მიღწევასთან მიმართებაში. რეგულაციისგან განსხვავებით,

დირექტივა საჭიროებს იმპლემენტაციას, ანუ ეროვნული საკანონმდებლო აქტით მასში არსებული რეგულირების შიდასახელმწიფოებრივ მართლწესრიგში გადატანას. დირექტივით განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად ფორმისა და საშუალებების არჩევა სახელმწიფოთა პრეროგატივაა. შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი აქტი, რომლითაც ხორციელდება განსაზღვრული მიზნის მიღწევა აუცილებლად უნდა იყოს შესასრულებლად სავალდებულო საკანონმდებლო ძალის მქონე აქტი, რათა ადრესატებისათვის ერთი მხრივ, იგი არ იყოს ბუნდოვანი და განუჭვრეტადი და მეორე მხრივ, დირექტივით გათვალისწინებული უფლებები და ვალდებულებები არ გახდეს ილუზიორული. როგორც წესი, დირექტივა უშუალოდ არ გამოიყენება სამართლებრივ ურთიერთობებში, თუმცა ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლომ შეიმუშავა დოქტრინა, რომელიც განსაზღვრულ შემთხვევებში ითვალისწინებს დირექტივის უშუალოდ გამოყენების შესაძლებლობას, კერძოდ:

- დირექტივის შესაბამისი ნორმები უნდა აკმაყოფილებდნენ ნორმის უშუალოდ გამოყენების კრიტერიუმებს;
- დირექტივის იმპლემენტაციისთვის დადგენილი ვადა გასული უნდა იყოს (იმპლემენტაციის ვადა დეკლარირებულია დირექტივაში, იგი ძირითადად 2 წელია);
- დირექტივის იმპლემენტაცია სახელმწიფოს მიერ ან საერთოდ არ უნდა იყოს განხორციელებული ან შეიძლება იყოს განხორციელებული, თუმცა, არასრულად, შინაარსის არაზუსტი ფორმულირებით.

J

ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება

ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა რომში 1957 წლის 25 მარტს, იგი ძალაში შევიდა 1958 წლის 1 იანვარს. ხელშეკრულება შედგებოდა 240 მუხლისგან, 4 დანართისაგან, 12 პროტოკოლისა და 9 დეკლარაციისგან. ხელშეკრულებით დაფუძნდა ევროპული ეკონომიკური გაერთიანება, რომლის ფარგლებშიც შეიქმნა:

- საერთო ბაზარი, რომელიც დაეფუძნა მუშახელისა და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილების, დაფუძნებისა და მომსახურების მიწოდების თავისუფლებებს;
- საბაჟო კავშირი, რომელმაც წევრ სახელმწიფოებს შორის გააუქმა ქვოტები და საბაჟო გადასახადები, მესამე სახელმწიფოებისთვის დაანესა საერთო ტარიფები;
- ევროპული საინვესტიციო ბანკი და სხვა.

ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევის ვალდებულება დაეკისრა ასამბლეას, საბჭოს, კომისიას და მართლმსაჯულების სასამართლოს.

მაასტრიხტის ხელშეკრულებით ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულების სახელწოდება შეიცვალა ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებით.

ევროპული ვალუტის ერთეული (ეკიუ)

ევროპული ვალუტის ერთეული ევროს წინამორბედი ვალუტაა, რომელიც ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების მიერ 1979 წელს დაინერგა. ეკიუს ევროთი ჩანაცვლება 1999 წელს განხორციელდა.

ევროპული იდენტობა თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში

1994 წელს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური საბჭოს ბრიუსელის სხდომაზე აღიარებულ იქნა თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში ევროპული იდენტობის განსაზღვრის აუცილებლობა. ამ მიმართულებით პირველი ნაბიჯები 1996 წელს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური საბჭოს ბერლინის სხდომაზე გადაიდგა. ევროპის კავშირმა კრიზისებზე პოლიტიკური კონტროლისა და სტრატეგიული მენეჯმენტის განხორციელების მიზნით, დააფუძნა პოლიტიკური და სამხედრო სტრუქტურები. 2002 წელს ევროპის კავშირსა და ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (ნატო) შორის ე.წ. „ბერლინი პლიუსის“ ფორმატში ხელი მოეწერა სტრატეგიული პარტნიორობის ხელშეკრულებას კრიზისის მართვის თაობაზე. ამ ხელშეკრულებით, კავშირს გააჩნია წვდომა ნატოს ლოგისტიკურ და დაგეგმარების (მათ შორის სადაზვერვო) რესურსებთან.

ევროპის კავშირში განვერიანების კრიტერიუმები

ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც მკაფიოდ აცხადებს ევროპის კავშირში განვერიანების სურვილს უნდა აკმაყოფილებდეს ერთი მხრივ, ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 49-ე მუხლით გათვალისწინებულ პირობებს და მეორე მხრივ, ამავე ხელშეკრულების მე-2 მუხლში დეკლარირებული პრინციპების მოთხოვნებს. აღნიშნული კრიტერიუმები 1993 წელს ევროპული საბჭოს კოპენჰაგენის სამიტზე შემუშავდა და განმტკიცდა ევროპული საბჭოს მადრიდის სამიტზე 1995 წელს.

ევროპის კავშირში განვერიანების სურვილის მქონე სახელმწიფო უნდა აკმაყოფილებდეს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამართლებრივ და გეოგრაფიულ კრიტერიუმებს:

- პოლიტიკური კრიტერიუმი გულისხმობს, განვერიანების სურვილის მქონე სახელმწიფოს მიერ დემოკრატიის, სამართლის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვასა და პატივისცემას;
- ეკონომიკური კრიტერიუმის თანახმად, სახელმწიფოში უნდა არსებობდეს ფუნქციონირებადი საბაზრო ეკონომიკა, რომელსაც უნდა გააჩნდეს კავშირის სივრცეში მოქმედი კონკურენციის წარმატებით დაძლევისა და საბაზრო ძალების ზენოლაზე გამკლავების უნარი;
- სამართლებრივი კრიტერიუმი — განვერიანების სურვილის მქონე სახელმწიფო აღიარებული უნდა იყოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, იგი თანხმობას უნდა აცხადებდეს ეროვნული სამართლებრივი წესრიგის ევროპის კავშირის სამართლებრივ სისტემასთან

ჰარმონიზაციაზე, კავშირის სამართლის სრულ მოქმედებასა და გამოყენებაზე. განვერიანების სურვილის მქონე სახელმწიფო უნდა ფლობდეს ნევრობიდან მომდინარე ვალდებულებების შესრულების უნარს. მისი მოქმედებები უნდა ემსახურებოდეს პოლიტიკური, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მიზნების ერთგულებასა და განუხრელად დაცვას;

- გეოგრაფიული კრიტერიუმის მიხედვით, ევროპის კავშირში შესაძლებელია განვერიანდეს სახელმწიფო, რომელიც მდებარეობს ევროპის კონტინენტზე.

იმისათვის, რომ ევროპის კავშირის საბჭომ მიიღოს კავშირში განვერიანების სურვილის მქონე სახელმწიფოსთან დიალოგის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება, ასეთი სახელმწიფო სულ მცირე პოლიტიკურ და გეოგრაფიულ კრიტერიუმებს მაინც უნდა აკმაყოფილებდეს.

ევროპის კავშირი

ევროპის კავშირი 1992 წელს მასტრიხტის ხელშეკრულებით დაფუძნდა. მისი ძირითადი მიზანია ევროპულ ხალხთა შორის უფრო მჭიდრო კავშირის შექმნა, სადაც გადაწყვეტილებები ღიად, მოქალაქეთა ინტერესების გათვალისწინების საფუძველზე მიიღება. აქედან გამომდინარე კავშირი:

- ხელს უწყობს ხალხთა კეთილდღეობას;
- იცავს მის მთავარ ღირებულებებს (თავისუფლება, დემო-

კრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის ღირსების პატივისცემა, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა და ა.შ.);

- მოქალაქეებს სთავაზობს მართლმსაჯულების, უსაფრთხოებისა და თავისუფლების სივრცეს;
- აფუძნებს შიდა ბაზარს, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამის პირობებს დაბალანსებული ეკონომიკური ზრდისა და ფასების სტაბილურობისთვის;
- ებრძვის დისკრიმინაციას;
- ხელს უწყობს მოქალაქეთა სრულ დასაქმებას, კონკურენტუნარიანი სოციალური საბაზრო ეკონომიკის შექმნას, გარემოს დაცვასა და მდგრად განვითარებას, წევრ სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის შექმნას;
- პატივს სცემს კავშირის წევრი სახელმწიფოების კულტურულ და ლინგვისტურ მრავალფეროვნებას;
- იცავს ევროპის კულტურულ მემკვიდრეობას;
- აფუძნებს ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირს;
- ხელს უწყობს საერთაშორისო მასშტაბით მისი ღირებულებების გავრცელებას.

ევროპის კავშირს გააჩნია საკუთარი დროშა, ჰიმნი, ვალუტა და დევიზი.

ევროპის კავშირის ბიუჯეტის მიღებაში მონაწილეობისა და ხარჯვაზე კონტროლის განხორციელების უფლება

ევროპის კავშირის წლიური ბიუჯეტი პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ერთობლივად მიიღება. პარლამენტი ბიუჯეტის პროექტს ორი თანმიმდევრული მოსმენით განიხილავს. იმისათვის, რომ ბიუჯეტის პროექტი შევიდეს ძალაში და გახდეს ოფიციალური ძალის მქონე დოკუმენტი, აუცილებელია ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტის ხელმოწერა. გარდა ამისა, ევროპული პარლამენტის საბიუჯეტო კონტროლის საკითხთა კომიტეტი კონტროლს უწევს საბიუჯეტო სახსრების მიზნობრივად ხარჯვის მიმდინარეობას.

ევროპის კავშირის ინსტიტუტები

ევროპის კავშირში შექმნილია ძირითადი ინსტიტუტები, რომლებიც მიზნად ისახავენ კავშირის ღირებულებების, მოქალაქეებისა და წევრი სახელმწიფოების ინტერესების დაცვას. ინსტიტუტები უზრუნველყოფენ კავშირის პოლიტიკისა და მოქმედებების კოჰერენტულობას, ეფექტიანობას, უწყვეტობას და განგრძობადობას. კავშირის ძირითადი ინსტიტუტებია:

- ევროპული პარლამენტი;
- ევროპული საბჭო;
- საბჭო (ევროპის კავშირის საბჭო, კავშირის საბჭო);
- ევროპული კომისია;

- ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო;
- ევროპული ცენტრალური ბანკი;
- აუდიტორთა სასამართლო.

თითოეული ინსტიტუტი მისთვის კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებული კომპეტენციის ფარგლებში მოქმედებს.

ევროპის კავშირის კომპეტენციები

ევროპის კავშირის კომპეტენციები განსაზღვრულია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების თანახმად, კავშირი ფლობს ექსკლუზიურ და შერეულ კომპეტენციებს. გარდა ამისა, მას გააჩნია ნევრი სახელმწიფოების მოქმედებების, ღონისძიებების მხარდაჭერის, შევსების, კოორდინირების კომპეტენცია.

ექსკლუზიურ კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში მხოლოდ ევროპის კავშირია უფლებამოსილი განახორციელოს საკანონმდებლო ხელისუფლება. ასეთ სფეროებში ნევრ სახელმწიფოებს საკანონმდებლო აქტების მიღების უფლება ენიჭებათ კავშირისგან ნებართვის მოპოვების ან კავშირის საკანონმდებლო აქტის იმპლემენტაციის შემთხვევაში.

ევროპის კავშირის ექსკლუზიური კომპეტენციაა:

- საბაჟო კავშირი;

- კავშირის შიდა ბაზრის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული კონკურენციის წესების დადგენა;
- იმ წევრი სახელმწიფოს მონეტარული პოლიტიკა, რომელთა სახელმწიფო ვალუტა ევროა;
- თევზრენვის პოლიტიკის ის ელემენტი, რომელიც ეხება წყლის ბიოლოგიური რესურსების კონსერვაციას;
- საერთო სამეწარმეო პოლიტიკა.

ევროპის კავშირს გააჩნია საერთაშორისო შეთანხმების დადების ექსკლუზიური კომპეტენცია, თუ მისი დადება გათვალისწინებულია კავშირის საკანონმდებლო აქტით ან აუცილებელია შიდა კომპეტენციის განსახორციელებლად.

შერეულ კომპეტენციათა სფეროებში საკანონმდებლო ხელისუფლებას ახორციელებს, როგორც ევროპის კავშირი, აგრეთვე წევრი სახელმწიფოები. თუმცა, წევრ სახელმწიფოს შერეული კომპეტენციის კონკრეტულ სფეროში საკანონმდებლო აქტის მიღების უფლებამოსილება გააჩნია მხოლოდ მაშინ, თუ კავშირის დონეზე ამ სფეროსთან დაკავშირებით საკანონმდებლო აქტი არ მიღებულა. კავშირის დონეზე შერეულ კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროში მიღებული საკანონმდებლო აქტის გაუქმების შემთხვევაში, წევრ სახელმწიფოს კვლავ მიენიჭება ასეთ სფეროში საკანონმდებლო ძალაუფლება.

ევროპის კავშირს გააჩნია შერეული კომპეტენცია იმ სფეროებში, რომლებსაც არ შეიცავს ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-3 (ექსკლუზიური კომპეტენციები) და მე-6 (შემავსებელი, მაკოორდინირებელი,

მხარდამჭერი კომპეტენციები) მიუხედავად და შეიცავს ამავე ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მე-2 პარაგრაფი. შერეული კომპეტენციის სფეროთაგან აღსანიშნავია:

- შიდა ბაზარი;
- სოციალური პოლიტიკის ის ასპექტები, რომლებსაც ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება ითვალისწინებს;
- ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობა;
- სოფლის მეურნეობა და თევზრეწვა (გამონაკლისია წყლის ბიოლოგიური რესურსების კონსერვაცია);
- გარემოს დაცვა;
- ტრანსპორტი;
- ტრანს-ევროპული ქსელები;
- ენერჯია;
- თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე;
- საერთო უსაფრთხოების ის ასპექტი, რომელიც ჯანმრთელობის დაცვასთან არის დაკავშირებული (იმ ფარგლებში, როგორც გათვალისწინებულია ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით).

სფეროები, რომლებიც არ მიეკუთვნება ექსკლუზიურ და შერეულ კომპეტენციებს რჩება, წევრ სახელმწიფოთა კომპეტენციაში. თუმცა, ევროპის კავშირი უფლებამოსილია შეავსოს,

მხარი დაუჭიროს წვერი სახელმწიფოების მოქმედებებს და მათი კოორდინაცია განახორციელოს შემდეგ სფეროებში:

- ჯანდაცვა;
- ინდუსტრია;
- კულტურა;
- ტურიზმი;
- განათლება, პროფესიული გადამზადება, ახალგაზრდობის საქმეები და სპორტი;
- მოქალაქეთა დაცვა;
- ადმინისტრაციული თანამშრომლობა.

ევროპის კავშირის კომპეტენციები შესაძლებელია გაფართოვდეს ე.წ. „მოქნილობის პუნქტის“ საფუძველზე. ევროპის კავშირის კომპეტენციის გაფართოების შესახებ გადწყვეტილებას იღებს საბჭო, ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე მას შემდეგ, რაც მოიპოვებს ევროპული პარლამენტის თანხმობას.

ევროპის კავშირს არ გააჩნია ე.წ. „კომპეტენციის მინიჭების კომპეტენცია“. შესაბამისად, კომპეტენციები, რომლებიც ევროპის კავშირს არ აქვს მინიჭებული, წარმოადგენს წვერი სახელმწიფოების კომპეტენციებს.

ევროპის კავშირი კომპეტენციებს (გარდა ექსკლუზიური კომპეტენციებისა) ახორციელებს სუბსიდიურობისა და პროპორციულობის პრინციპების ფარგლებში.

სუბსიდიურობის პრინციპის თანახმად, ევროპის კავშირი იმ

სფეროებში, რომლებშიც ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, უფლებამოსილია იმოქმედოს მხოლოდ მაშინ, თუ დასახული მიზნის მიღწევა კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად არის შესაძლებელი, ვიდრე ადგილობრივი, რეგიონული ან ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე. სუბსიდიურობის პრინციპის მართებულ გამოყენებაზე ზედამხედველობას ეროვნული პარლამენტები ახორციელებენ.

პროპორციულობის პრინციპის მიხედვით, კავშირის მოქმედების ფორმა, შინაარსი, ხარისხი არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს აუცილებელია ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად.

ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო

ლისაბონის ხელშეკრულება ევროპის კავშირში არსებულ სასამართლოებთან მიმართებაში იყენებს ტერმინს „ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო“, რომელიც მოიცავს მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს, საერთო სასამართლოსა და სპეციალიზებულ სასამართლოებს (დღეის მდგომარეობით, კავშირში შექმნილია სპეციალიზებული სასამართლო – ევროპის კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი).

ევროპის კავშირის მიერთება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე

ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას ხელი 1950 წლის 4 ნოემბერს მოეწერა. კონვენცია მიღებულია ევროპის საბჭოს ეგიდით.

ევროპული კონვენციით დაფუძნდა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლო, რომელიც კონვენციის ფართო და სპეციფიკური ინტერპრეტაციის საფუძველზე უნიკალურად იცავს მასში დეკლარირებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს.

ევროპის კავშირის ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების შესახებ საუბარი რამდენიმე ათეული წელია მიმდინარეობს. 1996 წელს ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლომ წარმოადგინა დასკვნა, რომლის თანახმად, ევროპულ გაერთიანებებს კონვენციაზე მიერთების უფლებამოსილება არ გააჩნდათ, რადგან გაერთიანებების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები მათ ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში დადებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებებზე მიერთების კომპეტენციას არ ანიჭებდა. მიუხედავად ამისა, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო კონვენციით დაცულ უფლებებსა და თავისუფლებებს ევროპული გაერთიანებების სამართლის ზოგად პრინციპებად აღიარებდა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპის კავშირს მიენიჭა ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების კომპეტენცია. ევროპის

კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-6 მუხლის მიხედვით, „კავშირი მიუერთდება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას“, თუმცა მიერთება ზეგავლენას არ მოახდენს კავშირისთვის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებულ კომპეტენციებზე. ამ მიმართულებით ნაბიჯი ევროპის საბჭოს მხრიდანაც გადაიდგა. ევროპის საბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი მოაწერეს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-14 პროტოკოლს, რომელიც კავშირს კონვენციაზე მიერთების უფლებამოსილებას ანიჭებს.

ევროპის კავშირის მოქალაქეთა ინიციატივა

ევროპის კავშირის საქმიანობაში მოქალაქეების მონაწილეობის ხარისხის გაზრდის მიზნით, ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-11 მუხლი ითვალისწინებს მოქალაქეთა ინიციატივის უფლებას. კავშირის სულ მცირე 4 წევრი სახელმწიფოს არანაკლებ ერთ მილიონ მოქალაქეს უფლება აქვს ევროპულ კომისიას საკანონმდებლო ინიციატივის განხორციელებისკენ მოუწოდოს იმ საკითხის თაობაზე, რომელიც მოქალაქეების აზრით, კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მიზნების იმპლემენტაციისთვის აუცილებელია. მოქალაქეთა ინიციატივის განხილვის პროცედურები და წესები განსაზღვრულია ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს 2011 წლის 16 თებერვლის რეგულაციით.

ევროპის კავშირის მოქალაქეობა

კავშირის მოქალაქეობის ინსტიტუტი 1992 წელს ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულებით ჩამოყალიბდა. დღესდღეობით, კავშირის მოქალაქის ცნებას, სამართლებრივ მდგომარეობას, სტატუსსა და უფლებებს ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება შეიცავს (კავშირის მოქალაქეებს ცალკეულ უფლებებს ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიაც ანიჭებს). ნეერი სახელმწიფოს მოქალაქე იმავდროულად ითვლება კავშირის მოქალაქედ და ფლობს კავშირის სამართლით მინიჭებულ შემდეგ უფლებებს:

- კავშირის სივრცეში თავისუფალი გადაადგილებისა და ცხოვრების უფლებას;
- საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ევროპული პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობის აქტიურ და პასიურ უფლებებს;
- ევროპული პარლამენტისათვის პეტიციით მიმართვის უფლებას;
- ევროპის კავშირის ომბუდსმენისთვის საჩივრით მიმართვის უფლებას;
- ევროპული კომისიისთვის საკანონმდებლო ინიციატივის განხორციელებისკენ მოწოდების უფლებას (კავშირის მოქალაქეთა ინიციატივა);
- ევროპის კავშირის ინსტიტუტებისთვის განცხადების ოფიციალურ ენებზე მიმართვისა და განცხადებაში გამოყენებულ ოფიციალურ ენაზე პასუხის მიღების უფლებას;

- კავშირის ფარგლებს გარეთ წევრი სახელმწიფოების შესაბამისი ორგანოების მიერ მისი ინტერესების დაცვის უფლებას, თუ სახელმწიფოს, რომლის მოქალაქესაც დასაცავი პირი წარმოადგენს, დიპლომატიური და საკონსულო წარმომადგენლობა მესამე სახელმწიფოში არ გააჩნია;
- კავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებულ, წარმოებულ დოკუმენტებზე ხელმისაწვდომობის უფლებას (მცირე გამონაკლისების გარდა).

კავშირის მოქალაქეების მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა აკრძალულია.

ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში შესაძლებელია ზემოაღნიშნულ უფლებათა კატალოგის გაფართოება.

ევროპის კავშირის მოქალაქეობის ინსტიტუტი არ გულისხმობს წევრ სახელმწიფოსა და მის მოქალაქეს შორის არსებული პოლიტიკურ-სამართლებრივი კავშირის ჩანაცვლებას, ხელყოფას. პირიქით, იგი ხელს უწყობს ამ კავშირის გაძლიერებას.

ევროპის კავშირის ომბუდსმენი

ევროპის კავშირის ომბუდსმენი შეისწავლის და განიხილავს კავშირის მოქალაქეების, რეზიდენტების, მენარმეებისა და სხვადასხვა ორგანიზაციების საჩივრებს, რომლებიც შეეხება

კავშირის ორგანოების მიერ მმართველობის პროცესში წარმოშობილ დარღვევებს თუ ქმედების განხორციელებიდან არ არის გასული 2 წელი.

ომბუდსმენი აირჩევა ევროპული პარლამენტის მიერ 5 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ომბუდსმენი განიხილავს შემთხვევებს, სადაც ორგანოები ვალდებული იყვნენ ემოქმედათ, მაგრამ არ იმოქმედეს ან იმოქმედეს, თუმცა არაკანონიერად ან არ ჰქონდათ მოქმედების განხორციელების უფლებამოსილება და მიუხედავად ამისა, მოქმედება მაინც განახორციელეს. მმართველობის პროცესში შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს შემდეგ დარღვევებს:

- არაკეთილსინდისიერება;
- დისკრიმინაცია;
- ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება;
- ინფორმაციის არასრული მიწოდება ან მიწოდებაზე უარის თქმა;
- გონივრული ან კანონით დადგენილი ვადების უგულვებელყოფა;
- კავშირის სამართლით გაუთვალისწინებელი პროცედურებით მოქმედება.

ომბუდსმენი განიხილავს მხოლოდ ევროპის კავშირის ორგანოების და არა ეროვნული, რეგიონული ან ადგილობრივი ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ საჩივრებს. იგი მოქმედებს დამოუკიდებლად და მიუკერძოებლად, ომბუდსმენი თხოვნებს,

დავალებებს და ინსტრუქციებს არ იღებს წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლებისგან და კავშირის ორგანოებისგან.

ევროპის კავშირის პოზიცია

ევროპის კავშირის „პოზიცია“ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს განხორციელების სამართლებრივი მექანიზმია, რომლის საფუძველზე საბჭო განსაზღვრავს ევროპის კავშირის პოზიციას გეოგრაფიულ თუ სხვადასხვა თემატურ საკითხებზე. წევრი სახელმწიფოები ვალდებული არიან უზრუნველყონ საკუთარი ეროვნული პოლიტიკის ევროპის კავშირის „პოზიციასთან“ შესაბამისობა. „პოზიციის“ მისაღებად აუცილებელია კავშირის ყველა წევრი სახელმწიფოს თანხმობა. „პოზიცია“ შესასრულებლად სავალდებულოა.

ევროპის კავშირის პუბლიკაციების ოფისი

ევროპის კავშირის პუბლიკაციების ოფისი კავშირის ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოა, რომელიც უზრუნველყოფს ევროპის კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების გამოქვეყნებას. პუბლიკაციების ოფისი:

- უზრუნველყოფს ევროპის კავშირის სამართლებრივი აქტების აღრიცხვას, სისტემატიზაციას და ევროპის კავშირის ოფიციალურ ჟურნალში გამოქვეყნებას;

- უზრუნველყოფს სხვა სავალდებულო პუბლიკაციების გამოქვეყნებას;
- უზრუნველყოფს ევროპის კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების ელექტრონული ფორმით ხელმისაწვდომობას;
- ახორციელებს კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების რეპროდუქციისა და თარგმნის თაობაზე ნებართვის გაცემას;
- ახორციელებს კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების სთვის საერთაშორისო სტანდარტის სერიული ან/და კატალოგური ნომრის მინიჭებას;
- ახორციელებს პუბლიკაციებისა და მის მიერ შეთავაზებული სერვისის გაყიდვას და სხვა.

პუბლიკაციების ოფისს მართავს ინტერინსტიტუციური ორგანო – მენეჯმენტის კომიტეტი, რომელიც შედგება ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოს, ევროპული კომისიის, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს, აუდიტორთა სასამართლოს, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტისა და რეგიონების კომიტეტის წარმომადგენლებისგან. ოფისის ყოველდღიურ საქმიანობას მენეჯმენტის კომიტეტის მიერ განსაზღვრული სტრატეგიული მიმართულებებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინებით წარმართავს ოფისის დირექტორი, რომელსაც მენეჯმენტის კომიტეტის თანხმობის საფუძველზე თანამდებობაზე ნიშნავს ევროპული კომისია. ოფისის ადგილსამყოფელია ქ. ლუქსემბურგი (ლუქსემბურგი).

ევროპის კავშირის სააგენტოები

კავშირის ორგანოებისთვის, ნევრი სახელმწიფოებისათვის და მოქალაქეებისთვის ინფორმაციის მიწოდების უზრუნველსაყოფად, ადმინისტრაციული ფუნქციებისა და კავშირის მიზნების განსახორციელებლად შექმნილია სპეციალური სააგენტოები. თითოეულ მათგანს გააჩნია ტექნიკური, სამეცნიერო ან მენეჯერული ხასიათის ამოცანა. პირობითად შესაძლებელია სააგენტოების რამდენიმე კატეგორიად დაყოფა:

- დეცენტრალიზებული სააგენტოები – მათი სამართლებრივი ბუნება კავშირის საჯარო სამართლით განისაზღვრება, ისინი სამართლის დამოუკიდებელი სუბიექტები არიან და გარდა ამისა, განსხვავდებიან კავშირის ორგანოებისგან (საბჭო, პარლამენტი, კომისია და ა.შ). სააგენტოებს ევროპის სხვადასხვა სახელმწიფოებსა და ქალაქებში თავიანთი ოფისები გააჩნიათ და აქედან გამომდინარე მოიხსენიებიან დეცენტრალიზებულად;
- ევრატიომის სააგენტოები და ორგანოები – ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების საფუძველზე კავშირში ფუნქციონირებს ევრატიომის (ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანება) სააგენტოები და ორგანოები. ისინი კავშირის ნევრ სახელმწიფოებში ბირთვული ენერჯის მშვიდობიან გამოყენებასა და ატომური ენერჯის უსაფრთხო მოპოვებაზე კვლევებს აწარმოებენ;
- აღმასრულებელი სააგენტოები – ევროპის კავშირის პროგრამების პრაქტიკულ მენეჯმენტს აღმასრულებელი საა-

გენტოები ახორციელებენ, ისინი იქმნებიან განსაზღვრული ვადით და განთავსებული არიან იმ ქალაქებში, სადაც ევროპული კომისიის ადგილსამყოფელია (ბრიუსელი და ლუქსემბურგი).

ევროპის კავშირის საბჭო (კავშირის საბჭო ან საბჭო)

ევროპის კავშირის საბჭო კავშირის ფუნდამენტური გად-აწყვეტილებების მიმღები ორგანოა. მასში წარმოდგენილი არიან წევრი სახელმწიფოების მინისტრები. საბჭოს ფორმატში გამართული შეხვედრები მიზნად ისახავს: 1. საკანონმდებლო ინიციატივების განხილვას, მასში ცვლილების შეტანასა და საკანონმდებლო აქტის სახით მიღებას; 2. წევრ სახელმწიფოთა შორის სხვადასხვა სფეროებში დაგეგმილ რეფორმებზე, გან-სახორციელებელ მოქმედებებზე კოორდინაციას; 3. ევროპის კავშირის საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრას. კავშირის საბჭო არ წარმოადგენს კოლექტიურ ორგანოს და მის შეხვედრებში მუდმივად ერთი და იგივე სფეროს მინისტრები არ იღებენ მონაწილეობას. საბჭოში მოქმედებს ე.წ. „კონფიგურაციის პრინციპი“, რომლის მიხედვით, საბჭოს სხდომებზე ამა თუ იმ სფეროს მინისტრების დასწრება დამოკიდებულია განსახილ-ველი საკითხების შინაარსზე. მაგალითად: თუ საბჭოს დღის წესრიგი ითვალისწინებს გარემოსდაცვითი საკითხების განხ-ილვას, შეხვედრას დაესწრებიან წევრი ქვეყნების გარემოს დაცვის მინისტრები. ამგვარი საბჭო ცნობილია, როგორც „გარემოსდაცვითი საბჭო“.

ევროპის კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე სახელმწიფო იცვლება 6 თვეში ერთხელ როტაციის საფუძველზე. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტთან შედარებით საბჭოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები საკმაოდ შეზღუდულია. მისი როლი მხოლოდ საბჭოს შეხვედრების ორგანიზებითა და თავმჯდომარეობით შემოიფარგლება. გამონაკლისის სახით, საბჭოს შეხვედრებს, რომლებიც ეხება საგარეო საკითხებს (საგარეო საქმეთა საბჭო), ხელმძღვანელობს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი ნორმადგენელი.

საბჭოს საქმიანობის განგრძობადობის, უწყვეტობისა და თანმიმდევრულობის უზრუნველსაყოფად წინასწარ არის განსაზღვრული 2 მომავალი თავმჯდომარე ქვეყანა, რომლებიც მჭიდროდ და ინტენსიურად კოორდინირებენ მოქმედ თავმჯდომარესთან. ისინი ერთობლივად შეიმუშავენ საბჭოს 18 თვის სამოქმედო პროგრამას.

კავშირის საბჭოს გააჩნია 5 ძირითადი უფლებამოსილება:

- იღებს ევროპის კავშირის სამართლებრივ აქტებს (მთავარი საკანონმდებლო ორგანო);
- კოორდინაციას უწევს ნევრ სახელმწიფოებს შორის სხვადასხვა სფეროში პოლიტიკის განხორციელებას, მაგ.: ეკონომიკურ სფეროში;
- საბჭო, ევროპული საბჭოს მიერ განსაზღვრული სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინებით, ავითარებს ევროპის კავშირის საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკას;

- იღებს გადაწყვეტილებებს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ან მესამე სახელმწიფოებთან საერთაშორისო შეთანხმებების დადების თაობაზე;
- საბჭო და ევროპული პარლამენტი ერთობლივად იღებენ კავშირის ბიუჯეტს.

ევროპის კავშირის საბჭოს კონფიგურაცია

ევროპის კავშირში არსებობს 10 კონფიგურაციის საბჭო, რომელთაგან ერთს თავმჯდომარეობს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი, ხოლო დანარჩენს საბჭოს თავმჯდომარე ქვეყანა. ესენია:

- საგარეო საქმეთა საბჭო;
- ზოგად საქმეთა საბჭო;
- ეკონომიკურ და ფინანსურ საქმეთა საბჭო;
- დასაქმების, სოციალური პოლიტიკის, ჯანმრთელობისა და სამომხმარებლო საქმეთა საბჭო;
- ტრანსპორტის, ტელეკომუნიკაციისა და ენერგეტიკული რესურსების საქმეთა საბჭო;
- სოფლის მეურნეობისა და თევზრეწვის საბჭო;
- გარემოსდაცვითი საბჭო;
- იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა საბჭო;

- კონკურენციის საკითხთა საბჭო;
- განათლების, ახალგაზრდობის, კულტურისა და სპორტულ საქმეთა საბჭო.

ევროპის კავშირის საერთაშორისო შეთანხმება

ევროპის კავშირი უფლებამოსილია დადოს საერთაშორისო შეთანხმება მესამე ქვეყნებთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან იმ შემთხვევებში, თუ საერთაშორისო შეთანხმების დადება:

- პირდაპირ არის გათვალისწინებული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით ან;
- აუცილებელია ძირითადი ხელშეკრულებების ერთ-ერთი მიზნის მისაღწევად ან;
- გათვალისწინებულია კავშირის სავალდებულო ძალის მქონე აქტით.

კავშირის მიერ დადებული საერთაშორისო შეთანხმებები შესასრულებლად სავალდებულოა როგორც კავშირის ინსტიტუტებისათვის, აგრეთვე ნევრი სახელმწიფოებისთვის.

ევროპის კავშირის ექსკლუზიურ კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე მოლაპარაკებების პროცესში მონაწილეობს მხოლოდ ევროპის კავშირი. შესაბამისად, ასეთი შეთანხმებების მონაწილე

ევროპის კავშირია. საერთაშორისო შეთანხმებები, რომლებიც ეხება კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების საერთო კომპეტენციებს იღება ევროპის კავშირს, წევრ სახელმწიფოებს და მესამე ქვეყნებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის.

ევროპის კავშირის საერთაშორისო შეთანხმების დადების პროცედურა

ევროპის კავშირსა და მესამე სახელმწიფოებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე ინიციატივის წარდგენის უფლებამოსილება გააჩნია ევროპულ კომისიას ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს. კომისია საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე რეკომენდაციით მიმართავს ევროპის კავშირის საბჭოს. თუ საერთაშორისო შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკას, საბჭოს ამგვარ რეკომენდაციას წარუდგენს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. მოლაპარაკებების დაწყების თაობაზე გადაწყვეტილებას იღებს საბჭო. იგი საერთაშორისო შეთანხმების შინაარსიდან გამომდინარე ასახელებს კავშირის მხრიდან მომლაპარაკებელ ორგანოს ან ასეთი ორგანოს თავმჯდომარეს (კავშირის საერთაშორისო შეთანხმების დადების შესახებ მოლაპარაკებებს ძირითადად კომისია ახორციელებს, თუმცა თუ შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკას, მოლაპარაკებებს

წარმართავს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი). საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე მოლაპარაკებები საბჭოს მიერ შექმნილ სპეციალურ კომიტეტში ხორციელდება.

საერთაშორისო შეთანხმების ხელმოწერის თაობაზე მომლაპარაკებელი სუბიექტის ინიციატივის საფუძველზე გადანყვეტილებას იღებს კავშირის საბჭო. საერთაშორისო შეთანხმების დადების შესახებ გადანყვეტილებას იღებს საბჭო. თუ საერთაშორისო შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკას, საბჭოს მიერ საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე გადანყვეტილების მიღებამდე უნდა არსებობდეს ევროპული პარლამენტის თანხმობა. ევროპული პარლამენტის თანხმობა აუცილებელია:

- ასოცირების შესახებ შეთანხმებაზე;
- ევროპის კავშირის მიერ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების შესახებ შეთანხმებაზე;
- ორგანიზებული თანამშრომლობის პროცედურის საფუძველზე სპეციალური ინსტიტუციური ჩარჩოს დაფუძნების შესახებ შეთანხმებაზე;
- შეთანხმებებზე, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გავლენა ექნება კავშირის ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე;
- შეთანხმებები, რომლებიც ეხება იმ სფეროებს, სადაც გამოიყენება აქტის მიღების ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა ან სპეციალური საკანონმდებლო პროცე-

დურის ერთ-ერთი მექანიზმი – თანხმობის პროცედურა. სხვა შემთხვევებში, აუცილებელია ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაცია.

საბჭო საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე გადანყვეტილებას იღებს ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, თუმცა გამონაკლისია ცალკეული შეთანხმებები (მაგ.: ასოცირების შეთანხმება, ევროპის კავშირში სახელმწიფოს განევრიანების შესახებ ხელშეკრულება), რომელთა მიმართებაში გამოიყენება გადანყვეტილების ერთხმად მიღების მექანიზმი.

საერთაშორისო შეთანხმების დადებამდე წევრ სახელმწიფოს, ევროპულ პარლამენტს, საბჭოს ან კომისიას უფლება აქვთ მიმართონ მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს და მოითხოვონ სასამართლოს მიერ დასკვნის წარმოდგენა საერთაშორისო შეთანხმების ტექსტის ევროპის კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებთან შესაბამისობის შესახებ. თუ სასამართლო განაცხადებს, რომ შეთანხმების პროექტი ეწინააღმდეგება კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებს, იგი უნდა შეიცვალოს.

ევროპის კავშირის სამართალი

ევროპის კავშირის სამართალი ვიწრო გაგებით მოიცავს მხოლოდ პირველადი (ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, წევრ სახელმწიფოთა კავშირში განევრიანების შესახებ ხელშეკრულებები, ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა

ქარტია, მათი პროტოკოლები, დანართები, დეკლარაციები) და მეორეული (რეგულაცია, დირექტივა, გადაწყვეტილება, საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები) სამართლის წყაროებს.

ფართო გაგებით, კავშირის სამართალი შედგება კავშირის დონეზე არსებული ყველა აქტისგან, წესისგან და პრინციპისგან, მათ შორის: ევროპის კავშირის საერთაშორისო შეთანხმებისგან, ევროპის კავშირის სამართლის ზოგადი პრინციპებისგან, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილებებისგან და ა.შ.

ევროპის კავშირის სამართლებრივი აქტების იერარქია

ევროპის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები მკაფიოდ არ განსაზღვრავს კავშირის სამართლებრივი აქტების იერარქიას, თუმცა ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და კავშირის ინსტიტუტებში დამკვიდრებული პრაქტიკის ანალიზიდან გამომდინარე, შესაძლებელია დადგინდეს კავშირის სამართლებრივი აქტების ურთიერთმიმართება. კავშირის სამართლის წყაროებს მიმართ მოქმედებს შემდეგი იერარქია:

- პირველადი (პრიმერული) სამართალი – ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, წევრ სახელმწიფოთა კავშირში განწესების შესახებ ხელშეკრულებები, ევ-

როპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მათი პროტოკოლები, დანართები, დეკლარაციები;

- ევროპის კავშირის სამართლის ზოგადი პრინციპები (არ იგულისხმება პრინციპები, რომლებიც კავშირის პირველადი სამართლის ნაწილია);
- ევროპის კავშირის საერთაშორისო შეთანხმებები;
- მეორეული სამართალი:
 - * საკანონმდებლო აქტები – რეგულაცია, დირექტივა, გადაწყვეტილება;
 - * არა საკანონმდებლო აქტები – საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები.

ევროპის კავშირის სამართლის აღსრულება

ევროპული კომისია და ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო პასუხისმგებელი არიან წევრ სახელმწიფოთა მიერ ევროპის კავშირის სამართლის შესაბამის, სათანადო გამოყენებაზე. თუ კომისია აღმოაჩენს, რომ ევროპის კავშირის რომელიმე წევრი ქვეყანა არ ან არასწორად იყენებს კავშირის სამართლებრივ აქტებს და აქედან გამომდინარე არ ასრულებს დაკისრებულ ვალდებულებებს, იგი ვითარების გამოსწორებას შეეცდება შემდეგნაირად: დაიწყებს სამართლებრივ პროცედურას, რომელიც ცნობილია „დარღვევის პროცედურის“ სახელწოდებით. „დარღვევის პროცედურის“

შესაბამისად, კომისია ევროპის კავშირის სამართლის დამრღვევ სახელმწიფოს უგზავნის ოფიციალურ წერილს, სადაც დასაბუთებული და განმარტებულია თუ რატომ განიხილავს იგი ადრესატი სახელმწიფოს მიერ კავშირის სამართლის დარღვევას და ამავედროულად, მისგანაც მოითხოვს ამომწურავი, მოტივირებული პასუხის გაცემას. ამ ეტაპის შემდეგ, თუკი სახელმწიფო თავს არ შეიკავებს და გააგრძელებს კავშირის სამართლიდან მომდინარე ვალდებულებების შეუსრულებლობას, კომისია სათანადო პროცედურის დაცვით მიმართავს ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს, რომელსაც დამრღვევი სახელმწიფოსათვის სანქციის დაკისრების უფლება გააჩნია. ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება შესასრულებლად სავალდებულოა წევრ სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე და კავშირის ორგანოები, წევრი ქვეყნები და მოქალაქეები ვალდებული არიან გაითვალისწინონ და დაიცვან მასში არსებული დანაწესი.

ევროპის კავშირის სამართლის უშუალოდ გამოყენება

კავშირის სამართლის უშუალოდ გამოყენება ნიშნავს სახელმწიფო ორგანოებთან, მათ შორის სასამართლოებთან ურთიერთობაში სამართლის ნორის გამოყენებას. სამართლის ნორმამ უშუალოდ გამოყენებისთვის უნდა დააკმაყოფილოს უშუალოდ გამოყენების კრიტერიუმები. კავშირის სამართლის ნორმა იმ შემთხვევაშია უშუალოდ გამოყენებადი, როდესაც იგი:

- საკმარისად ნათლად და ზუსტად არის ჩამოყალიბებული;

- უპირობოდ ექვემდებარება შესრულებას, ე.ი. არ საჭიროებს იმპლემენტაციისთვის კავშირის ან ეროვნულ დონეზე დამატებითი ღონისძიებების განხორციელებას.

მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამართლომ ხსენებული კრიტერიუმები კიდევ უფრო დააზუსტა. მისი თქმით, კავშირის სამართლის ნორმის უშუალოდ გამოყენებას ხელს არ უშლის საკმარისად ნათლად და ზუსტად ჩამოყალიბებლობა, როდესაც ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს ან ეროვნული სასამართლოს მიერ შესაძლებელია მისი შინაარსის დაზუსტება.

კავშირის სამართლის ნორმის უშუალოდ გამოყენებას ხელს არ უშლის, მხოლოდ ამის გადავადებას იწვევს ისეთი შემთხვევა, როდესაც ამ ნორმის ამოქმედებისთვის საჭიროა გარკვეული პროცედურული წინაპირობები (რომლის დაკმაყოფილების შემდეგ ნორმა იქნება უშუალოდ გამოყენებადი). კავშირის სამართლის ნორმა ასევე გახდება უშუალოდ გამოყენებადი, როდესაც ასეთი წინაპირობის რეალიზაციისთვის დადგენილი ვადა გავა.

კავშირის სამართლის ნორმის უშუალოდ გამოყენებისთვის აუცილებელია, რომ ის პირებს ანიჭებდეს უფლებებს. გარდა ამისა, შესაბამისმა პირმა სასამართლოს წინაშე საჭიროა, რომ დაასაბუთოს ასეთი უფლებით სარგებლობის ინტერესი.

ევროპის კავშირის სამართალში არსებობს ნორმის უშუალოდ გამოყენების ჰორიზონტალური და ვერტიკალური შესაძლებლობა.

ვერტიკალური გამოყენება გულისხმობს შემთხვევას, როდესაც

ეროვნული სამართალწარმოების პროცესში პირი ევროპის კავშირის სამართლის ნორმას იყენებს წვერი სახელმწიფოს წინააღმდეგ.

ნორმის ჰორიზონტალურად პირდაპირ გამოყენებას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც ეროვნული სამართალწარმოების პროცესში პირი ევროპის კავშირის სამართლის ნორმას იყენებს ფიზიკური ან/და იურიდიული პირის წინააღმდეგ.

ევროპის კავშირის სამართლის უშუალოდ მოქმედება

ევროპის კავშირის სამართლის „უშუალოდ მოქმედება“ განსხვავდება „უშუალოდ გამოყენებისგან“. უშუალოდ მოქმედება გულისხმობს კავშირის სამართლის პირდაპირ, სპეციალური საკანონმდებლო აქტის მიღების გარეშე მოქმედებას კავშირის ყველა წევრ სახელმწიფოში. ევროპის კავშირის სამართლის წყაროებს მოქმედების სხვადასხვა ფარგლები აქვთ, ამ მიმართულებით არ არსებობს უნიფიცირებული მიდგომა.

ევროპის კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი

კავშირში დროებით შექმნილია სპეციალიზებული სასამართლო – ევროპის კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი, რომელიც განიხილავს:

- ევროპის კავშირსა და კავშირის საჯარო მოხელეთა შორის

წარმოშობილ დავებს;

- ევროპის კავშირის სააგენტოებსა ან/და ორგანოებს შორის წარმოშობილ იმ დავებს, რომლებზეც ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გააჩნია იურისდიქცია.

ტრიბუნალის გადანყვეტილება მისი გამოტანიდან 2 თვის განმავლობაში შეიძლება გასაჩივრდეს ევროპის კავშირის საერთო სასამართლოში. საერთო სასამართლო განიხილავს მხოლოდ გასაჩივრებული გადანყვეტილების კანონიერებას.

ტრიბუნალი შედგება 7 მოსამართლისგან, რომელთაც მართლმსაჯულების სასამართლოსა და საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან შემდგარ პანელთან კონსულტაციის საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით, ნიშნავს კავშირის საბჭო. ტრიბუნალის მოსამართლეები საკუთარი შემადგენლობიდან 3 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით, ირჩევენ ევროპის კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალის პრეზიდენტს.

ევროპის კავშირის ქმედება

ევროპის კავშირის „ქმედება“ წარმოადგენს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს განხორციელების სამართლებრივ ინსტრუმენტს. „ქმედების“ მიზანია წევრ სახელმწიფოთა იმ მოქმედებების კოორდინაცია, რომლითაც ხორციელდება ყველა იმ ტიპისა და სახის რესურსის (მაგ.: ადამიანური, ნოუ-ჰაუ, ფინანსური, აღჭურვილობა და ა.შ.)

მობილიზება, რომელიც აუცილებელია სპეციალური მიზნის მისაღწევად. ევროპის კავშირის „ქმედების“ შესახებ გადანყვეტილებას ერთხმად იღებს კავშირის საბჭო. „ქმედება“ შესასრულებლად სავალდებულოა.

ევროპის კავშირის ღირებულებები

ევროპის კავშირის ღირებულებებია: ადამიანის ღირსების პატივისცემა, თავისუფლება, დემოკრატია, თანასწორობა, სამართლის უზენაესობა და ადამიანის უფლებების, მათ შორის, უმცირესობათა უფლებების პატივისცემა. კავშირის ღირებულებები საერთოა ნევერ სახელმწიფოთა საზოგადოებაში, სადაც უზრუნველყოფილია პლურალიზმი, დისკრიმინაციის აკრძალვა, ტოლერანტობა, სამართლიანობა, სოლიდარობა და მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა.

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება (მაასტრიხტის ხელშეკრულება)

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1992 წლის 7 თებერვალს და ძალაში შევიდა 1993 წელს. მაასტრიხტის ხელშეკრულებით:

- დაფუძნდა ევროპის კავშირი;
- ჩამოყალიბდა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“;

- გაფართოვდა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციები;
- დაინერგა საერთო ვალუტა ეკონომიკისა და მონეტარული კავშირის ფარგლებში, ევროპის კავშირის მოქალაქის ინსტიტუტი, სუბსიდიურობის პრინციპი;
- ევროპულ პარლამენტს მიენიჭა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში მონაწილეობის მეტი უფლებამოსილება და გარდა ამისა, განისაზღვრა სფეროები, რომლებიც კუმულაციურად მოითხოვდა მასთან კოორდინაციას და სხვა.

ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია

ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია მიღებულია ევროპული საბჭოს მიერ 2000 წლის 7 დეკემბერს ქ. ნიცაში (საფრანგეთი). ქარტიის მიღებით ევროპის კავშირის ფარგლებსა და დონეზე არსებული ფუნდამენტური უფლებების, თავისუფლებების, პრინციპების ერთ, კოდიფიცირებულ აქტში კონსოლიდაცია განხორციელდა. იგი შედგება 54 მუხლისგან. ქარტია შეიცავს ძირითად უფლებებსა და ეთიკურ პრინციპებს, რომლებიც დაკავშირებულია ადამიანის ღირსებასთან, სხვადასხვა თავისუფლებებთან, თანასწორობასთან, სოლიდარობასთან, მოქალაქეთა უფლებებთან და მართლმსაჯულებასთან.

ძირითად უფლებათა ქარტით გათვალისწინებული უფლებები, თავისუფლებები, და პრინციპები ინსპირაციის წყაროა ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული

კონვენცია, ევროპის სოციალური ქარტია, მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტია, ნევრი სახელმწიფოების საერთო კონსტიტუციური ტრადიციები, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები, გაეროსა და ევროპის საბჭოს ეგიდით მიღებული ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციები.

ქარტიის ადრესატებს წარმოადგენენ ევროპის კავშირის ინსტიტუტები, ორგანოები და ნევრი სახელმწიფოები. მასში განმტკიცებული დებულებები მოქმედებს და გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ადრესატის მოქმედებები გამოწვეულია ევროპის კავშირის სამართლის იმპლემენტაციით. ქარტია არ ავრცობს ან აფართოებს კავშირის დამფუძნებელი (ძირითადი) ხელშეკრულებებით ევროპის კავშირისთვის მინიჭებულ კომპეტენციებს.

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულებას თან ერთვის 30-ე პროტოკოლი, რომელიც დაკავშირებულია პოლონეთის მიმართ ძირითად უფლებათა ქარტიის მოქმედებასთან. აღნიშნული პროტოკოლის მიხედვით, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს ან პოლონეთის ნებისმიერი ინსტანციის სასამართლოს ან ტრიბუნალს არ გააჩნიათ პოლონეთში არსებული სამართლებრივი აქტებისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის ძირითად უფლებათა ქარტიასთან შესაბამისობის საკითხის განხილვის უფლებამოსილება. ამასთანავე, ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს უფლება არ აქვს პოლონეთთან მიმართებაში განახორციელოს ძირითად უფლებათა ქარტიის ნორმების იმგვარი ინტერპრეტაცია, რომ შექმნას ახალი, ქარტიაში პირდაპირ გაუთვალისწინებელი უფლებები და

თავისუფლებები. 2009 წელს ევროპული საბჭოს მიერ მსგავსი წესები ჩეხეთის რესპუბლიკაზეც გავრცელდა.

თავდაპირველად ქარტიას სავალდებულო ძალის მქონე დოკუმენტის სტატუსი არ ჰქონდა, თუმცა ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შედეგად იგი აყვანილ იქნა პირველადი სამართლის რანგში. დღეის მდგომარეობით, ძირითად უფლებათა ქარტიის სამართლებრივი ბუნება და სტატუსი კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების ექვივალენტურია.

ევროპის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები

ევროპის კავშირის ძირითადი (დამფუძნებელი, საბაზისო) ხელშეკრულებები მოიცავს ორ ხელშეკრულებას:

- ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება;
- ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება.

ევროპის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვა

ევროპის კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილებების შეტანა გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის ან გამართვივებული პროცედურის ფარგლებში ხორციელდება.

გადასინჯვის პროცედურის ორი მექანიზმი არსებობს. გადასინ-

ჯვის ორდინარული პროცედურის ორივე მექანიზმის დაწყების საფუძველია კავშირის წევრი სახელმწიფოს, ევროპული პარლამენტის ან ევროპული კომისიის მიერ ევროპის კავშირის საბჭოსათვის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვის თაობაზე წინადადების წარდგენა. საბჭო წინადადებას უგზავნის ევროპულ საბჭოსა და ეროვნულ პარლამენტებს. თუ ევროპული საბჭო მიიჩნევს, რომ წინადადება განხილვის ღირსია, იგი მიიღებს გადაწყვეტილებას კონვენტის მოწვევის თაობაზე ან წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლების მოწვევის შესახებ (ამ შემთხვევაში, ევროპული საბჭო თვლის, რომ ცვლილებების განსახორციელებლად კონვენტის მოწვევა არ არის აუცილებელი).

- გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის პირველი მექანიზმის მიხედვით, კონვენტის მოწვევის თაობაზე გადაწყვეტილება ევროპულმა საბჭომ ევროპულ პარლამენტთან და ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა უმრავლესობით უნდა მიიღოს. კონვენტი ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის მიერ მოიწვევა. იგი შედგება ეროვნული პარლამენტების, წევრ სახელმწიფოთა სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების, ევროპული პარლამენტისა და კომისიის წარმომადგენლებისგან. მისი მოწვევის მიზანია კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის თაობაზე პროექტის შემუშავება. კონვენტი შემუშავებული პროექტის თაობაზე რეკომენდაციას იღებს კონსენსუსის საფუძველზე, რომელსაც პროექტთან ერთად უგზავნის წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლებს, რომლებიც ევროპის კავშირის ძირ-

ითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის შესახებ პროექტის საბოლოო რედაქციას შეიმუშავებენ;

- გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის მეორე მექანიზმი – თუ ევროპული საბჭო მიიჩნევს, რომ წინადადების განხილვა არ საჭიროებს კონვენტის მონვევას, იგი ხმათა უმრავლესობით ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე მოიწვევს ნევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენელთა კონფერენციას და მისცემს შესაბამის ინსტრუქციებს ევროპის კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის შესახებ პროექტის შემუშავებასთან დაკავშირებით.

გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის ორივე მექანიზმის ფარგლებში შემუშავებული ცვლილების პროექტი მიღებულად ჩაითვლება თუ ნევრი სახელმწიფოები მათი კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად განახორციელებენ პროექტის რატიფიკაციას.

გადასინჯვის გამარტივებული პროცედურა – ნევრი სახელმწიფო, ევროპული პარლამენტი ან ევროპული კომისია უფლებამოსილია ევროპულ საბჭოს წარუდგინოს ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების III კარში (კავშირის პოლიტიკა და შიდა მოქმედებები) არსებულ ზოგიერთ ან ყველა მუხლში ცვლილების შეტანის თაობაზე პროექტი. ევროპული საბჭო შესაბამისი ცვლილების განხორციელების თაობაზე გადანყვეტილებას იღებს ერთხმად, ევროპულ პარლამენტთან, კომისიასთან (ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან თუ პროექტი მონეტარულ სივრცეში ინსტიტუციური ხასიათის ცვლილებას ეხება) კონსულტაციის საფუძველზე. გადანყვეტილება ძალაში

შედის იმ შემთხვევაში თუ წევრი სახელმწიფოები მათი კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად მას მოიწონებენ.

ევროპული კომისიის დამტკიცების პროცედურა

ევროპული კომისიის დამტკიცების პროცედურა სამ ეტაპს მოიცავს:

- ევროპული კომისიის პრეზიდენტის არჩევას;
- ევროპული კომისიის წევრობის კანდიდატების შერჩევას;
- ევროპული კომისიისთვის, როგორც კოლეგიური ორგანოსთვის ნდობის გამოცხადებას.

კომისიის პრეზიდენტი აირჩევა ევროპული პარლამენტის მიერ ხმათა უმრავლესობით ევროპული საბჭოს წარდგინების საფუძველზე. ევროპული საბჭო კომისიის პრეზიდენტობის კანდიდატის შერჩევისას მხედველობაში იღებს ევროპული პარლამენტის არჩევნების შედეგებს. ევროპის კავშირის საბჭო კომისიის პრეზიდენტთან კონსულტაციის შემდეგ შეარჩევს კომისიის წევრობის კანდიდატებს. კომისიის წევრობის კანდიდატების დასახელების უფლება გააჩნიათ წევრ სახელმწიფოებს. კომისიის შემადგენლობა (კომისიის პრეზიდენტი, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი (კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელს კომისიის პრეზიდენტთან შეთანხმებით 5 წლის ვადით თანამდებობაზე ნიშნავს ევროპული საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით) და კომისიის წევრობის

კანდიდატები) ნდობის გამოცხადების მიზნით ევროპულ პარლამენტს წარუდგინება. პარლამენტის მიერ ნდობის გამოცხადების შემდეგ კომისიას, როგორც კოლეგიურ ორგანოს, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპის საბჭო ამტკიცებს.

ევროპული კომისიის კომპეტენცია

ევროპულ კომისიას მინიჭებული აქვს ოთხი ძირითადი ფუნქცია:

- შეიმუშავებს საკანონმდებლო ინიციატივებს და განსახილველად წარუდგენს საბჭოსა და პარლამენტს;
- წარმართავს ევროპის კავშირის პოლიტიკასა (გამონაკლისია საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო) და ახორციელებს ბიუჯეტის ხარჯვაზე კონტროლს;
- უზრუნველყოფს ევროპის კავშირის სამართლის აღსრულებას (მართლმსაჯულების სასამართლოსთან ერთად);
- ევროპის კავშირს წარმოადგენს საგარეო ურთიერთობებში.

ევროპული კომისიის პრეზიდენტი

ევროპული საბჭო ევროპული პარლამენტის არჩევნების შედეგ-

ბის მხედველობაში მიღებითა და შესაბამისი კონსულტაციების საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს ევროპული კომისიის პრეზიდენტის კანდიდატურას. კომისიის პრეზიდენტი არჩეულად ჩაითვლება, თუ კანდიდატს მხარს დაუჭერს ევროპული პარლამენტის ნევრთა უმრავლესობა. იმ შემთხვევაში თუ კომისიის პრეზიდენტობის კანდიდატი ვერ მიიღებს ხმათა საჭირო რაოდენობას, ევროპული საბჭო 1 თვის ვადაში ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს კომისიის პრეზიდენტის ახალ კანდიდატურას, რომლის ასარჩევად დადგენილია იგივე პროცედურა. პრეზიდენტი აირჩევა 5 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ევროპული კომისიის პრეზიდენტი:

- მონაწილეობს კომისიის წევრების კანდიდატების შერჩევაში;
- განსაზღვრავს კომისიის საქმიანობის სახელმძღვანელო პრინციპებს;
- განსაზღვრავს კომისიის ორგანიზაციულ სტრუქტურას;
- უზრუნველყოფს კომისიის, როგორც კოლექციური ორგანოს ერთიანობას, საქმიანობის ეფექტიანობასა და თანმიმდევრულობას;
- კომისიის შემადგენლობიდან ნიშნავს კომისიის ვიცე-პრეზიდენტებს (გარდა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლისა, რომელიც თანამდებობრივად არის ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი);

- ნევრებს შორის ერთპიროვნულად ანაწილებს კომპეტენციებს (სფეროებს). გარდა ამისა, საჭიროების შემთხვევაში იგი უფლებამოსილია განახორციელოს კომისიის წევრისათვის მინიჭებული კომპეტენციის სხვა ნევრზე დლეგირება;
- უფლებამოსილია მოუწოდოს კომისიის წევრს თანამდებობიდან გადადგომისაკენ, რომელიც იძულებულია მის მოთხოვნას დაემორჩილოს (აღნიშნული წესი არ ვრცელდება საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს ნარმომადგენელზე).

ევროპული კომისიის შემადგენლობა

„კომისია“, როგორც ტერმინი გამოიყენება ორგვარი: ფართო და ვიწრო გაგებით. ფართო გაგებით, იგი აღნიშნავს უშუალოდ კავშირის ინსტიტუციურ ორგანოს, მასში მომუშავე პერსონალს. ვიწრო გაგებით, კომისია გულისხმობს კოლეგიურ ორგანოს, ევროპული კომისიის წევრების შემადგენლობას.

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-17 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, ევროპული კომისიის წევრთა რაოდენობა უნდა შეადგენდეს წევრ სახელმწიფოთა სრული რაოდენობის ორ მესამედს, რომელთა შორისაა კომისიის პრეზიდენტი და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი ნარმომადგენელი. კომისიის კომპოზიციის ამ წესის შეცვლა შესაძლებელია ევროპული საბჭოს მიერ

ერთხმად მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე. ევროპული საბჭოს 2013 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილებით ევროპის კავშირში 30-ე სახელმწიფოს განეწესებამდე კომისიის წევრთა რაოდენობა იქნება კავშირის წევრ სახელმწიფოთა რაოდენობის ტოლი.

ევროპული კომისიის წევრთა რაოდენობის განსაზღვრის ორივე წესი კომისიის წევრობის უფლებას მხოლოდ კავშირის წევრი სახელმწიფოების მოქალაქეებს ანიჭებს. კომისიის წევრების არჩევა კავშირში 30-ე სახელმწიფოს განეწესების შემდეგ როტაციის საფუძველზე განხორციელდება. ამასთანავე, აუცილებელი იქნება გეოგრაფიული და დემოგრაფიული ასპექტების გათვალისწინება.

კომისიის წევრი ვალდებულია მხოლოდ კავშირის ინტერესების შესაბამისად იმოქმედოს, მას ეროვნული ხელისუფლებისგან ინსტრუქციების მიღება ეკრძალება.

ევროპული კომპანია

ევროპული კომპანია ევროპის კავშირის სამართლის საფუძველზე შექმნილი საწარმოა. მისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმაა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება.

2001 წელს ევროპის კავშირის საბჭოს მიერ მიღებულ იქნა საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც განსაზღვრავს ევროპული კომპანიის დაფუძნების, საქმიანობის პირობებს, კაპიტალის ოდენობას და ა.შ. ეს საკანონმდებლო აქტებია:

- „ევროპული კომპანიის სტატუტის შესახებ“ რეგულაცია;
- „ევროპულ კომპანიაში დასაქმებულთა მონაწილეობის შესახებ“ დირექტივა.

„ევროპული კომპანიის სტატუტის შესახებ“ რეგულაციის თანახმად, ევროპული კომპანია შეიძლება შეიქმნას:

- შერწყმით;
- საერთო სუბსიდიური კომპანიის დაფუძნებით;
- ეროვნული კანონმდებლობით დაფუძნებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მქონე სანარმოს ევროპულ კომპანიად გარდაქმნით.

ევროპული კომპანიის კაპიტალი უნდა შეადგენდეს სულ მცირე 120 000 ევროს. იურიდიულ მისამართზე აუცილებლად უნდა იყოს განთავსებული კომპანიის ცენტრალური ადმინისტრაცია.

ევროპის კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკრულება (ევროპის კონსტიტუცია)

ევროპის კონსტიტუციის შექმნის შესახებ გადამწყვეტილება ლაეკენის 2001 წლის სამიტზე იქნა მიღებული. კონსტიტუციის პროექტის მომზადება დაევალა კონვენტს, რომლის თავმჯდომარედ დაინიშნა საფრანგეთის ყოფილი პრეზიდენტი ვალერი გისკარდ ესტიენგი. კონვენტი შედგებოდა 105 წევრისგან. მასში წარმოდგენილი იყვნენ წევრ და კანდიდატ

სახელმწიფოთა მთავრობის, პარლამენტის, ევროპული კომისიის, ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები. კონსტიტუციის შემუშავების პროცესში დამკვირვებლის სტატუსი მიენიჭა ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტის, რეგიონების კომიტეტის, ევროპული სოციალური პარტნიორების 13 წარმომადგენელსა და ევროპის კავშირის ომბუდსმენს. ევროპის კონსტიტუციის პროექტი წევრ და კანდიდატ სახელმწიფოთა მიერ მონონებულ იქნა ბრიუსელის 2004 წლის ივლისის სამიტზე. ევროპის კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2004 წლის 29 ოქტომბერს. ხელშეკრულება ძალაში არ შესულა, რადგან საფრანგეთსა და ნიდერლანდებში ჩატარებულ რეფერენდუმზე ხალხმა მის რატიფიკაციას მხარი არ დაუჭირა. ევროპის კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკრულება შედგებოდა 448 მუხლისგან, 36 პროტოკოლისგან, 2 დანართისა და ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა 50 დეკლარაციისგან.

ევროპული პარლამენტი

ევროპული პარლამენტი წარმოადგენს და იცავს ევროპის კავშირის მოქალაქეების ინტერესებს. მისი წევრები აირჩევიან პირდაპირი, თანასწორი, საყოველთაო საარჩევნო უფლების საფუძველზე კავშირის მოქალაქეების მიერ. არჩევნები ტარდება 5 წელიწადში ერთხელ. მასში აქტიური საარჩევნო უფლების საფუძველზე მონაწილეობენ 18 წელს მიღწეული მოქალაქეები (ავსტრიაში – 16 წელს მიღწეული).

ევროპული პარლამენტის ოფიციალური ადგილსამყოფელია ქ. სტრასბურგი (საფრანგეთი), თუმცა მას გააჩნია დამატებით ორი ადგილსამყოფელი ბრიუსელსა (ბელგია) და ლუქსემბურგში (ლუქსემბურგი). სტრასბურგში ერთი წლის განმავლობაში პარლამენტის პლენარული სესიები 12-ჯერ იმართება. დამატებითი სესიები, რომლებიც ეხება საბიუჯეტო საკითხებს და საკომიტეტო შეხვედრებს, ტარდება ბრიუსელში.

ევროპული პარლამენტის კომპეტენცია

ევროპულ პარლამენტს გააჩნია სამი ძირითადი კომპეტენცია:

- პარლამენტი და საბჭო ერთობლივად ახორციელებენ საკანონმდებლო საქმიანობას და იღებენ საკანონმდებლო აქტებს;
- პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული არიან ევროპული საბჭო, საბჭო, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი, კომისია, აუდიტორთა სასამართლო და ცენტრალური ბანკი. იგი უფლებამოსილია დაეთანხმოს ან უარყოს ევროპული კომისიის პრეზიდენტისა და წევრების კანდიდატურები. გარდა ამისა, პარლამენტი სათანადო შემთხვევებში უფლებამოსილია ევროპულ კომისიას უნდობლობა გამოუცხადოს;
- პარლამენტს ევროპის კავშირის ბიუჯეტის მიღებასთან მიმართებაში მინიჭებული აქვს მნიშვნელოვანი ფუნქცია,

რაც გამოიხატება საბოლოო, შემავსებელი საბიუჯეტო პროექტის მიღებაში ან უარყოფაში.

ევროპული პარლამენტის მიერ ევროპის კავშირის ორგანოთა კონტროლის უფლება

ევროპული პარლამენტი კავშირის ინსტიტუტების (გარდა ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს) მაკონტროლებელი ორგანოა. მისი მაკონტროლებელი ფუნქციები რამდენიმე ასპექტში გამოიხატება. უპირველეს ყოვლისა, როდესაც მიმდინარეობს კომისიის, როგორც კოლეგიური ორგანოს დანიშვნა, პარლამენტი ისმენს კომისიის პრეზიდენტისა და წევრობის კანდიდატების მოხსენებებს (კომისიის პრეზიდენტისა და წევრობის კანდიდატები დასახელებული არიან წევრ სახელმწიფოთა მიერ). მისი თანხმობის გარეშე ვერ ჩამოყალიბდება კომისიის სრული შემადგენლობა. მეორე მხრივ, კომისია პოლიტიკურად ანგარიშვალდებულია პარლამენტის წინაშე, რაც შესაბამის შემთხვევებში, პარლამენტის მიერ ხმათა ორმაგი უმრავლესობით უნდობლობის გამოცხადებაში გამოიხატება. ამგვარი სამართლებრივი საფუძვლის არსებობისას ხდება არა ინდივიდუალურად რომელიმე კომისიის წევრის, არამედ სრული შემადგენლობის თანამდებობიდან გადაყენება (კოლეგიური პასუხისმგებლობის პრინციპი).

უნდობლობის გამოცხადების გარდა, ევროპული პარლამენტი ახორციელებს ე.წ. „რბილ“ კონტროლს, რაც გულისხმობს ერთი მხრივ, კომისიის მიერ რეგულარულად გაგზავნილი ან-

გარიშების შემონმებას და მეორე მხრივ, პარლამენტის წევრის უფლებას – ევროპულ კომისიას მიმართოს ზეპირი ან წერილობითი შეკითხვით.

კომისიონერები ხშირად ესწრებიან, როგორც პლენარულ ასევე საკომიტეტო განხილვებს. გარდა ამისა, კავშირის მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანად წარმართვის თაობაზე პარლამენტი აწარმოებს მუდმივ დიალოგს ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტთან.

ევროპული პარლამენტი აგრეთვე გარკვეულ მონიტორინგს უწევს ევროპის კავშირის საბჭოს საქმიანობას, კერძოდ: პარლამენტის წევრები კავშირის საბჭოს რეგულარულად მიმართავენ წერილობითი და ზეპირი შეკითხვებით; ევროპის კავშირის საბჭოს პრეზიდენტი მუდმივად ესწრება პლენარულ სესიებსა და მონაწილეობს მნიშვნელოვან საპარლამენტო დებატებში.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადაწყვეტილებების მიღების უფლებამოსილება მხოლოდ საბჭოს გააჩნია, ამ მიმართულებით პარლამენტი კავშირის საბჭოსთან საკმაოდ მჭიდროდ და ინტენსიურად კოორდინირებს.

პარლამენტი უფლებამოსილია მიიღოს წევრი სახელმწიფოების ტერიტორიაზე მცხოვრები ფიზიკური პირისა და რეგისტრაციის ადგილის მქონე იურიდიული პირის საჩივარი (პეტიცია) და შესაბამისი სამართლებრივი ღონისძიებების განხორციელებით შექმნას სპეციალური საგამოძიებო კომიტეტები, რათა გამოკვეთოს, გამოიკვლიოს კავშირის სამართლის დარღვევის ფაქტები.

ევროპულ პარლამენტს საშუალება აქვს საკუთარი აზრები და შეხედულებები ევროსამიტებზე დააფიქსიროს. სამიტის გახსნაზე მუდმივად მიიწვევა ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი. იგი ევროსამიტის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე წარადგენს პარლამენტის მოსაზრებებსა და კონცეპტუალურ ხედვებს.

ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი

ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტს 2 წლითა და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით, ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობით ირჩევს ევროპული პარლამენტი. ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი:

- ხელმძღვანელობს პარლამენტის პლენარულ სესიებს, პოლიტიკური ჯგუფების პრეზიდენტების კონფერენციას და პარლამენტის ბიუროს სხდომებს;
- წარმოადგენს ევროპულ პარლამენტს სამართლებრივ ურთიერთობებში;
- წარმოადგენს პარლამენტს საერთაშორისო ურთიერთობებში;
- ევროპულ საბჭოს მიმართავს თითოეული შეხვედრის გამართვამდე და წარუდგენს ევროპული პარლამენტის პოზიციას დღის წესრიგში არსებულ ცალკეულ საკითხებთან დაკავშირებით;

- ხელს აწერს ევროპის კავშირის ბიუჯეტს;
- ხელს აწერს ორდინარული პროცედურის ფარგლებში მიღებულ საკანონმდებლო აქტებს;
- მონაწილეობას იღებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვის მიზნით მონვეული კონფერენციის საქმიანობაში, თუ ამ ფორმატის შეხვედრაზე წარმოდგენილი არიან კავშირის წევრი სახელმწიფოების მინისტრები.

ევროპული პარლამენტის საკანონმდებლო ძალაუფლება

ევროპის კავშირის საკანონმდებლო აქტების მიღების ერთ-ერთი ძირითადი მექანიზმია ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა, რომელიც აგრეთვე „თანაგადაწყვეტილების პროცედურის“ სახელწოდებით არის ცნობილი. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპულ პარლამენტსა და საბჭოს საკანონმდებლო აქტის მიღებისათვის მინიჭებული აქვთ თანაბარი უფლებები. ისინი სრული თანასწორობის პირობებში ახორციელებენ საკანონმდებლო აქტის პროექტის განხილვასა და მიღებას. კავშირის საკანონმდებლო აქტის უმრავლესობა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღება. ამასთანავე, ევროპული პარლამენტის თანხმობაა საჭირო იმ საერთაშორისო ხელშეკრულებების დადების თაობაზე, რომელთა შინაარსიც ექცევა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში დასარეგულირებელი სფეროების ჩამონათვალში.

მიუხედავად ევროპის კავშირის საკანონმდებლო აქტების დიდი უმრავლესობის ორდინარულ საკანონმდებლო პროცედურების ფარგლებში მიღებისა, არსებობს სფეროები, გამონაკლისი შემთხვევები, სადაც საკანონმდებლო აქტები მიიღება საკონსულტაციო პროცედურის მექანიზმის გამოყენებით. საკონსულტაციო პროცედურის ფარგლებში წამოყენებული საკანონმდებლო ინიციატივის მისაღებად, რომელიც ეხება მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ან ინსტიტუციონალურ გადანყვეტილებებს (მაგ.: სოციალური უსაფრთხოებისა და დაცვის სფეროსთან დაკავშირებულ აქტებს), აუცილებელია პარლამენტის თანხმობა.

ევროპული პარლამენტი კავშირის საკანონმდებლო საქმიანობის მამოძრავებელ ძალას წარმოადგენს, აღნიშნული ვლინდება თუნდაც იმ ფაქტში, რომ კომისიის ყოველწლიური მოხსენების (ანგარიშის) მოსმენისას, იგი ერთი მხრივ, განიხილავს იმ მიმართულებებს, სადაც აუცილებელია საკანონმდებლო რეგულირების არსებობა და მეორე მხრივ, კომისიას მოუწოდებს დასარეგულირებელ სფეროებში საკანონმდებლო ინიციატივის შემუშავებისკენ.

ევროპული პარლამენტის წევრთა რაოდენობა

ევროპულ პარლამენტში მანდატები განაწილებულია წევრი სახელმწიფოების მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით. ევროპული პარლამენტის წევრთა რაოდენობა საერთო ჯამში არ უნდა აღემატებოდეს 751-ს. წევრი სახელმწიფოსთვის გან-

კუთვნილი მანდატი ერთი მხრივ, არ უნდა აღემატებოდეს 96-ს და მეორე მხრივ, არ უნდა იყოს 6-ზე ნაკლები.

ევროპის კავშირიდან გაერთიანებული სამეფოს გასვლის შემდეგ მისთვის ევროპულ პარლამენტში განკუთვნილი 73 მანდატიდან 27 დეგრესიული პორპორციულობის პრინციპის საფუძველზე წევრ სახელმწიფოებზე გადანაწილდა, ხოლო 46 მანდატი გათვალისწინებულ იქნა ევროპის კავშირის მომდევნო გაფართოებისთვის.

ევროპული პოლიტიკური პარტია

ევროპის კავშირის დონეზე პოლიტიკური პარტიის დაფუძნებისა და დაფინანსების შესახებ დებულებებს შეიცავს 2003 წლის 4 ნოემბრის რეგულაცია. რეგულაციის მიზნებისთვის:

- „პოლიტიკური პარტია“ გულისხმობს მოქალაქეთა გაერთიანებას რომელიც:
 - * მიზნად ისახავს პოლიტიკური საქმიანობის განხორციელებას;
 - * აღიარებული ან დაფუძნებულია სულ მცირე ერთი წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად;
- „პოლიტიკურ პარტიათა ალიანსი“ გულისხმობს სულ მცირე ორი პოლიტიკური პარტიის სტრუქტურულ თანამშრომლობას;
- „პოლიტიკური პარტია ევროპის კავშირის დონეზე“

გულისხმობს, პოლიტიკურ პარტიას ან პოლიტიკურ პარტიათა ალიანსს, რომელიც აკმაყოფილებს რეგულაციით დადგენილ მოთხოვნებს.

ევროპული პოლიტიკური პარტიის სტატუსის მოსაპოვებლად პარტია უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს:

- პარტიას უნდა გააჩნდეს სამართალსუბიექტობა კავშირის იმ წევრ სახელმწიფოში, სადაც მისი ადგილსამყოფელი მდებარეობს;
- პარტია წარმოდგენილი უნდა იყოს სულ მცირე ერთი მეოთხედი რაოდენობის წევრ სახელმწიფოთა ეროვნულ ან რეგიონულ პარლამენტებში ან რეგიონულ ასამბლეებში ან პარტიას უკანასკნელად ჩატარებულ ევროპული პარლამენტის არჩევნებში კავშირის სულ მცირე ერთი მეოთხედი რაოდენობის სახელმწიფოში მიღებული უნდა ჰქონდეს ხმათა მთლიანი რაოდენობის 3%;
- პარტია პოლიტიკური პროგრამის ფარგლებში უნდა იცავდეს და აღიარებდეს პრინციპებსა და ღირებულებებს (თავისუფლება, დემოკრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების პატივისცემა), რომლებზედაც დაფუძნებულია ევროპის კავშირი;
- პარტიას მონაწილეობა უნდა ჰქონდეს მიღებული ევროპული პარლამენტის არჩევნებში ან სურვილი უნდა ჰქონდეს გამოთქმული ევროპული პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობაზე.
- ევროპული პოლიტიკური პარტია ევროპის კავშირის ბიუ-

ჯეტიდან ფინანსდება. პარტიას დაფინანსება მიეცემა თუ:

- ყოველწლიურად მისი შემოსავლისა და ხარჯის შესახებ და მისი აქტივებისა და პასივების თაობაზე ინფორმაციას გამოაქვეყნებს;
- წარადგენს ინფორმაციას დაფინანსების წყაროს თაობაზე (პარტია ვერ მიიღებს დაფინანსებას რეგულაციით გათვალისწინებული გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, მაგ.: თუ მისი შემოწირულობები ანონიმურია).

ევროპის კავშირის ბიუჯეტიდან მიღებული თანხით დაუშვებელია ეროვნული პოლიტიკური პარტიის დაფინანსება. შესაბამისად, ევროპული პოლიტიკური პარტია კავშირის ბიუჯეტიდან მიღებულ თანხას პოლიტიკური პროგრამის განხორციელებასთვის დახარჯავს.

დღეის მდგომარეობით, შექმნილია შემდეგი ევროპული პოლიტიკური პარტიები: ევროპის სახალხო პარტია (ქრისტიან-დემოკრატები), სოციალ-დემოკრატების პროგრესული ალიანსი, დემოკრატიული და თავისუფალი ევროპა, ევროპულ მემარცხენეთა ალიანსი და ა.შ.

ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი)

ევროპული პოლიციის დაფუძნების იდეა 1991 წელს ევროპული საბჭოს ლუქსემბურგის სამიტზე გაჟღერდა. მასტრიხტის ხელშეკრულებით დაარსდა ნარკოტიკულ დანაშაულებთან ბრძოლის ევროპული პოლიციის ერთეული, რომლის საქმიანობის

მიზანს მხოლოდ ნარკოტიკული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლაში კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის კოოპერაციის გაღრმავება წარმოადგენდა. მოგვიანებით, პოლიციის სფეროში უფრო ქმედითი, ეფექტიანი თანამშრომლობის უზრუნველყოფის მიზნით, წევრმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ გადანყვეტილება და ხელი მოაწერეს „ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ“ კონვენციას. სამსახურს მიენიჭა გაცილებით ფართო კომპეტენციები, ვიდრე მის წინამორბედს. სამართლებრივი თვალსაზრისით, თავდაპირველ ეტაპზე სამსახური კავშირის ორგანოთა რიცხვს არ მიეკუთვნებოდა. გარდა ამისა, იგი ფინანსდებოდა დამფუძნებელი სახელმწიფოების ბიუჯეტიდან.

2010 წელს „ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ“ კონვენცია ევროპის კავშირის საბჭოს გადანყვეტილებამ ჩაანაცვლა და ევროპული პოლიციის კავშირის სამართლებრივ წესრიგში ინტეგრირება განახორციელა. ამჟამინდელი მდგომარეობით, ევროპული პოლიციის სამსახური კავშირის ბიუჯეტიდან ფინანსდება. საბჭოს გადანყვეტილებით პოლიციის სამსახურს გააჩნია სამართალსუბიექტობა. მისი შექმნის მიზანია სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების (ტერორიზმი, ნარკოტიკების კონტრაბანდა, ფულის გათეთრება, ადამიანის ორგანოებით ვაჭრობა, კიბერდანაშაულები და სხვა) წინააღმდეგ ბრძოლაში წევრ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის გაძლიერება, გაღრმავება. პოლიციის სამსახურმა კომპეტენცია, რომ განახორციელოს დანაშაული აუცილებლად უნდა ზემოქმედებდეს სულ მცირე 2 წევრ სახელმწიფოზე. სამსახურის ფარგლებში შექმნილია საინფორმაციო ბაზა, რო-

მელიც მნიშვნელოვან დახმარებას უწევს წევრ სახელმწიფოებს საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებაში. ევროპოლს არ გააჩნია საგამოძიებო მოქმედებების დაწყების კომპეტენცია, თუმცა იგი უფლებამოსილია წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდოს გამოძიების დაწყებისკენ. გარდა ამისა, შესაძლებელია ერთობლივი საგამოძიებო ჯგუფების შექმნა, რომლებიც დაკომპლექტებული იქნება შესაბამისი სახელმწიფოების პოლიციური სტრუქტურებისა და ევროპოლის თანამშრომლებისგან. ევროპოლი შედგება წევრი სახელმწიფოებიდან წარგზავნილი ოფიცრებისგან. მისი ადგილსამყოფელია ქ. ჰააგა (ნიდერლანდების სამეფო).

ევროპული საბჭო

ევროპული საბჭო ევროპის კავშირის ორგანოა. იგი შედგება წევრი ქვეყნების უმაღლესი რანგის თანამდებობის პირებისგან – სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურებისგან. ევროპული საბჭოს შეხვედრები წლის განმავლობაში სულ მცირე 4-ჯერ იმართება, რომელსაც ასევე ესწრებიან ევროპული კომისიის პრეზიდენტი და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. ევროპული საბჭოს კომპეტენციას კავშირის ზოგადი პოლიტიკური მიმართულებებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრა წარმოადგენს, იგი კავშირის განვითარების ძირითადი იმპულსია.

ევროპული საბჭოს შეხვედრებზე კავშირის კომპეტენციის სფეროებს მიკუთვნებულ საკითხებზე ზოგადი ხასიათის მიმარ-

თულებები, პრიორიტეტები და სახელმძღვანელო პრინციპები კონსენსუსის საფუძველზე მიიღება. კონსენსუსის საფუძველზე მიღებულ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები განსხვავდება ერთხმად მისაღები გადაწყვეტილებისთვის დადგენილი წესისგან. თუ ერთხმად მისაღები გადაწყვეტილებისთვის საჭიროა ყველა წევრის თანხმობა, კონსენსუსისთვის მთავარია, რომ არცერთი წევრი სახელმწიფო არ იყოს გადაწყვეტილების მიღების წინააღმდეგი.

ევროპული საბჭო არ იღებს საკანონმდებლო აქტებს. ევროპული საბჭოს ფორმატში მიიღება გადაწყვეტილებები, რომელშიც იდენტიფიცირებულია ევროპის კავშირის საბჭოში განსახილველი საკითხები.

ევროპული საბჭო განსაზღვრავს ევროპის კავშირის საგარეო პოლიტიკას. მის მიერ შემუშავებული სახელმძღვანელო პრინციპების განვითარებასა და იმპლემენტაციას კავშირის საბჭო ახორციელებს.

როგორც წესი, ევროპული საბჭოს სხდომები სულ მცირე 6 თვეში 2-ჯერ მაინც იმართება. გადაუდებელ შემთხვევებში, შესაძლებელია დამატებითი ან რიგგარეშე სხდომების გამართვა.

ევროპული საბჭოს შეხვედრებს იწვევს და ხელმძღვანელობს პრეზიდენტი რომელიც აირჩევა ევროპული საბჭოს მიერ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით 2 წლით და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით.

ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი

ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი აირჩევა ევროპული საბჭოს მიერ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით 2 წლითა და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ერთი და იგივე პირი პრეზიდენტად შეიძლება ზედიზედ აირჩეს მხოლოდ 2-ჯერ. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტს უფლება არ აქვს ეკავოს ეროვნული თანამდებობა. იმ შემთხვევაში, თუ ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის მხრიდან ადგილი ექნება სერიოზულ გადაცდომას, ევროპული საბჭო უფლებამოსილია ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით პრეზიდენტი თანამდებობიდან გადააყენოს. იგი საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ვალდებულია იყოს მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი:

- ინვესტს და ხელმძღვანელობს ევროპული საბჭოს სხდომებს;
- ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან თანამშრომლობით და ზოგად საქმეთა საბჭოს საქმიანობის გათვალისწინებით, უზრუნველყოფს ევროპული საბჭოს საქმიანობის უწყვეტობას, განგრძობადობას;
- ევროპულ საბჭოში ხელს უწყობს ერთიანობისა და კონსენსუსის მიღწევას;
- ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს მოხსენებას ევროპული საბჭოს თითოეულ შეხვედრაზე განხილული საკითხების თაობაზე.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან დაკავშირებულ საკითხებზე სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების

დონეზე კავშირს ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი წარმოადგენს, თუმცა ამ უფლებამოსილების განხორციელებისას იგი არ ხელყოფს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის კომპეტენციებს.

ევროპული საინვესტიციო ბანკი

ევროპული საინვესტიციო ბანკი ევროპის კავშირის ბანკია. მისი წევრები არიან ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოები. ბანკის მთავარი ფუნქციაა კავშირის მიზნებისა და ამოცანების განხორციელების ფინანსური ხელშეწყობა, რაც გულისხმობს კრედიტების გაცემას, პროექტების დაფინანსებას (მაგ.: ენერგორესურსებისა და სატრანსპორტო ქსელებთან, გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პროექტების დაფინანსება).

ევროპის კავშირის ფარგლებში ბანკის 6 ძირითადი პრიორიტეტია:

- მხარი დაუჭიროს მცირე და საშუალო ბიზნესს;
- გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება;
- „ცოდნის ეკონომიის“ განხორციელების მხარდაჭერა;
- სატრანსპორტო და ენერგორესურსების ტრანს-ევროპული ქსელის განვითარება;
- მდგრადი, კონკურენტუნარიანი და უსაფრთხო ენერჯის მიწოდების მხარდაჭერა;

კავშირის სახელმწიფოებსა და რეგიონებში კოჰერენტულობისა და კონვერგენციის გაუმჯობესება.

ევროპული საინვესტიციო ბანკი ავტონომიური ორგანოა, რომელიც ფინანსური მარაგების სესხებასა და გასესხებაზე გადაწყვეტილებებს დამოუკიდებლად, თითოეული პროექტის მიზანშეწონილობიდან გამომდინარე იღებს. ბანკი ინტენსიურად თანამშრომლობს კავშირის სხვა ორგანოებთან, განსაკუთრებით ევროპულ კომისიასთან, ევროპულ პარლამენტთან და საბჭოსთან. ევროპულ საინვესტიციო ბანკში გადაწყვეტილებები შემდეგ ფორმატში მიიღება:

- მმართველთა საბჭო – სესხის პოლიტიკისათვის განსაზღვრავს ზოგად, სახელმძღვანელო პრინციპებს. იგი შედგება წევრი სახელმწიფოების ფინანსთა მინისტრებისგან;
- დირექტორთა საბჭო – განიხილავს დაფინანსების, სესხის გაცემის საკითხებს. თითო წევრს ნიშნავენ წევრი სახელმწიფოები, ხოლო 1 წევრს ევროპული კომისია;
- მენეჯმენტის კომიტეტი – ბანკის აღმასრულებელი ორგანოა. იგი შედგება 9 წევრისგან. კომიტეტი ახორციელებს საინვესტიციო ბანკის ყოველდღიურ საქმიანობას.

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკა

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის მიზანია ევროპის კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის ხმელთაშუა ზღვის აუზის

სამხრეთით მდებარე სახელმწიფოებთან და სამხრეთ კავკასიის რეგიონის ქვეყნებთან თანამშრომლობის სპეციალური ჩარჩოს, ფორმატის შექმნა. იგი 2003 წელს ჩამოყალიბდა.

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის ფორმატში კოოპერაცია მიზნად ისახავს ამ ქვეყნებში დემოკრატიისა და სამართლის უზენაესობის დამკვიდრებას, ადამიანის უფლებების ეფექტიანი დაცვის ხელშეწყობას, ე.წ. „კარგი მმართველობის“ ჩამოყალიბებას, საბაზრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების პრინციპების განვითარებას.

სამეზობლო პოლიტიკის ფარგლებში ხორციელდება ბილატერალური სამოქმედო გეგმების შედგენა, რომელშიც იდენტიფიცირებულია მხარეთა ინტერესები. გეგმებში გადმოცემულია დღის წესრიგი, რომელიც უკავშირდება პოლიტიკურ და ეკონომიკურ რეფორმებს, ევროპის კავშირის სამართლის აპროქსიმაციას, კავშირის სხვადასხვა პროგრამებში მონაწილეობას და ა.შ.

ევროპული ცენტრალური ბანკი

ევროპული ცენტრალური ბანკი ძირითადი ნაწილია ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემისა. ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემა აერთიანებს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა ცენტრალურ ბანკებსა და ევროპულ ცენტრალურ ბანკს.

ევროპული ცენტრალური ბანკი ევროპის კავშირის ორგანოა, უფრო კონკრეტულად კი ევროპის კავშირში შემავალი ეკონო-

მიკური და მონეტარული კავშირის დაწესებულებაა, სადაც კავშირი ყველა წევრი სახელმწიფოა გაერთიანებული.

ევროპული ცენტრალური ბანკი 1998 წელს დაფუძნდა. ბანკის შექმნის მიზანს ევროზონაში მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისა და ხელმძღვანელობის უფლებამოსილების დამოუკიდებელი ორგანოსათვის მინიჭება წარმოადგენდა.

ბანკის უპირველესი ამოცანა ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებაა. ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებაში იგულისხმება ყოველწლიურად ფასების ინფლაციის საპროცენტო მაჩვენებლის 2%-ზე დაბლა, თუმცა ახლოს არსებობა. ბანკში დაცულია ევროპის კავშირის იმ სახელმწიფოთა ოფიციალური საგარეო ფულის მარაგები, რომლებიც ევროზონაში არიან გაერთიანებული. იგი სესხის პოლიტიკის განხორციელების მიზნით განკარგავს ამ რეზერვირებულ თანხებს.

ევროპული ცენტრალური ბანკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპეტენციაა ევროს ემისიაზე თანხმობის გაცემა. ამასთანავე, იგი ხელს უწყობს ეფექტიანი საგადასახადო სისტემის დანერგვას. ევროპული ცენტრალური ბანკი ახორციელებს ფულის გაცვლის საგარეო ოპერაციებს. საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ევროპულ ცენტრალურ ბანკს ევროპის კავშირთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან წარმოადგენს ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტი.

ევროპული ცენტრალური ბანკის მმართველობითი რგოლი დაყოფილია სამ ნაწილად:

- ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის გენერალ-

ური საბჭო – შედგება ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოების ცენტრალური ბანკების მმართველებისგან. ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტისგან და ვიცე-პრეზიდენტისგან;

- ევროპული ცენტრალური ბანკის აღმასრულებელი საბჭო – შედგება პრეზიდენტისგან, ვიცე-პრეზიდენტისგან და ოთხი წევრისგან, რომლებიც ინიშნებიან ევროპული საბჭოს მიერ ევროპის კავშირის საბჭოს რეკომენდაციის საფუძველზე 8 წლით, ხელახალი დანიშვნის უფლების გარეშე. აღმასრულებელი საბჭო პასუხისმგებელია მონეტარული პოლიტიკისა და ბანკის ყოველდღიური საქმიანობის, საბანკო ოპერაციების განხორციელებაზე. გარდა ამისა, მას მმართველი საბჭოსგან დელეგირებული აქვს სხვა უფლებამოსილებები. აღმასრულებელი საბჭო უზრუნველყოფს მმართველი საბჭოს შეხვედრების ორგანიზებას;
- ევროპული ცენტრალური ბანკის მმართველი საბჭო – შედგება აღმასრულებელი საბჭოს 6 წევრისა და ევროზონაში შემავალი სახელმწიფოების ცენტრალური ბანკების მმართველებისგან. მმართველი საბჭო ევროპული ცენტრალური ბანკის მთავარი ორგანოა, გამომდინარე იქიდან, რომ იგი იღებს ბანკის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებს. მმართველი საბჭოს შეხვედრები თვეში 2-ჯერ იმართება.

ევროპული ცენტრალური ბანკის ადგილსამყოფელია ქ. ფრანკ-ფურტი (გერმანია).

ევროპული ძალაუფლება

ევროპული ძალაუფლება მიუთითებს უფლებამოსილებებზე, რომლებიც ცალკეულ სფეროებში ევროპის კავშირს ნევრ სახელმწიფოებისგან მიენიჭა. ევროპული ძალაუფლების სამი ტიპი არსებობს:

ექსპლიციტური ძალაუფლება – გულისხმობს კავშირის (საგარეო და შიდა) კომპეტენციებს, რომლებიც მკაფიოდ არის განსაზღვრული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით ან კავშირის საკანონმდებლო აქტით;

აგულისხმევი (იმპლიციტური) ძალაუფლება – ამ დოქტრინის თანახმად, გარკვეულ სფეროებში ევროპის კავშირის საგარეო კომპეტენციები გამომდინარეობს მისი შიდა კომპეტენციებიდან. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადი ხელშეკრულებებით ასეთ სფეროებში კავშირს კომპეტენცია არ გააჩნია, იგი ამ სფეროებში მინიჭებული შიდა კომპეტენციებიდან გამომდინარე უფლებამოსილია მესამე ქვეყნებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან დადოს ხელშეკრულებები, შეთანხმებები;

სუბსიდიური კომპეტენცია – თუ კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნის მისაღწევად აუცილებელია კავშირის ქმედება, მაგრამ მას ამგვარი მოქმედების განხორციელების ექსპლიციტური და იმპლიციტური ძალაუფლება არ გააჩნია, ევროპული კომისიის წინადადებითა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპის კავშირის საბჭო უფლებამოსილია ერთხმად მიიღოს გადა-

ანყვეტილება და კავშირის ასეთი მოქმედების განხორციელების უფლება მიანიჭოს.

ევროსამიტი

ევროპული საბჭოს ფორმატში შეხვედრების გარდა, ევროზონაში შემავალი სახელმწიფოების სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურები, ევროპული კომისიის, ევროპული ცენტრალური ბანკისა და ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტებთან ერთად მონაწილეობენ ევროსამიტის შეხვედრებში. სამიტი სულ მცირე წელიწადში ორჯერ იმართება. ევროსამიტის ფარგლებში განიხილება ევროზონის მმართველობასთან და ეკონომიკურ სფეროში გასატარებელ რეფორმებთან დაკავშირებული საკითხები. ევროსამიტის გამართვის სამართლებრივი საფუძველია ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის სტაბილურობის, თანამშრომლობისა და მმართველობის შესახებ ხელშეკრულება (ე.წ. „ფისკალური შეთანხმება“).

ევროსამიტის სხდომებს ხელმძღვანელობს პრეზიდენტი, რომელიც აირჩევა ევროზონის წევრი ქვეყნების სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების მიერ იმ ვადისა და პირობების დაცვით (2 წლითა და 6 თვით, ხელახალი არჩევის უფლებით), რომელიც დადგენილია ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის არჩევისთვის. ევროსამიტისა და ევროპული საბჭოს პრეზიდენტების არჩევის პროცესი თანადროულად მიმდინარეობს. ამასთანავე, დასაშვებია ამ თანამდებობებზე ერთი და იგივე პირის არჩევა.

ევროჯგუფი

ევროზონაში წარმოშობილ საკითხებზე გადაწყვეტილებების მისაღებად შექმნილია ინსტიტუციონალური ორგანო – ევროჯგუფი, რომელშიც გაერთიანებულია ევრო სივრცეში შემავალი სახელმწიფოების ეკონომიკისა და ფინანსთა მინისტრები. ევროჯგუფის შეხვედრებს აგრეთვე ესწრებიან ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტი და ეკონომიკურ და საფინანსო საქმეთა კომისიონერი. ევროჯგუფის მთავარი ამოცანაა ევრო სივრცეში ხელი შეუწყოს ეკონომიკურ ზრდასა და ფინანსურ სტაბილურობას.

ევროჯგუფის წევრები 2 წლითა და 6 თვის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს. ევრო სივრცეში შემავალ სახელმწიფოთა შეხვედრების ადმინისტრაციულ მხარდაჭერას კავშირის საბჭოს გენერალური სამდივნო ახორციელებს.

ევრო-ხმელთაშუა ზღვის პოლიტიკა

„ევრო-ხმელთაშუა ზღვა“ ან „კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებისთვის“ წარმოადგენს ევროპის კავშირის პოლიტიკის სახელწოდებას ხმელთაშუა ზღვის რეგიონში. მისი მიზანია, ერთი მხრივ, კავშირსა და მის პარტნიორ ქვეყნებთან თანამშრომლობის გაღრმავება და მეორე მხრივ, ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოებს შორის მჭიდრო კოოპერაციის ხელშეწყობა.

პარტნიორობის მიზნები პირველად ბარსელონას დეკლარა-

ციით (1995წ.) გაცხადდა. იგი მიზნად ისახავს რეგიონში სტაბილურობისა და მშვიდობის ხელშეწყობას, კონფლიქტების პრევენციასა და მოგვარებას, მოსახლეობის კეთილდღეობის მიღწევას, თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნას და ა.შ. პარტნიორობა ეფუძნება ევროპის კავშირისა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნების საერთო ღირებულებებს – დემოკრატიასა და სამართლის უზენაესობას.

„კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებისთვის“ პარტნიორობის ფორმატი ფართომასშტაბიან პროგრამებში აერთიანებს ევროპის კავშირსა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის 16 სახელმწიფოს. პარტნიორობა ხორციელდება სამი მიმართულებით:

- პოლიტიკა და უსაფრთხოება;
- ეკონომიკა და ფინანსები;
- სოციალური და კულტურული საკითხები.

ამ პროგრამების მნიშვნელოვანი ელემენტებია თანამშრომლობის გაღრმავება იუსტიციისა და მიგრაციის სფეროებში. ევროპის კავშირსა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოთა პარტნიორობა ეფუძნება ორმხრივი და რეგიონული თანამშრომლობის პრინციპებს. კავშირსა და ამ ქვეყნებს შორის დადებულია ასოცირების ხელშეკრულებები. კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოებში განსახორციელებელ ღონისძიებებს ევროპული საინვესტიციო ბანკის მეშვეობით აფინანსებს.

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი ევროპის კავშირის საკონსულტაციო ორგანოა. იგი შედგება დამსაქმებლებისა და დასაქმებულთა პროფესიული კავშირების წარმომადგენლებისგან და სამოქალაქო სექტორში, განსაკუთრებით სოციალურ-ეკონომიკურ, განათლების, კულტურის სფეროებში არსებულ ორგანიზაციებში დასაქმებული პირებისგან. იქიდან გამომდინარე, რომ კომიტეტი წარმოადგენს დამსაქმებლების, დასაქმებულთა და სამოქალაქო საზოგადოების ზოგად ინტერესებს, იგი კონსულტაციას უწევს კომისიას, საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს. ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტი არ არის ვალდებული იმოქმედოს კავშირის ინტერესების, მიზნების შესაბამისად. გარდა ამისა, იგი ინსტრუქციებს არ იღებს კავშირის სხვა ორგანოებისგან.

კავშირში ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტის არსებობას გააჩნია სამი ძირითადი დანიშნულება:

- კომიტეტი, წევრების გამოცდილებისა და პროფესიონალიზმის გამოყენებით უზრუნველყოფს ევროპული პარლამენტის, საბჭოსა და ევროპული კომისიისათვის მხარდაჭერას, რაც გამოიხატება ეკონომიკურ, სოციალურ სფეროებში პოლიტიკის დაგეგმვასა ან/და მისაღები საკანონმდებლო აქტის შინაარსის დახვეწაში;
- კომიტეტი, როგორც სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზებული ინსტიტუციური ფორუმი ერთი მხრივ, მუდმივად აწარმოებს საზოგადოებასთან დიალოგს და მეორე მხრივ, გამოხატავს საზოგადოებაში არსებულ შეხედულებებს.

ბებს, რაც განაპირობებს კავშირის ამ მიმართულებით განვითარებას;

- ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი წარმომადგენლობითი დემოკრატიის ერთ-ერთი უნიკალური შემთხვევაა, მასში წარმოდგენილი არიან არა პოლიტიკოსები ან ხელისუფლების წარმომადგენლები, არამედ სამოქალაქო საზოგადოების წევრები.

ევროპის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მიხედვით, ზოგიერთ შემთხვევაში ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ კომიტეტთან კონსულტაცია სავალდებულოა და მისი უფულებელყოფა აქტის ბათილად გამოცხადების ერთ-ერთი საფუძველია. კომიტეტი უფლება-მოსილია მოსაზრებები საკუთარი ინიციატივით წარმოადგინოს თუ თვლის, რომ სამოქალაქო საზოგადოების ინტერესის დასაცავად ასეთი მოქმედება მიზანშეწონილია.

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი შედგება 353 წევრისგან. წევრი სახელმწიფოები კომიტეტის წევრების კანდიდატების ნომენკლატურას დასანიშნად წარუდგენენ ევროპის კავშირის საბჭოს. კომიტეტის წევრები ინიშნებიან 5 წლის ვადით. როგორც წესი, კომიტეტის ერთი მესამედი დამსაქმებელთა ორგანიზაციების, ერთი მესამედი დასაქმებულთა ორგანიზაციების, ერთი მესამედი – სხვადასხვა კავშირების (მაგ.: ფერმერები, მომხმარებელთა ჯგუფები და ა.შ.) წარმომადგენლებისგან შედგება. ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი ირჩევს პრეზიდენტსა და ორ ვიცე-პრეზიდენტს. კომიტეტის პლენარული სესიები წელიწადში ცხრაჯერ ბრიუსელში იმართება. იგი გადაწყვეტილებებს

იღებს კენჭისყრაში მონაწილე წევრთა ხმათა უმრავლესობით. კომიტეტის პლენარული სესიების ორგანიზებას ახორციელებენ ერთი მხრივ, თემატური სექციები, რომელთაც კომიტეტის წევრები ხელმძღვანელობენ და მეორე მხრივ, კომიტეტის გენერალური სამდივნო, რომელიც განთავსებულია ბრიუსელში.

ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი

ევროპის კავშირის ფარგლებში შექმნილია ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი, რომლის ვალუტაა ევრო. კავშირის წევრი სახელმწიფოები ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ფორმატში თანამშრომლობენ და ერთობლივად ახორციელებენ ეკონომიკური პოლიტიკის ანალიზს, დაგეგმვასა და იმპლემენტაციას. ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპის კავშირის ორგანოებს შორის პასუხისმგებლობა ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტიანად წარმართვისთვის თანაბრად არის განაწილებული.

მონეტარული პოლიტიკის სფერო ეხება ევროზონაში ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებასა და საპროცენტო განაკვეთებთან დაკავშირებულ საკითხებს. იგი ევროპული ცენტრალური ბანკის მიერ დამოუკიდებლად იმართება. ევროზონა შედგება კავშირის 19 წევრი სახელმწიფოსგან და 4 არა წევრი ქვეყნისგან, რომლებშიც ევრო სამოქალაქო ბრუნვაშია, როგორც სახელმწიფო ფულის ერთეული. კავშირის რამდენიმე წევრმა სახელმწიფომ (დანის სამეფო) უარი განაცხადა ევროზონაში განწევრიანებაზე და შესაბამისად, ევროს, როგორც

სახელმწიფო ვალუტად დანერგვაზე, ხოლო ზოგიერთი მათგანი დღემდე ვერ აკმაყოფილებს ევროზონის წევრობისთვის დადგენილ კრიტერიუმებს (ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში ინტეგრაციის საბოლოო ეტაპი).

ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ჩამოყალიბება შემდეგნაირად ხორციელდებოდა:

- I ეტაპი (1990-1993წწ.) – წევრ სახელმწიფოებში კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება, ეკონომიკური პოლიტიკის სფეროში მჭიდრო კოორდინაცია, ეროვნულ ცენტრალურ ბანკებს შორის თანამშრომლობა;
- II ეტაპი (1994-1998წწ.) – წევრი სახელმწიფოების მონეტარული და ეკონომიკური პოლიტიკის კონვერგენცია, ევროპული მონეტარული ინსტიტუტისა და ევროპული ცენტრალური ბანკის დაფუძნება;
- III ეტაპი (1999წ.) – ევროს შემოღება.

სახელმწიფოებს, რომლებიც 2004-2012წწ. კავშირში განწევრიანდნენ ან მომავალში განწევრიანდებიან და დააკმაყოფილებენ კონვერგენციის კრიტერიუმებს, ეკისრებათ ევროს, როგორც სახელმწიფო ვალუტად დანერგვის ვალდებულება.

ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობა

კავშირი ხელს უწყობს წევრ სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკურ, სოციალურ და ტერიტორიულ ერთიანობას. იგი ეკონო-

მიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის მისაღწევად მოქმედებს შერეული კომპეტენციის ფარგლებში. კავშირი ცდილობს მიაღწიოს ნევრი სახელმწიფოებისა და მათი რეგიონების დაბალანსებულ, ჰარმონიულ განვითარებას, რეგიონებს შორის ცხოვრებისეულ დონესთან დაკავშირებული განსხვავებების შემცირებას. იგი ამ მიზნით იყენებს ცალკეულ ფინანსურ ინსტრუმენტებს (რეგიონული განვითარების ევროპული ფონდი, ევროპული სოციალური ფონდი და ა.შ.).

ევროპული კომისია 3 წელიწადში ერთხელ ევროპულ პარლამენტს, საბჭოს, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტსა და რეგიონების კომიტეტს წარუდგენს ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის სფეროში განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ ანგარიშს (საჭიროების შემთხვევაში შესაბამის ინიციატივებსაც), რომელშიც ამ მიმართულებით კავშირის პროგრესია შეჯამებული.

ენერგეტიკული პოლიტიკა

ლისაბონის ხელშეკრულების გარდა ევროპის კავშირის ფარგლებში დადებული არცერთი ხელშეკრულება არ შეიცავს სპეციალურ სამართლებრივ ბაზას გაერთიანებების ენერგეტიკული პოლიტიკის თაობაზე. ამ სფეროში ცალკეულ დებულებებს მხოლოდ ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულება ითვალისწინებდა.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მიხედვით, ენერგეტიკული პოლიტიკა მიეკუთვნება კავშირისა და ნევრი სახელმწიფოების ერთობლივ (შერეულ) კომპეტენციათა რიცხვს.

ევროპის კავშირის ფარგლებში შიდა ბაზრის დაფუძნებისა და ეფექტიანი ფუნქციონირების და გარემოს შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად კავშირის პოლიტიკა ენერგეტიკულ სფეროში მიზნად ისახავს:

- ენერგეტიკული ბაზრის ფუნქციონირების უზრუნველყოფას;
- ენერგეტიკული რესურსის კავშირისათვის უსაფრთხოდ მინოდების უზრუნველყოფას;
- არსებული ენერგეტიკული რესურსის დაზოგვას;
- ენერგეტიკული რესურსების ახალი წყაროების აღმოჩენას;
- ენერგეტიკული ქსელების ურთიერთდაკავშირების ხელშეწყობას.

ენერგეტიკული პოლიტიკის სფეროში გადაწყვეტილებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონის კომიტეტთან კონსულტაციის გავლის შემდეგ მიიღება.

ევროპის კავშირის ორგანოებმა პატივი უნდა სცენ ნევრი სახელმწიფოს უფლებას – განავითაროს ეროვნული ენერგეტიკული პოლიტიკა.

ერთიანი ევროპული აქტი

ერთიან ევროპულ აქტს ხელი მოეწერა 1986 წლის 28 თებერვალს და ძალაში შევიდა 1987 წლის 1 ივლისს. ევროპული აქტით დაფუძნდა ევროპული გაერთიანების შიდა ბაზარი და განისაზღვრა მისი ფორმირების ვადა, ევროპის კავშირის საბჭოს ფორმატში გაფართოვდა გადაწყვეტილების კვალიფიციური უმრავლესობით მიღების სფეროები, გაიზარდა ევროპული პარლამენტის როლი საკანონმდებლო პროცესში, შეიქმნა ევროპული საბჭო, ევროპის კავშირის პირველი ინსტანციის სასამართლო, გაფართოვდა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციები და ა.შ.

ექვივალენტური დაცვის დოქტრინა

ექვივალენტური დაცვის დოქტრინა 1986 წელს გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ე.წ. *Sollange II*-ის საქმეზე იქნა შემუშავებული. სასამართლოს შეფასებით, ევროპული გაერთიანებების დონეზე, კერძოდ, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით ზოგადად უზრუნველყოფილია ადამიანის ძირითადი უფლებების ეფექტიანი დაცვა, შესაბამისად იგი მიჩნეულ უნდა იქნეს გერმანიის ძირითადი კანონით გათვალისწინებული ადამიანის უფლებების დაცვის მოდელის სუბსტანციურად მსგავს სისტემად. აქედან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ უარი განაცხადა იურისდიქციის განხორციელებაზე. საკონსტიტუციო სა-

სამართლომ ასევე განაცხადა, რომ მომავალში არ განიხილავდა ევროპული გაერთიანებების მეორეული სამართლის წყაროების გერმანიის ძირითადი კანონით დადგენილი ადამიანის უფლებათა დაცვის სტანდარტებთან შესაბამისობის შესახებ წარდგინებებს, სარჩელებს და მათ სცნობდა დაუშვებლად.

გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს მიდგომა გაიზიარა ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ და განაცხადა, რომ სახელმწიფოების მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის კომპეტენციების გადაცემა არ გულისხმობს ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის დარღვევას, თუ ასეთი ორგანიზაციის ფარგლებში ადამიანის უფლებების დაცვა ევროპული კონვენციის ექვივალენტურად ხორციელდება. აღნიშნული გადაწყვეტილებით კავშირის სამართალს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს იურისდიქციასთან მიმართებაში მიენიჭა ერთგვარი იმუნიტეტი.

3

ზ

ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობის ან თანამშრომლობაზე უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების უფლება

კავშირის დონეზე ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობაზე უარის თქმის შესაძლებლობა წარმოადგენს პრევენციულ მექანიზმს, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ზეეროვნულ ფორმატში კოოპერაციის ჩიხში შესვლა. ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობის ან თანამშრომლობაზე უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების უფლება გულისხმობს ორ ქვეუფლებას:

- წევრი სახელმწიფოს უფლებას აბსოლუტურად უარყოს ზოგიერთი სფეროს რომელიმე ელემენტში თანამშრომლობა (მაგ.: დანიამ უარი განაცხადა ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ფაზაში თანამშრომლობაზე (ევროს დანერგვა), დანია კავშირის დონეზე არ თანამშრომლობს ევროპის კავშირის მოქალაქეობასთან და თავდაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე);
- წევრი სახელმწიფოს უფლებას ზოგიერთ სფეროში ნაწილობრივ ან სრულად თანამშრომლობის შესახებ გადაწყვეტილება მიიღოს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში (მაგ.: დანია და ირლანდია შენგენის სივრცესთან დაკავშირებულ საკითხებზე თანამშრომლობის შესახებ გადაწყვეტილებას ყოველი კონკრეტული ღონისძიების, მოქმედების დაგეგმვის პროცესში იღებენ).

თ

თავის კონსტრუქციულად შეკავების პრინციპი

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილებები ერთხმად მიიღება. თუმცა, გამონაკლისის სახით კავშირის სამართლებრივი სისტემა ითვალისწინებს ე.წ. „თავის კონსტრუქციულად შეკავების პრინციპს“, რომლის მიხედვით, ნევრი სახელმწიფო საბჭოს ფორმატში უფლება-მოსილია თავი შეიკავოს ხმის მიცემისგან და მონაწილეობა არ მიიღოს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროსთან დაკავშირებული საკითხის კენჭისყრაში. შესაბამისად, ამ სფეროში რომელიმე ნევრი სახელმწიფოს უარი კენჭისყრაში მონაწილეობაზე არ გულისხმობს ერთხმად მისაღები გადანყვეტილების ცალსახად დაბლოკვას.

აღნიშნული მექანიზმი დაინერგა ამსტერდამის ხელშეკრულებით. ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 31-ე მუხლის თანახმად, თუ კავშირის ნევრი სახელმწიფო უარს აცხადებს კენჭისყრაში მონაწილეობაზე, იგი იღებს ე.წ. „ფორმალურ დეკლარაციას“, რომელიც თან ერთვის გადანყვეტილებას. მიუხედავად იმისა, რომ ამ სახელმწიფოზე არ ვრცელდება გადანყვეტილების შინაარსი, იგი ყველა შემთხვევაში აღიარებს ასეთი გადანყვეტილების ევროპის კავშირისთვის სავალდებულო ხასიათს. კენჭისყრაში მონაწილეობაზე უარის განმცხადებელი სახელმწიფო ვალდებულია თავი შეიკავოს ისეთი ქმედებისგან, რომელიც შეიძლება წინააღმდეგობაში მოვიდეს ამ გადანყვეტილების საფუძველზე კავშირის მიერ განსახორციელებელ ან განხორციელებულ მოქმედებასთან.

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 31-ე მუხლის მიხედვით, საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილება მიღებულად არ ჩაითვლება, თუ მას თან ერთვის კავშირის იმ წევრ სახელმწიფოთა ერთი მესამედის მიერ მიღებული ფორმალური დეკლარაცია (ხმის მიცემისგან თავის შეკავების თაობაზე), რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა სულ მცირე კავშირის მთლიანი მოსახლეობის ერთ მესამედს შეადგენს.

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის შექმნა მიზნად ისახავს ევროპის კავშირის ტერიტორიაზე პირის რეალურად თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველყოფასა და უსაფრთხოების მაღალი სტანდარტების შემუშავებას, დადგენას, რომელიც კავშირის ბრძოლას ორგანიზებულ დანაშაულებთან, ქსენოფობიასთან, რასიზმთან კიდევ უფრო ეფექტიანსა და ქმედითს ხდის.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე მართლმსაჯულებისა და შინაგანი საქმეების მომწესრიგებელ დებულებებს ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების VI თავი ითვალისწინებდა და მასზე მხოლოდ მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი ვრცელდებოდა (III ტაძარი). ამსტერდამის ხელშეკრულებით თავშესაფრისა და მიგრაციის პოლიტიკა და კერძო სამართლის სფეროში სასამართლოებს შორის თა-

ნამშრომლობა აყვანილ იქნა სუპრანაციონალურ რანგში და ამ საკითხების მარეგულირებელი ნორმები გადატანილ იქნა ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების IV თავში. ლისაბონის ხელშეკრულებით, თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის შესახებ დებულებები აკუმულირდა ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებაში.

აქტუალური მდგომარეობით, თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის მომწესრიგებელი ნორმები მოცემულია ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების V თავში. იგი მოიცავს სასაზღვრო კონტროლის, მიგრაციისა და თავშესაფრის მინიჭების პოლიტიკასთან დაკავშირებულ საკითხებს, კერძო სამართლისა და სისხლის სამართლის სფეროებში სასამართლოებს შორის თანამშრომლობასა და პოლიციის სფეროში კოოპერაციის შესახებ დებულებებს. ამ სფეროებში გადანყვეტილებები ძირითადად ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღება.

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე ირლანდიასთან და დანიასთან მიმართებაში შეიცავს საგამონაკლისო წესებსა და მოთხოვნებს, რაც გამოიხატება ირლანდიასა და დანიის უფლებაში ამ მიმართულებით ინიცირებულ ზოგიერთ ღონისძიებებში, მოქმედებებში მიიღონ ან არ მიიღონ მონაწილეობა.

თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპი

ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპი მოიცავს ორ ელემენტს:

- ადამიანებისადმი თანასწორად მოპყრობის პრინციპს;
- მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის პრინციპს.

თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპის შესახებ დებულებებს შეიცავს ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიის მე-3 თავი – „თანასწორობა“:

- კანონის წინაშე თანასწორობა – მე-20 მუხლი;
- დისკრიმინაციის აკრძალვა – 21-ე მუხლი;
- კულტურული, რელიგიური და ლინგვისტური მრავალფეროვნება – 22-ე მუხლი;
- ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა – 23-ე მუხლი;
- ბავშვის უფლებები – 24-ე მუხლი;
- მოხუცთა უფლებები – 25-ე მუხლი;
- შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ინტეგრაცია – 26-ე მუხლი.

ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო კავშირში თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველსაყოფად, უფლებამოსილი არიან ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან კონსულტაციის შემდეგ განახორციელონ შესაბამისი სამართლებრივი ღონისძიებები.

თანამშრომლობის გაერთიანების და მთავრობათაშორისი მეთოდები

მაასტრიხტის ხელშეკრულებით დაინერგა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“, რომელიც შედგებოდა ტაძრის სახურავისა და სამი სვეტისგან:

- ტაძრის სახურავი – ევროპის კავშირი;
- პირველი სვეტი – ევროპული გაერთიანებები (მოქმედებდა თანამშრომლობის გაერთიანების მეთოდი);
- მეორე სვეტი – საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო (გამოიყენებოდა მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი);
- მესამე სვეტი – მართლმსაჯულება და შიდა საქმეები (მოქმედებდა თანამშრომლობის მთავრობათაშორისი მეთოდი).
- თანამშრომლობის გაერთიანების მეთოდი გულისხმობდა:
- ევროპული კომისიის მონოპოლიას საკანონმდებლო ინიციატივის წარდგენაზე;
- ევროპის კავშირის საბჭოს ფარგლებში გადაწყვეტილებების ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიღებას;
- ევროპული პარლამენტის აქტიურ როლს;
- ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს უფლებას განეხორციელებინა გაერთიანების სამართლის ინტერპრეტაცია.

თანამშრომლობის მთავრობათაშორისი მეთოდი ითვალისწინებდა:

- ნეერ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კომისიას შორის საკანონმდებლო ინიციატივის წარდგენის უფლებამოსილების განაწილებასა და ზოგადად კავშირის მოქმედების ფარგლების შეზღუდვას;
- ევროპის კავშირის საბჭოს ფორმატში გადანყვეტილებების ერთხმად მიღებას;
- ცალკეულ სფეროებში ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს კომპეტენციის არარსებობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ტაძრის სტრუქტურა გაუქმდა. დღეის მდგომარეობით, არსებობს ევროპის კავშირი, რომელიც ევროპული გაერთიანებების (გარდა ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანებისა) სამართალმემკვიდრეს წარმოადგენს. კავშირის ფარგლებში გადანყვეტილებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის (ევროპის კავშირის მეთოდი) ფარგლებში მიიღება (სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა ზოგიერთ შემთხვევებში გამოიყენება), თუმცა, მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი მოქმედებს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკისა და სისხლის სამართლის საქმეებზე სასამართლოებს შორის თანამშრომლობის სფეროებში.

თანხმობის პროცედურა

თანხმობის პროცედურა ერთიანი ევროპული აქტით დაინერგა. იგი სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის შემადგენელი

ნაწილია. თანხმობის პროცედურის თანახმად, კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, ევროპული კომისიის მიერ წარდგენილ ინიციატივაზე ევროპის კავშირის საბჭო გადაწყვეტილებას იღებს მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი განაცხადებს თანხმობას. ევროპულ პარლამენტს არ გააჩნია ინიციატივაში ცვლილების შეტანის უფლებამოსილება. პარლამენტი ინიციატივას მოიწონებს ან უარყოფს (ამ შემთხვევაში ინიციატივის განხილვა შეწყდება). ევროპული პარლამენტი გადაწყვეტილებას იღებს ხმათა უმრავლესობით ან ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობით, როდესაც განიხილება კავშირში განწესებების საკითხი.

თანხმობის პროცედურის ფარგლებში გადაწყვეტილებები მიიღება:

- წევრი სახელმწიფოსთვის სანქციის დაწესების თაობაზე, რაც განპირობებულია ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევით;
- ევროპის კავშირში ახალი სუბიექტის განწესების თაობაზე;
- ევროპული პარლამენტის არჩევნებისთვის ერთგვაროვანი პროცედურის დადგენის შესახებ ინიციატივის მიღების თაობაზე;
- მესამე სახელმწიფოებთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების დადების თაობაზე; ევროპის კავშირის ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების დადების თაობაზე; საერთაშორისო შეთანხმების დადების

თაობაზე, რომელსაც მნიშვნელოვანი ზეგავლენა ექნება ევროპის კავშირის ბიუჯეტზე, სხვა სპეციფიკური საერთაშორისო შეთანხმებების დადების თაობაზე, რომელთან მიმართებაში გამოიყენება ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა ან თანხმობის პროცედურა;

- კავშირის შიდა რესურსის განაწილების ღონისძიებებთან დაკავშირებით, რომლის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს კავშირის საბჭო;
- კავშირის დონეზე ევროპის კავშირის მოქალაქეებისთვის უფლებების მინიჭების თაობაზე.

თაღლითობისა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა

ევროპის კავშირის დონეზე თაღლითობასთან და კორუფციასთან ბრძოლა ორი მიმართულებით ხორციელდება:

- წვერი სახელმწიფოების კოორდინაცია სერიოზულად ორგანიზებულ დანაშაულებთან (მათ შორის კორუფცია და თაღლითობა) ბრძოლაში (ზოგადი მიმართულება);
- თაღლითობისა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა კავშირის ფინანსური ინტერესების დასაცავად (სპეციალური მიმართულება).

კორუფციისა და თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლაში აქტიურად მონაწილეობენ ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი) და ევროიუსტი. ამ მიმართულებით კავშირის

ორგანოების ჩართულობას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაული ზემოქმედებს კავშირის სულ მცირე 2 წევრ სახელმწიფოზე. კავშირის მოქმედებები, რომლებიც მიმართულია კორუფციისა და თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლისკენ, სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფარგლებში ხორციელდება.

ევროპის კავშირის ფინანსური ინტერესის ცნებაში იგულისხმება კავშირის ბიუჯეტის დაცვის ინტერესი. ამ მხრივ, ევროპის კავშირის დონეზე შექმნილია ორი სააგენტო:

- თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული სააგენტო;
- ევროპული პროკურატურა.

თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული სააგენტო 1999 წელს შეიქმნა (ჩაანაცვლა თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკოორდინაციო ერთეული). მისი მიზანია:

- ევროპის კავშირის ფინანსური ინტერესების დაცვა, კავშირის ფინანსური ინტერესების ხელმყოფი ქმედებების (თაღლითობა, კორუფცია და ნებისმიერი სხვა უკანონო ქმედება, რომელიც ზიანს აყენებს კავშირის ფინანსურ ინტერესს) გამოძიება;
- მხარი დაუჭიროს ევროპულ კომისიას ანტითაღლითური კანონმდებლობის, პოლიტიკის განვითარებასა და იმპლემენტაციაში.
- თაღლითობასთან ბრძოლის ევროპული სამსახური უფლებამოსილია სრული დამოუკიდებლობით აწარმოოს:

- შიდა გამოძიება – საგამოძიებო მოქმედებები, რომლებიც ხორციელდება კავშირის იმ ორგანოში ან ინსტიტუტში, რომელიც ევროპის კავშირის საბიუჯეტო ასიგნებებიდან ფინანსდება;
- გარე გამოძიება – გამოძიება, რომელიც ეროვნულ დონეზე ხორციელდება, რადგან დანაშაული ჩადენილია კავშირის ფინანსური ინტერესების წინააღმდეგ.

ევროპული პროკურატურა კავშირის დეცენტრალიზებული ორგანოა. იგი შეიქმნა 2013 წელს საბჭოს რეგულაციის საფუძველზე. მისი ამოცანაა იმ დანაშაულებთან ბრძოლა, რომელიც ზიანს აყენებს კავშირის ფინანსურ ინტერესებს. ამ ფუნქციის განხორციელების უზრუნველსაყოფად ევროპული პროკურატურა ახორციელებს გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელობას, იგი ეროვნულ სასამართლოებში მხარს უჭერს ევროპის კავშირის ბრალდებას.

ევროპულ პროკურატურას ხელმძღვანელობს მთავარი პროკურორი, რომელსაც ჰყავს 4 მოადგილე. ევროპული პროკურატურის განუყოფელ ნაწილებს წარმოადგენენ ე.წ. „დელეგირებული პროკურორები“, რომლებიც ახორციელებენ ერთი მხრივ, ეროვნული პროკურორის და მეორე მხრივ, ევროპის კავშირის პროკურორის ფუნქციებსა და მოვალეობებს (თითოეულ წევრ სახელმწიფოში სულ მცირე 1 ასეთი პროკურორი მაინც უნდა არსებობდეს). დელეგირებული პროკურორები საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას სარგებლობენ სრული დამოუკიდებლობითა და მოქმედებენ მხოლოდ ევროპის კავშირის ინტერესების შესაბამისად.

თევზრეწვის საერთო პოლიტიკა

თევზრეწვის საერთო პოლიტიკა მიზნად ისახავს წარმოების მასშტაბების ზრდას, ბაზრის სტაბილიზებას, მომხმარებელთათვის უსაფრთხო პროდუქციის მიწოდებასა და პროდუქციაზე გონივრული ფასების დადგენას. თევზრეწვის საერთო პოლიტიკა კავშირის შერეულ კომპეტენციათა რიცხვს მიეკუთვნება.

ინტეგრაციის საწყის ეტაპზე ამ სფეროში განხორციელებულმა რეფორმებმა დასახულ მიზნებს დამატებითი ამოცანები შესძინა, კერძოდ: რესურსის მდგრადი ექსპლუატაცია, გარემოს დაცვა, ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის ინსტრუმენტების გაძლიერება, სოციალური და ეკონომიკური ერთიანობის ხელშეწყობა და ა.შ.

დღესდღეობით, კავშირის დონეზე სერიოზულ საფრთხედ წყლის რესურსების შემცირება განიხილება, რომელსაც იგი უპირისპირებს თევზის მარაგებისა და გარემოს დაცვის გეგმაზომიერ, თანმიმდევრულ პოლიტიკას. თევზრეწვის საერთო პოლიტიკის სფეროში კავშირი:

- ახორციელებს ბაზრის ორგანიზებას მიწოდებისა და მოთხოვნის შესაბამისად;
- პარიტიტულად ითვალისწინებს მომხმარებლებისა და მწარმოებელთა ინტერესებს;
- ხელს უწყობს თევზრეწვის ინდუსტრიას ბაზრის ეფექტიანი ფუნქციონირებიდან მომდინარე შეზღუდვების ადაპტაციაში;

- მესამე ქვეყნებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თევზრეწვის შესახებ საერთაშორისო შეთანხმებების დადებისა და საერთო კონსერვაციული ღონისძიებების თაობაზე მოლაპარაკებებს ახორციელებს.

კავშირი ცდილობს ჩამოაყალიბოს ქმედითი საზღვაო პოლიტიკა, რომელიც უნდა შეიცავდეს თევზრეწვის, წყლის გარემოს დაცვასა და საზღვაო ინდუსტრიასთან დაკავშირებულ ქვესაკითხებს.

O

ინსტიტუციონალიზმის თეორია

ინსტიტუციონალიზმის თეორია ეფუძნება ვარაუდს, რომ ევროპული ინტეგრაციის პოლიტიკა ევროპული ინსტიტუტების საქმეა. იგი არ არის ერთი კონკრეტული თეორია, არამედ შედგება სხვადასხვა კონცეფციებისგან, რომლებიც ევროპის კავშირის ინსტიტუტების როლს სხვადასხვა გადმოსახედიდან ხედავენ. ინსტიტუციონალიზმის თეორია სამ ხედვას მოიცავს: ისტორიულ ინსტიტუციონალიზმს, რაციონალური არჩევანის ინსტიტუციონალიზმს და სოციოლოგიურ ინსტიტუციონალიზმს.

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპი

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპის თანახმად, ევროპის კავშირის თითოეული ძირითადი ორგანო უნდა მოქმედებდეს კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებული უფლებამოსილებების ფარგლებში და არ უნდა ახორციელებდეს კავშირის სხვა ორგანოსა თუ ინსტიტუტის კომპეტენციებში ჩარევას. ამ პრინციპის შესახებ დებულებებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები არ შეიცავს, იგი განვითარებულ იქნა მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით.

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპის არსი განსხვავდება ხელისუფლების დანაწილების დოქტრინისგან. იგი წარმოადგენს

მონტესკიეს თეორიის საფუძველზე განვითარებულ თანამედროვე კონცეფციას.

ინტეგრაციის თეორიები

ევროპული ინტეგრაციის თეორიები მიუთითებენ იმ გარემოებებზე, რომლებიც ინტეგრაციის დაფუძნებიდან დღემდე ევროპის კავშირის ფარგლებში თანამშრომლობის განვითარებას, შედეგებს ან სამომავლო პერსპექტივებს განაპირობებენ. თეორიებს გააჩნიათ პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი კონტექსტი. ინტეგრაციის თეორიებიდან აღსანიშნავია ფუნქციონალიზმის, ნეო-ფუნქციონალიზმის, ინსტიტუციონალიზმის, მრავალდონიანი მმართველობის, მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის და სამართლის მეშვეობით ინტეგრაციის თეორიები.

იოანინას კომპრომისი

იოანინას კომპრომისი ეწოდება შეთანხმებას, რომლითაც კავშირის საბჭოში განისაზღვრა გადანყვეტილების დაბლოკვის მექანიზმი, რომელიც ევროპული გაერთიანების მეოთხე გაფართოების შემდეგ იარსებებდა. შეთანხმება მიღებულ იქნა გაერთიანების წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა მინისტრების მიერ 1994 წელს ქ. იოანინაში (საბერძნეთი). კომპრომისის თანახმად, თუ საბჭოში გადანყვეტილების მიღებას შეეწინააღმდეგებოდნენ ის წევრი სახელმწიფოები, რომლებიც

ფლობდნენ 23-26 ხმათა რაოდენობას, საბჭო გონივრული ვადის ფარგლებში შეეცდებოდა კონსენსუსის მიღწევას. ამ შემთხვევაში, გადანყვეტილების მისაღებად აუცილებელი იყო 87 ხმიდან (ხმათა სრული რაოდენობა) სულ მცირე 68 დადებითი ხმა. იოანინას შეთანხმება ვრცელდებოდა მხოლოდ იმ სფეროებზე, სადაც გადანყვეტილებები ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღებოდა.

დღეის მდგომარეობით, იოანინას კომპრომისი (შეთანხმება) კავშირის ფარგლებში არ გამოიყენება, იგი ჯერ კიდევ უარყოფილ იქნა ნიცის ხელშეკრულებით (2001 წელი).

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი)

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის დაფუძნების შესახებ ინიციატივა 1999 წელს ევროპული საბჭოს ფორმატში გამართულ შეხვედრაზე გაჟღერდა. ევროპის კავშირის ფარგლებში წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურების შეხვედრა კავშირში თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის სოლიდარობის პრინციპის საფუძველზე შექმნასა და ტრანსსასაზღვრო დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებების კონსოლიდაციას ეძღვნებოდა. სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების მიზნით, წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურები იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის შექმნის აუცილებლობაზე შეთანხმდნენ.

2000 წლის 14 დეკემბერს პორტუგალიის, საფრანგეთის, შვედეთისა და ბელგიის ინიციატივით შეიქმნა იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის დროებითი ერთეული – პრო-ევროიუსტი. მასში წევრი სახელმწიფოებიდან ეროვნული კორესპონდენტები იყვნენ მივლინებული (მოსამართლე, პროკურორი ან პოლიციის ოფიცერი). პრო-ევროიუსტი წარმოადგენდა ევროიუსტის წინამორბედს, რომლის შექმნის მიზანი იყო ევროიუსტის დაფუძნების მიზანშეწონილობის შეფასება.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2001 წლის 11 სექტემბერს განხორციელებულმა ტერორისტულმა აქტებმა ცხადყო, რომ ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა გასცდებოდა ეროვნულ და რეგიონულ მასშტაბებს და საერთაშორისო ხასიათის მიიღებდა. აქედან გამომდინარე, ევროპის კავშირის საბჭომ 2002 წელს მიიღო ევროიუსტის დაფუძნების შესახებ გადაწყვეტილება, რომელშიც საბჭოს 2008 წლის 16 დეკემბრის გადაწყვეტილებით ცალკეული ცვლილებები განხორციელდა.

ევროიუსტში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან ერთი მოქალაქეა წარგზავნილი (მოსამართლე, პროკურორი ან პოლიციის ოფიცერი), რომელსაც ჰყავს მოადგილე ან ასისტენტი. ევროიუსტის კომპეტენცია მოიცავს:

- სფეროებს, რომლებზედაც კომპეტენცია ევროპოლს გააჩნია;
- კიბერდანაშაულებს, თაღლითობას, კორუფციას, ფულის გათეთრებას, გარემოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს და ა.შ.

გარდა ამისა, ევროიუსტის ამოცანების, მიზნების შესაბამისად და წევრი სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოს ევროიუსტისთვის

მიმართვის შემთხვევაში, იგი უფლებამოსილია წევრ ქვეყანას მხარი დაუჭიროს გამოძიებასა და სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებაში.

ევროიუსტის დონეზე თანამშრომლობა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა და გამოძიება ხორციელდება კავშირის ორ ან მეტ წევრ სახელმწიფოში იმ დანაშაულებთან მიმართებაში, რომლებზეც ვრცელდება ევროპოლის კომპეტენცია.

ევროიუსტს გააჩნია სამართალსუბიექტობა. მას შეთანხმებები დადებული აქვს:

- ევროპის კავშირის ორგანოებთან – ფრონტექსთან, ევროპულ კომისიასთან და პოლიციის ევროპულ კოლეჯთან;
- მესამე ქვეყნებთან – ლიხტენშტეინთან, შვეიცარიის კონფედერაციასთან, ნორვეგიასთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და ა.შ.
- ორგანიზაციებთან – კრიმინალური პოლიციის საერთაშორისო ორგანიზაციასთან, ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლის გაეროს ოფისთან და სხვა.

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის ადგილსამყოფელია ქ. ჰააგა (ნიდერლანდების სამეფო).

იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში

თავისუფლების, მართლმსაჯულებისა და უსაფრთხოების

სფეროში თანამშრომლობის ერთ-ერთ ასპექტს წარმოადგენს ევროპის კავშირის დონეზე იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში. ამ სფეროში კოოპერაციის მიზანია ერთი მხრივ, სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით ნევრი სახელმწიფოების რესურსის გაერთიანება, საერთო ინსტიტუციური, სამართლებრივი მექანიზმების ფორმირება და მეორე მხრივ, ევროპის კავშირის მოქალაქეთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს თანამშრომლობას:

- ეროვნულ სამართალდამცავ ორგანოებს შორის;
- სისხლისსამართლებრივი დევნის განმახორციელებელ ეროვნულ ორგანოებს შორის;
- სახელმწიფო საზღვრის დაცვის ეროვნულ ორგანოებს შორის;
- ეროვნულ სასამართლო ორგანოებს შორის.

ევროპის კავშირში ამ მიმართულებით თანამშრომლობის პროცესში მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს კავშირის მიერ დაფუძნებული ორგანოები – ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი), იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი) და სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელი.

იუსტიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს კავშირის ნევრი სახელმწიფოს სასამართლოების გადწყვეტილებების, განჩინებების, ბრძანებების სხვა ნევრი სახელმწიფოს მიერ აღიარებასა და ნევრ სახელმწიფოთა სის-

ხლისსამართლებრივი კანონმდებლობის აპროქსიმაციას. ამ მიზნით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო უფლებამოსილია ევროპული კომისიის ან წევრ სახელმწიფოთა ერთი მეოთხედის ინიციატივის საფუძველზე შეიმუშავოს დირექტივები, რომლებიც:

- დაარეგულირებს კავშირის ტერიტორიაზე სასამართლო გადანყვეტილებების, ბრძანებების, განჩინებების აღიარებას;
- წევრ სახელმწიფოებს შორის მოაწესრიგებს იურისდიქციასთან დაკავშირებულ კონფლიქტებს;
- მხარს დაუჭერს მოსამართლეებისა და მართლმსაჯულების სისტემაში დასაქმებული პირების პროფესიულ გადამზადებას;
- გაამარტივებს წევრ სახელმწიფოთა სასამართლოებს ან სასამართლოს ექვივალენტ ორგანოებს შორის თანამშრომლობას, შესაბამისი სასამართლო გადანყვეტილებების აღსრულებას.

გამომდინარე იქიდან, რომ იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობას გააჩნია ტრანსსასაზღვრო ხასიათი, ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო უფლებამოსილია სასამართლო აქტების ორმხრივი აღიარების ხელშეწყობის მიზნით ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღონ დირექტივები, რომლებიც შესაძლებელია ეხებოდეს:

- წევრ სახელმწიფოებში მტკიცებულებების დასაშვებობას;

- სისხლის სამართლის პროცესში ინდივიდების უფლებებს;
- სისხლის სამართლის პროცესთან დაკავშირებულ ნებისმიერ საკითხს, რომლის იდენტიფიცირებას დირექტივის მიღებამდე გადანყვეტილებით ახორციელებს კავშირის საბჭო ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე.

დირექტივის პროექტის საბჭოში განხილვისას, თუ წევრი სახელმწიფო მიიჩნევს, რომ დირექტივის მიღება ნეგატიურად იმოქმედებს მის სისხლისსამართლებრივი მართლმსაჯულების სისტემაზე, იგი უფლებამოსილია მოითხოვოს საკანონმდებლო პროცედურის შეჩერება (ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“) და დირექტივის პროექტი ევროპულ საბჭოს გადაუგზავნოს. ევროპული საბჭო პროექტს განიხილავს 4 თვის ვადაში. დირექტივის პროექტის მოწონების თაობაზე ევროპულ საბჭოში გადანყვეტილება კონსენსუსის საფუძველზე მიიღება და იგი ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის განხილვის გაგრძელების მიზნით კვლავ საბჭოს გადაეგზავნება. იმ შემთხვევაში, თუ ევროპულ საბჭოში დირექტივის პროექტის განხილვა გაჭიანურდება ან მისი მოწონების თაობაზე კონსენსუსი ვერ მიიღწევა, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა შეწყდება და დირექტივა მიუღებლად ჩაითვლება. თუმცა, წევრ სახელმწიფოებს შესაძლებლობა აქვთ დირექტივის პროექტით გათვალისწინებულ საკითხებზე ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის“ ფორმატში გააგრძელონ თანამშრომლობა.

პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს წევრი სახელმწიფოების სამართალდამცავ, სახელმწიფო საზღვრის დაცვის ორგანოებს შორის დანამაულებს

გამოძიების, ბრალდებულების, მსჯავრდებულების დაკავების, შესაბამისი ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის მიზნით თანამშრომლობას. ამ მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში იღებენ ღირეუტივებს, რომლებიც:

- დაკავშირებული იქნება რელევანტური ინფორმაციის გაცვლასთან, ანალიზთან, წარმოებასთან, შენახვასთან, მოპოვებასთან;
- ხელს შეუწყობს სამართალდამცავ სტრუქტურებში დასაქმებული პირების გადამზადებას, ასეთი პირების წევრ სახელმწიფოებს შორის გაცვლის თვალსაზრისით თანამშრომლობას, შესაბამისი მატერიალური რესურსის არსებობას და ა.შ;
- სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების გამოძიების მიზნით ერთობლივი საგამოძიებო ჯგუფების შექმნას.
- პოლიციური თანამშრომლობის სფეროში მოქმედებს გადანყვეტილებების მიღების ის მექანიზმი, რაც გამოიყენება სისხლის სამართლის სფეროში იუსტიციური თანამშრომლობის პროცესში (მაგ.: ღირეუტივის პროექტის ინიცირებაზე უფლებამოსილების მქონე სუბიექტები, ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“, ევროპულ საბჭოში გადანყვეტილების მიღება კონსენსუსის საფუძველზე, გაძლიერებული თანამშრომლობის პრინციპი).

3

კავშირის პატენტი

ევროპულმა კომისიამ 2000 წელს გაერთიანების პატენტის შექმნის შესახებ ინიციატივა წამოაყენა. ინიციატივა ითვალისწინებდა გაერთიანების ფარგლებში ერთიანი საპატენტო სისტემის შექმნას. იგი გამომგონებლებს საშუალებას მისცემდა სუპრანაციონალურ დონეზე განეხორციელებინათ გამოგონების რეგისტრაცია. გაერთიანების პატენტის შექმნის იდეა მიზნად ისახავდა საპატენტო გადასახადის შემცირებასა და გამომგონებლების საქმიანობის ნახალისებას. გაერთიანების პატენტის არსებობა შემდეგ სარგებელს ითვალისწინებდა:

- გაერთიანების ტერიტორიაზე გამოგონების დაპატენტების ერთიანი პროცედურის არსებობით გამომგონებლის უფლებების დაცვის გაძლიერებას;
- პატენტის ევროპული სამსახურის მიერ საპატენტო მონუმობის გაცემას;
- პატენტის მოპოვებასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირებას;
- საპატენტო დავების უნიფიცირებული, ცენტრალური ორგანოს მიერ განხილვას.

გაერთიანების პატენტის შექმნით არ განხორციელდებოდა ეროვნული საპატენტო სისტემის ზეეროვნული საპატენტო ინსტრუმენტით ჩანაცვლება. პირიქით, გამომგონებელს მიენიჭებოდა უფლებამოსილება აერჩია საპატენტო მონუმობის გამ-

ცემი ორგანო. მიუხედავად ამისა, გაერთიანების პატენტის ფორმირება წლების განმავლობაში სენსიტიური საკითხი იყო, იგი ევროპის კავშირის საბჭომ არაერთხელ დაბლოკა.

2012 წელს ევროპული კომისიის წარმოდგენილმა „პატენტის შესახებ“ საკანონმდებლო პაკეტმა საყოველთაო მოწონება დაიმსახურა. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ მიღებულ იქნა 1257/2012 და 1260/2012 რეგულაციები, რომლითაც კავშირის დონეზე უნიფიცირებული საპატენტო სისტემა დაფუძნდა. გარდა ამისა, საკანონმდებლო პაკეტი ითვალისწინებდა „უნიფიცირებული საპატენტო სასამართლოს შექმნის შესახებ“ ხელშეკრულების დადებას, რომელსაც ხელი 2013 წლის თებერვალში მოეწერა.

კანდიდატი ქვეყანა

ევროპის კავშირში განწევრიანების სურვილის მქონე სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭებას ევროპის კავშირის საბჭო ევროპული კომისიის დასკვნის საფუძველზე ახორციელებს. მსურველი სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭება არ ნიშნავს კავშირში მის აპრიორ განწევრიანებას. განწევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფოს განცხადების განხილვისას, ევროპული კომისია დეტალურად მიმოიხილავს ამ ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური, სამართლებრივი სისტემების მდგომარეობის განწევრიანების კრიტერიუმებთან (ე.წ. „კოპენჰაგენის კრიტე-

რიუმები“) შესაბამისობას. განვევრიანების პროცესი იწყება მას შემდეგ, რაც საბჭო მიიღებს განვევრიანების თაობაზე მოლაპარაკებების დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას. შემდგომი ეტაპი გულისხმობს კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ ევროპის კავშირის სტანდარტებთან შესაბამისი შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი სისტემის, ინფრასტრუქტურისა და ადმინისტრაციული მმართველობის უზრუნველყოფას. განვევრიანების პროცესში განსახორციელებელი მოქმედებები ეფუძნება განვევრიანების წინაეტაპობრივ სტრატეგიას, რომელიც კავშირის მხრიდან კანდიდატი სახელმწიფოსთვის მხარდაჭერის ელემენტებსაც (მათ შორის ფინანსური დახმარება) შეიცავს.

კავშირში განვევრიანების საკითხი ძირითადად კანდიდატი სახელმწიფოს პროგრესზეა დამოკიდებული, რომელსაც მონიტორინგს უწევს და აფასებს ევროპული კომისია.

კანონმდებლობის არაფორმალური კონსოლიდაცია

კანონმდებლობის არაფორმალური (დეკლარაციული) კონსოლიდაციისთვის დადგენილია სპეციალური პროცედურა. იგი გულისხმობს ძირითადი სამართლებრივი აქტისა და მასში ცვლილების შემტანი აქტის(ების) გაერთიანებას და ახალი, კოდიფიცირებული სამართლებრივი აქტის მიღებას. კანონმდებლობის არაფორმალურ (დეკლარაციულ) კონსოლიდაციას ევროპული კომისია ახორციელებს. კომისიის მიერ მიღებულ ტექსტს ფორმალურ-სამართლებრივი ეფექტი არ გააჩნია, იგი შესაძლებელია კავშირის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში „C“ სერიით გამოქვეყნდეს.

კანონმდებლობის ფორმალური კონსოლიდაცია

კანონმდებლობის ფორმალური (ოფიციალური) კონსოლიდაცია გულისხმობს კავშირის სამართლებრივი აქტების გაერთიანების მიზნით არსებული აქტების ძალადაკარგულად გამოცხადებას, ახალი სამართლებრივი აქტის მიღებასა და მიღებული აქტის კავშირის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში „L“ სერიით გამოქვეყნებას. კანონმდებლობის ფორმალური/ოფიციალური კონსოლიდაცია ორი სახისაა:

- ვერტიკალური – ახალი სამართლებრივი აქტი აერთიანებს ძალადაკარგულად გამოცხადებულ ძირითად სამართლებრივ აქტსა და მასში ცვლილების შემტან აქტს(ებს);
- ჰორიზონტალური – ახალი სამართლებრივი აქტი აერთიანებს მსგავსი სფეროების მომწესრიგებელი სამართლებრივი აქტების ძირითად ნორმებსა და მათში ცვლილების შემტან აქტ(ებ)ს.

კაპიტალის გადაადგილების თავისუფლება და ანგარიშსწორების თავისუფლება

კაპიტალის გადაადგილების თავისუფლება და ანგარიშსწორების თავისუფლება განსხვავებულ უფლებებს წარმოადგენს. ამ უფლებების თანახმად, კავშირის წევრ სახელმწიფოებს ან წევრ სახელმწიფოებსა და მესამე ქვეყნებს შორის კაპიტალის გადაადგილებასთან ან ანგარიშსწორებასთან დაკავშირებით შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია. კაპიტალის გადაადგ-

იღების თავისუფლებითა და ანგარიშსწორების თავისუფლებით მოსარგებლე სუბიექტები არიან კავშირის ნევრი სახელმწიფოებისა და მესამე ქვეყნების მოქალაქეები და იურიდიული პირები.

კერძო სამართლის სფეროში თანამშრომლობა

კერძო სამართლის სფეროში თანამშრომლობა წარმოადგენს თავისუფლების მართლმსაჯულებისა და უსაფრთხოების სივრცის შემადგენელ ნაწილს. ამ სფეროში კოოპერაციის მთავარი მიზანია კავშირის ნევრ სახელმწიფოში სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების სხვა ნევრ ქვეყანაში აღსრულების, აღიარების უზრუნველყოფა, კავშირის მოქალაქეებისთვის ნევრ სახელმწიფოთა კერძოსამართლებრივ სისტემებში არსებული დაბრკოლებების, წინააღობების აღმოფხვრის, კერძო სამართლის კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის, აპროქსიმაციის, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მექანიზმების განვითარების, მოსამართლეებისა და სასამართლოებში დასაქმებული პირების გადამზადების ხელშეწყობა და ა.შ.

ევროპის კავშირის დონეზე გადაწყვეტილებები აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურების ფარგლებში მიიღება (გამონაკლისია საოჯახო სამართალი, სადაც გადაწყვეტილებების მიღება სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ფორმატში ხორციელდება).

კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულებით 2014 წლის 1 ნოემბრამდე ძალაში დარჩა ევროპის კავშირის საბჭოში გადანყვეტილების მიღების ერთ-ერთი მექანიზმი – კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი, რომელიც ნიცას ხელშეკრულებით დაინერგა. კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპის მიხედვით, ევროპის კავშირის საბჭოში ხმები მოსახლეობის რაოდენობიდან გამომდინარე იყო გადანაწილებული:

- გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, გაერთიანებული სამეფო – 29 ხმა;
- პოლონეთი, ესპანეთი – 27 ხმა;
- რუმინეთი – 14 ხმა;
- ნიდერლანდები – 13 ხმა;
- ბელგია, საბერძნეთი, უნგრეთი, პორტუგალია, ჩეხეთის რესპუბლიკა – 7 ხმა;
- ავსტრია, ბულგარეთი, შვედეთი – 10 ხმა;
- დანია, ხორვატია, ფინეთი, ირლანდია, ლიტვა, სლოვაკეთი – 7 ხმა;
- კვიპროსი, ესტონეთი, ლატვია, ლუქსემბურგი, სლოვენია – 4 ხმა;
- მალტა – 3

ჯამში ხმათა რაოდენობა 352-ს შეადგენდა.

ევროპის კავშირის საბჭოში სამართლებრივი აქტის ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მისაღებად უნდა დაკმაყოფილებულიყო შემდეგი პირობები:

- თუ წინადადებას წამოაყენებდა ევროპული კომისია, აუცილებელი იყო სულ მცირე 260 დადებითი ხმა (352-დან; დაახლოებით 73,7%), ამასთან მომხრე ქვეყნები უნდა ყოფილიყვნენ ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოთა უმრავლესობა;
- თუ წინადადება ინიცირებული იყო კავშირის სხვა ორგანოს ან წევრი სახელმწიფოების მიერ, აუცილებელი იყო არანაკლებ 260 დადებითი ხმა, ამასთან მომხრე ქვეყანათა რაოდენობა უნდა ყოფილიყო ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოთა რაოდენობის სულ მცირე ორი მესამედი;

გარდა ამისა, ზემოაღნიშნულ ორივე შემთხვევაში, მომხრე ქვეყანათა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა ყოფილიყო კავშირის მთლიანი მოსახლეობის რაოდენობის 62%.

თუ კავშირის წევრი სახელმწიფო თავს შეიკავებდა კენჭისყრაში მონაწილეობისგან, აქტის მისაღებად ერთი მხრივ, საჭირო იქნებოდა კავშირის წევრი სახელმწიფოების მთლიანი რაოდენობის 73,7%-ის ტოლფასი სახელმწიფოთა რაოდენობის თანხმობა და მეორე მხრივ, მომხრე სახელმწიფოთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა ყოფილიყო ევროპის კავშირის მთლიანი მოსახლეობის სულ მცირე 62%.

შესაბამისად, თუკი ევროპული კომისიის მიერ წამოყენებული წინადადების საწინააღმდეგოდ მიცემულ ხმათა რაოდენობა 93 იყო ან წინადადების წინააღმდეგ ხმას მისცემდა სახელმწიფოთა უმრავლესობა, იგი მიუღებლად ითვლებოდა.

კავშირის სხვა სუბიექტის მიერ წამოყენებული ინიციატივა არ ჩაითვლებოდა მიღებულად, თუ წევრ სახელმწიფოთა ერთ მესამედზე მეტი ხმას მისცემდა მის საწინააღმდეგოდ ან იმ

სახელმწიფოთა მოსახლეობის რაოდენობა, რომლებმაც მას მხარი არ დაუჭირა კავშირის მთლიანი მოსახლეობის 38%-ზე მეტი იქნებოდა.

კვლევის ევროპული სივრცე

კვლევის ევროპული სივრცე მიზნად ისახავს კავშირის სივრცეში სამეცნიერო და ტექნოლოგიური ბაზის გამდიდრებას, მეკვლევარებისთვის, მეცნიერებისთვის შესაბამისი პირობების შექმნას, სამეცნიერო და კვლევითი საქმიანობის წახალისებას. სივრცე მოიცავს პროგრამებს, ღონისძიებებს, პროექტებს, რომლებიც იმპლემენტირდება რეგიონულ, ეროვნულ და ევროპულ დონეზე.

კვლევის ევროპული სივრცის შექმნის შესახებ ინიციატივა 2000 წელს ევროპულმა კომისიამ წამოაყენა, თუმცა ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე იგი არ იყო ეფექტიანი შემდეგ გარემოებათა არსებობის გამო:

- ქმედებათა ფრაგმენტაცია;
- კვლევის ეროვნული სისტემის ევროპული სივრცისგან იზოლირება;
- ამ სფეროს მარეგულირებელი აქტების მრავალფეროვნება და ა.შ.

ლისაბონის ხელშეკრულებით კვლევის ევროპული სივრცის განვითარება თვისებრივად ახალ ეტაპზე გადავიდა. დღეის მდგომარეობით, სივრცე ქმნის „ერთიან ბაზარს“ დაინტერესე-

ბული პირებისთვის. მკვლევარებსა და მეცნიერებს გააჩნიათ ინფორმაციის გაზიარების, შედეგების შედარების, მულტი-დისციპლინური სწავლების განხორციელების, მეცნიერული აღმოჩენის უკეთესად დაცვის შესაძლებლობა.

კიოტოს პროტოკოლი

კლიმატის ცვლილების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ჩარჩო კონვენციის პროტოკოლი (ე.წ. „კიოტოს პროტოკოლი“) მიღებულ იქნა 1997 წელს ქ. კიოტოში (იაპონია). იგი ძალაში შევიდა 2005 წლის 16 თებერვალს. კიოტოს პროტოკოლის თანახმად, ხელშემკვრელმა სახელმწიფოებმა იკისრეს ვალდებულება, რომ 1990-იან წლებთან შედარებით 6 სათბური გაზის (კარბონ დიოქსიდი, ნიტროუს ოქსიდი, ჰიდროფლუოროკარბონები, მეთანი, პერფლუოროკარბონები, სულფურ-ჰექსაფლუორიდი) ემისიას 2008-2012 წლებში სულ მცირე 5%-ით შეამცირებდნენ. კავშირის სახელმწიფოებმა ხსენებული სათბური გაზების ემისია სულ მცირე 8%-ით შეამცირეს.

კოლექტიური თავდაცვა

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ ევროპის უსაფრთხოების გარანტიორებს ჩრდილოეთ—ატლანტიკური ორგანიზაცია და დასავლეთ ევროპის კავშირი წარმოადგენდნენ. აღნიშნული ორგანიზაციების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები გაერთიანებუ-

ლი ერების ორგანიზაციის წესდების 51—ე მუხლის შესაბამისად შეიცავენ კოლექტიური თავდაცვის შესახებ დებულებებს. ორივე საერთაშორისო ორგანიზაციის ფარგლებში მხარეები შეთანხმდნენ, რომ თუ წევრ სახელმწიფოზე განხორციელდება შეიარაღებული თავდასხმა, მსხვერპლ სახელმწიფოს სხვა წევრი ქვეყნები გაუწევენ სამხედრო დახმარებას.

დღესდღეობით, ევროპის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიმართულებით მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ევროპის კავშირი. ევროპის კავშირის საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში ლისაბონის ხელშეკრულებით ინკორპორირებულ იქნა კოლექტიური თავდაცვის შესახებ ნორმა (ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის მე-7 პუნქტი), რომლის თანახმად, იმ შემთხვევაში თუკი ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფო საკუთარ ტერიტორიაზე არის შეიარაღებული თავდასხმის მსხვერპლი, კავშირის სხვა სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების 51-ე მუხლის მიზნების შესაბამისად თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლ სახელმწიფოს დახმარებას გაუწევენ. საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში წევრ სახელმწიფოთა თანამშრომლობა უნდა შეესაბამებოდეს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ორგანიზაციის ხელშეკრულებას და ზიანს არ უნდა აყენებდეს, საფრთხეს არ უნდა უქმნიდეს ამ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას.

კომიტეტები და სამუშაო ჯგუფები

ევროპის კავშირში არსებული კომიტეტებისა და სამუშაო ჯგუფების ამოცანას კავშირის ინსტიტუტების საქმიანობის მხარდაჭერა წარმოადგენს. კომიტეტი და სამუშაო ჯგუფი შესაძლებელია იყოს მუდმივმოქმედი ან გარკვეული ვადით შექმნილი. მათ არსებობასთან და ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ საკითხებს კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებები ან/და კავშირის ორგანოების გადაწყვეტილებები ითვალისწინებს.

ცალკეული კომიტეტები საკანონმდებლო პროცესის თითქმის ყველა ეტაპზე მონაწილეობენ. საკანონმდებლო ინიციატივის შემუშავებამდე კომისია რეგულარულად კონსულტირებს სხვადასხვა სფეროს ექსპერტებისგან შემდგარ კომიტეტებთან. კომიტეტების საქმიანობის პარალელურ რეჟიმში, კავშირის ორგანოებს საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებაში მხარს უჭერს სამუშაო ჯგუფები (მაგ.: სამუშაო ჯგუფები ხელს უწყობენ კორეპერის საქმიანობას). სამუშაო ჯგუფები, მსგავსად კომიტეტებისა, შედგება სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებისგან.

კომიტოლოგიის პროცედურა

ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების 202-ე მუხლის მიხედვით, ევროპის კავშირის საბჭო უფლებამოსილი იყო ევროპული კომისიისთვის მიენიჭებინა საბჭოს მიერ დადგენილი წესების იმპლემენტაციის უფლება. ლისაბონის

ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შემდეგ ევროპული კომისია ფლობს ე.წ. „დელეგირებულ უფლებამოსილებას“, რომელიც პრაქტიკაში გულისხმობს კომისიის მიერ საკანონმდებლო აქტის იმპლემენტაციის პირობების, წესებისა და ფორმების განსაზღვრას. მაგ.: საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკის სფეროში მიღებულ საკანონმდებლო აქტთან დაკავშირებით კომისია უფლებამოსილია დაადგინოს ქვოტები, განსაზღვროს ფასები და ა.შ. დელეგირებული უფლებამოსილება კომისიას შესაძლოა მიენიჭოს კავშირისთვის მიკუთვნებულ იმ კომპეტენციათა სფეროებში, როგორცაა: ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი, შიდა ბაზარი, სოციალური პოლიტიკის სფერო, თავშესაფრის პოლიტიკის სფერო და სხვა. კომისიის მიერ განხორციელებული საიმპლემენტაციო მოქმედებების საბჭოს მხრიდან დადგენილ ინსტრუქციებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით, 1962 წელს შემუშავდა ე.წ. „კომიტოლოგიის პროცედურა“, რომელიც ერთიანი ევროპული აქტით მოდიფიცირდა. კომიტოლოგიის პროცედურის თანახმად, კომისია ვალდებულია საიმპლემენტაციო ღონისძიებების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე კონსულტაცია გაიაროს სათათბირო, მენეჯმენტის ან მარეგულირებელ კომიტეტებთან, რომლებიც შედგება წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებისგან. თუ კომიტეტი არ დაეთანხმება ევროპული კომისიის პოზიციას, კომისია საიმპლემენტაციო ღონისძიებების შესახებ გადაწყვეტილების პროექტს განსახილველად საბჭოს გადაუგზავნის. კომიტოლოგიის პროცედურის მიმართ არსებობდა კრიტიკა, რომელიც უკავშირდებოდა ერთი მხრივ, ამ ინსტრუმენტის გაუმჭვირვალებობას, კომპლექსურობას და მეორე მხრივ, კომიტოლოგიის პროცედურაში მონაწილე

კომიტეტებზე ევროპული პარლამენტის მხრიდან კონტროლის განხორციელების მექანიზმის არარსებობას. აქედან გამომდინარე, კომიტოლოგიის პროცედურის შესახებ გადანყვეტილებაში საბჭოს მიერ სხვადასხვა პერიოდში არაერთი ცვლილება განხორციელდა.

კონვენციის (ურთიერთდაახლოების) კრიტერიუმები

ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში მდგრადი კონვენციის მიღწევისა და შენარჩუნების მიზნით, კავშირის პრიმერული სამართალი ადგენს კონვენციის 5 კუმულაციურ კრიტერიუმს, რომელთა დაკმაყოფილება ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ეტაპზე (ევროს სახელმწიფო ვალუტად დანერგვა) გადასვლის წინაპირობაა. სახელმწიფოების კონვენციის კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შემოწმებას ევროპული კომისია და ევროპული ცენტრალური ბანკი ახორციელებს. კონვენციის კრიტერიუმებია:

- სახელმწიფოსთან მიმართებაში კავშირის საბჭოს „სახელმწიფო ბიუჯეტში ქარბი დეფიციტის არსებობის შესახებ“ გადანყვეტილების არარსებობა;
- სახელმწიფოში ფასების სტაბილურობის მდგრადი ხარისხისა და ინფლაციის საშუალო დონის არსებობა. გარდა ამისა, შემოწმებამდე უკანასკნელი ერთი წლის განმავლობაში ინფლაციის დონე 1,5%-ზე მეტად არ უნდა აღემატებოდეს ამ სფეროში ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის 3 საუკეთესო სახელმწიფოს მაჩვენებელს;
- გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთის არსებობა, რო-

მელიც 2%-ზე მეტად არ უნდა აღემატებოდეს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ამ თვალსაზრისით საუკეთესო სახელმწიფოთა ფასების სტაბილურობის მაჩვენებელს;

- შემონმებამდე უკანასკნელი 2 წლის განმავლობაში დაცული უნდა იყოს კავშირის სივრცეში დადგენილი ვალუტის გაცვლის კურსის ზღვრები;
- კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ ეროვნული კანონმდებლობის (მათ შორის ეროვნული ცენტრალური ბანკის სტატუტის) ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 130-ე და 131-ე მუხლებთან და ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტთან შესაბამისობა.

სახელმწიფო ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტის არ არსებობასთან დაკავშირებული მოთხოვნა დაცული უნდა იყოს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ეტაპზე მიღწევის შემდეგაც.

1997 წელს ევროპული საბჭოს მიერ ამსტერდამის სამიტზე მიღებულ იქნა სტაბილურობისა და ეკონომიკური ზრდის შესახებ პაქტი, რომელიც ევროზონის წევრ სახელმწიფოებს ბიუჯეტის შემუშავების პროცესში ურთიერთთანამშრომლობას ავალდებულებს.

კონკურენციის ევროპული პოლიტიკა

ნებისმიერი ბიზნესი სხვა ბიზნესისგან ჯანსაღ, კონკურენტულ ზენოლას ექვემდებარება. კონკურენტული გარემო ერთი მხ-

რივ, ბიზნესებს თანაბარ სოციალურ მდგომარეობაში აყენებს, მეორე მხრივ, მომხმარებლებს სხვადასხვა სარგებელს (მაგ.: დაბალი ფასები, მაღალი ხარისხი, ფართო არჩევანი და ა.შ.) სთავაზობს.

კონკურენციის ევროპული პოლიტიკა კავშირის სივრცეში უზრუნველყოფს სამართლიან კონკურენციას. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101-ე-109-ე მუხლები ავითარებს კონკურენციასთან დაკავშირებულ ფუძემდებლურ პრინციპებს:

- კონკურენციის შეზღუდვის მიზნით ბიზნესების გაერთიანების აკრძალვა;
- კონკურენციისთვის ზიანის მიყენების მიზნით დომინანტური პოზიციის ბოროტად გამოყენების აკრძალვა;
- პრევენციული კონტროლი ბიზნესების შერწყმაზე;
- წევრი სახელმწიფოების მიერ მენარმეებზე გაცემული გრანტების, დახმარებების ზედამხედველობა;
- სახელმწიფო ორგანოების მიერ ადრეულ ეტაპზე კონტროლირებული სექტორების, სფეროების ლიბერალიზაცია (რკინიგზა, ტრანსპორტი, ენერგეტიკა, კომუნიკაციები და სხვა);
- მესამე სახელმწიფოების ანტიმონოპოლიურ სტრუქტურებთან თანამშრომლობა.

ევროპის კავშირის დონეზე დადგენილი კონკურენციის წესების აღსრულების ვალდებულება ევროპულ კომისიასა და ეროვნულ ანტიმონოპოლიურ სამსახურებს ეკისრებათ. კავშირის დონეზე

დადგენილი კონკურენციის წესების ეფექტიან გამოყენებას უზრუნველყოფს კონკურენციის ევროპული ქსელი.

კონსენსუსის საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილება

კონსენსუსის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღების პრინციპი გამოიყენება ევროპულ საბჭოში. კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში ევროპული საბჭო გადაწყვეტილებას იღებს ერთხმად ან ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით. თუ კვალიფიციური უმრავლესობით ან ერთხმად მისაღები გადაწყვეტილებისათვის საჭიროა წევრთა გარკვეული რაოდენობის ან ყველა წევრის თანხმობა, კონსენსუსისთვის მნიშვნელოვანია, რომ არცერთი წევრი სახელმწიფო არ იყოს გადაწყვეტილების მიღების წინააღმდეგი.

კონცენტრული წრეები (საერთო ცენტრის მქონე წრეები)

„კონცენტრული წრეების“ კონცეფციის მიხედვით, ევროპა დაყოფილია სახელმწიფოთა ჯგუფებად, რომლებმაც დღემდე ინტეგრაციის სხვადასხვა საფეხურს მიაღწიეს. საერთო ცენტრის მქონე წრეები მოიცავს ე.წ.:

- „შერეული სამართლის წრეს“ – ევროპის კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების სამართლებრივი სისტემები;

- „მიმდებარე წრეს“ – ევროპის კავშირში განწევრიანების მსურველი სახელმწიფოები;
- „შერჩეულ წრეებს“ – სფეროები, სადაც სახელმწიფოთა თანამშრომლობა ინტენსიურია, მაგ.: „ვალუტის წრე“, „თავდაცვის წრე“ და ა.შ.

კორეუ (ევროპული კორესპონდენცია)

კორეუ ეწოდება კომუნიკაციის ქსელს, რომელიც წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კომისიას შორის საგარეო პოლიტიკის სფეროში ეფექტიანი თანამშრომლობის მიზნით გამოიყენება. გადაუდებელ შემთხვევებში, კორეუ უზრუნველყოფს გადამწყვეტილებების ოპერატიულად მიღებას.

კულტურა

ევროპის კავშირი მხარს უჭერს წევრ სახელმწიფოთა კულტურის სფეროს განვითარებას. იგი ამ სფეროში მოქმედებისას პატივს სცემს სახელმწიფოთა ეროვნულ და რეგიონულ მრავალფეროვნებას. კავშირი მიზნად ისახავს საერთო კულტურული მემკვიდრეობის მიღწევას. ევროპული კულტურული სივრცის ჩამოყალიბების მიზნით, კავშირი უზრუნველყოფს წევრ სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობას და ხელს უწყობს:

- ევროპელი ხალხების კულტურისა და ისტორიის გავრცელებას;

- ევროპული მნიშვნელობის მქონე კულტურული მემკვიდრეობის კონსერვაციას;
- მხატვრული, ლიტერატურული და აუდიოვიზუალური სივრცეების ჩამოყალიბებას;
- არაკომერციულ კულტურულ გაცვლას (მაგ.: სახელმწიფოებს შორის სტუდენტების, არტისტების, სპორტსმენების გაცვლა).

ლაეკენის დეკლარაცია

2001 წელს ბრიუსელში ლაეკენის სამეფოს სასახლეში ევროპული საბჭოს ფარგლებში გაიმართა წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურების შეხვედრა, სადაც მიღებულ იქნა „ევროპის კავშირის მომავლის თაობაზე“ დეკლარაცია (ე.წ. „ლაეკენის დეკლარაცია“). ამ დოკუმენტის მიღებით წევრი სახელმწიფოების უმაღლესი რანგის თანამდებობის პირებმა ევროპის კავშირის უფრო დემოკრატიულად, ტრანსპარენტულად, ეფექტიანად განვითარების ვალდებულება იკისრეს. დეკლარაციაში საუბარია:

- კავშირის ორგანოებს შორის ძალაუფლების განაწილების თაობაზე;
- კავშირის ორგანოებსა და სახელმწიფოებს შორის კომპეტენციების დანაწილების თაობაზე;
- ევროპის კავშირის ხელშეკრულებების გამარტივების შესახებ;
- კავშირის ინსტიტუციური მოწყობის თაობაზე;
- კავშირის კონსტიტუციის პროექტის შემუშავების თაობაზე (განისაზღვრა კონვენტის შემადგენლობა და განხორციელდა მისი მოწვევა).

ლისაბონის ხელშეკრულება

ლისაბონის ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2007 წლის 13 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 2009 წლის 1 დეკემბერს. იგი შედგება 7 მუხლისგან, 13 პროტოკოლისგან, დანართებისა და დეკლარაციებისგან. ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპული ინტეგრაცია განვითარების ახალ ეტაპზე გადავიდა. ხელშეკრულებით:

- გაუქმდა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“;
- ევროპის კავშირი გამოცხადდა ევროპული გაერთიანებისა და ევროპის კავშირის სამართალმემკვიდრედ;
- მკაფიოდ განისაზღვრა ევროპის კავშირისა და წევრ სახელმწიფოთა კომპეტენციები;
- გაიზარდა ევროპული პარლამენტის საკანონმდებლო, საბიუჯეტო, საზედამხედველო ძალაუფლება;
- ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა დამატებით 44 სფეროზე გავრცელდა;
- ევროპის კავშირის საბჭოში დაინერგა გადაწყვეტილების ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობით მიღების პრინციპი;
- შემცირდა ევროპული პარლამენტის წევრთა რაოდენობა;
- დაფუძნდა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლისა და ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის თანამდებობები;
- ევროპის კავშირს მიენიჭა სამართალსუბიექტობა;

- ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულების სახელწოდება შეიცვალა ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით;
- ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიას მიენიჭა სავალდებულო ძალის მქონე აქტის სტატუსი და აყვანილ იქნა პირველადი სამართლის რანგში;
- ევროპის კავშირს მიენიჭა ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციაზე მიერთების უფლება;
- განისაზღვრა წევრი სახელმწიფოს მიერ ევროპის კავშირიდან გასვლის პროცედურები და ა.შ.

ლოიალური თანამშრომლობის პრინციპი

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, წევრ სახელმწიფოებს აქვთ როგორც ერთმანეთთან, ასევე ევროპის კავშირთან ლოიალურად თანამშრომლობის ვალდებულება. ლოიალური თანამშრომლობის პრინციპიდან გამომდინარე, წევრ სახელმწიფოებმა ერთი მხრივ, თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში უნდა უზრუნველყონ კავშირის სამართლიდან მომდინარე ვალდებულების სრულყოფილად შესრულება, მეორე მხრივ, თავი უნდა შეიკავონ იმგვარი ქმედებისგან, რომელიც საფრთხეს შეუქმნის ევროპის კავშირის მიზნების მიღწევას. გარდა ამისა, ეს პრინციპი გულისხმობს წევრი სახელმწიფოს ვალდებულებას დაეხმაროს

სხვა წევრ სახელმწიფოს კავშირის წევრობიდან მომდინარე ამოცანების რეალიაციაში. იმ შემთხვევაში თუ წევრი სახელმწიფო ლოიალური თანამშრომლობის მოთხოვნას არ შეასრულებს, ევროპული კომისია უფლებამოსილია მის წინააღმდეგ დაიწყოს საქმის წარმოება.

ლუქსემბურგის შეთანხმება

კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის პირველ სერიოზულ უთანხმოებას ადგილი ჰქონდა 1965 წელს, რომელიც ცნობილია ე.წ. „ცარიელი სკამის“ კრიზისის სახელწოდებით. 1965 წლის იანვრამდე საფრანგეთი არ ესწრებოდა საბჭოს სხდომებს. საფრანგეთის პრეზიდენტი ჩარლზ დე გოლი ეწინააღმდეგებოდა გაერთიანების კომპეტენციების ზრდას და მხარს უჭერდა მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდის გამოყენებას. დე გოლის პროტესტი გამოიწვია ევროპული კომისიის წინადადება, რომელიც უკავშირდებოდა ერთი მხრივ, ევროპული კომისიისა და პარლამენტის კომპეტენციების ზრდას, მეორე მხრივ, გაერთიანების დაფინანსების წყაროს შეცვლას (თვითდაფინანსების სისტემის შემოღებას) და მესამე მხრივ, საბჭოში გადანყვეტილებების ხმათა უმრავლესობით მიღებას. ამ საკითხებზე მსჯელობის მიზნით, დე გოლის ინიციატივით ლუქსემბურგში გაიმართა გაერთიანების წევრი სახელმწიფოების მაღალი რანგის თანამდებობის პირების შეხვედრა (შეხვედრაზე ევროპული კომისია არ იქნა მონაწილე), სადაც ხელი მოეწერა შეთანხმებას (ე.წ. „ლუქსემბურგის შეთანხმება“),

რომლის მიხედვით, კომისიის მიერ ინიცირებულ წინადადებებზე საბჭო გადაწყვეტილებას არა ხმათა უმრავლესობით, არამედ ერთხმად მიიღებდა, თუ ეს ინიციატივები შეეხებოდა გაერთიანების რომელიმე წევრი სახელმწიფოს მნიშვნელოვან ეროვნულ ინტერესებს. აღნიშნული წესი მოქმედებდა ერთიანი ევროპული აქტის მიღებამდე (1986 წელი). ლუქსემბურგის შეთანხმება არ ითვლებოდა გაერთიანების სამართლის წყაროდ, შესაბამისად, იგი გაერთიანებისათვის შესასრულებლად სავალდებულო ძალის დოკუმენტს არ წარმოადგენდა.

ა

მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა

მამაკაცისა და ქალის მიერ განეული იდენტური სამუშაოსთვის თანაბარი ანაზღაურების უზრუნველყოფის შესახებ დებულებებს ჯერ კიდევ ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება ითვალისწინებდა.

1975 წლიდან კავშირის ფარგლებში მიღებულ იქნა დირექტივათა სერია, რომლებმაც მნიშვნელოვნად გააფართოვა მამაკაცისა და ქალის მიმართ თანასწორად მოპყრობის პრინციპი (კავშირის სამართალმა მოიცვა სამუშაო პირობებთან, გადამზადებასთან, დანინაურებასთან, სოციალურ უსაფრთხოებასთან, ორსულთა და მშობელთა უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული საკითხები).

ამსტერდამის ხელშეკრულებით მამაკაცისა და ქალის მიმართ თანასწორად მოპყრობის პრინციპი ინტეგრირებულ იქნა გაერთიანების პოლიტიკის ყველა სფეროში, განხორციელდა მისი კავშირის ერთ-ერთ ძირითად უფლებად აღიარება. ამ პრინციპთან მიმართებაში ნიცის ხელშეკრულება წევრ სახელმწიფოებს აკისრებდა პოზიტიურ ვალდებულებებს.

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-2 მუხლის მიხედვით, თანასწორობის პრინციპი (იგულისხმება მამაკაცისა და ქალის მიმართ თანასწორად მოპყრობის პრინციპიც) კავშირის მთავარ, წევრი სახელმწიფოების საერთო ღირებულებად არის გამოცხადებული. კავშირის პირველადი სამართალი შეიცავს უთანასწორო მოპყრობის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახ-

ებ დებულებას (ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-8 მუხლი). თანასწორობის ზოგადი პრინციპი აღიარებულია ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიით. 2006 წელს ევროპული პარლამენტისა და ევროპის კავშირის საბჭოს მიერ მიღებული რეგულაციით დაფუძნდა გენდერული თანასწორობის ევროპული ინსტიტუტი.

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო შეიქმნა 1952 წელს ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულებით. სასამართლოში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან ერთი მოსამართლეა წარმოდგენილი. მოსამართლეებს საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს 8 გენერალური ადვოკატი (გენერალურ ადვოკატთა რაოდენობა მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მოთხოვნით შესაძლებელია 11-მდე გაიზარდოს), რომლებიც განსახილველ საქმეებზე დასაბუთებულ მოსაზრებებს წარმოადგენენ. მათი მოსაზრებები საჯაროა, რაც გამორიცხავს გენერალური ადვოკატების მიუკერძოებლობასა და დამოუკიდებლობაში ეჭვის შეტანას.

მოსამართლეობისა და გენერალური ადვოკატობის კანდიდატების შერჩევისას წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი კრიტერიუმები:

- კანდიდატს უნდა გააჩნდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართ-

ლოში მუშაობის გამოცდილება ან უნდა აკმაყოფილებდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მოსამართლედ გამწესებისათვის დადგენილ მოთხოვნებს;

- კანდიდატი უნდა იყოს წარმდგენი სახელმწიფოს სამართლის ექსპერტი და თავისუფლად ფლობდეს წარმდგენი ქვეყნის სახელმწიფო ენას.

მოსამართლეები ინიშნებიან წევრ სახელმწიფოთა ერთობლივი გადანყვეტილების საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით მას შემდეგ, რაც მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოსა და საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან, უმაღლესი ეროვნული სასამართლოების მოსამართლეებისგან და სამართლის ექსპერტებისგან შემდგარი პანელი (7 წევრი) წარადგენს კანდიდატის მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მოსამართლეობისათვის დადგენილ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შესახებ მოსაზრებებს. მოსამართლეები საკუთარი რიგებიდან 3 წლის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს და ვიცე-პრეზიდენტს, ხელახალი არჩევის უფლებით.

საქმის მნიშვნელობის, სირთულისა და განსაკუთრებული ხასიათის გათვალისწინებით, სასამართლოში შექმნილია 3 ან 5 მოსამართლისგან შემდგარი პალატები, დიდი პალატა 13 მოსამართლის შემადგენლობით და მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის პალატა.

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს კომპეტენცია

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს კომპეტენცია საკამოდ ფართოა, თუმცა სამართალწარმოებაში ძირითადად განიხილება ოთხი ტიპის საკითხი:

- წინასწარი გადაწყვეტილების პროცედურა;
- ხელშეკრულების დარღვევის შესახებ სარჩელები;
- კავშირის სამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადების შესახებ სარჩელები;
- კავშირის ინსტიტუტების უმოქმედობის შესახებ სარჩელები.

ევროპის კავშირის სამართლით დადგენილ შემთხვევებში, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო განიხილავს საერთო სასამართლოს გადაწყვეტილებებს. იგი კავშირის უზენაესი სასამართლოა, შესაბამისად, მისი გადაწყვეტილებები გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

მეორეული სამართლის აქტები

მეორეული სამართლის აქტები იყოფა: საკანონმდებლო, არა საკანონმდებლო და სხვა აქტებად.

- საკანონმდებლო აქტებია – რეგულაცია, დირექტივა, განაწყვეტილება;

- არა საკანონმდებლო აქტებია – საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები;
- სხვა აქტებია – რეკომენდაცია, შეხედულება, რეზოლუცია, დეკლარაცია, სამოქმედო პროგრამები, ინტერინსტიტუციური შეთანხმებები და ა.შ.

მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესი

ევროპის კავშირის დონეზე შემუშავებულია სამენარმეო საქმიანობის მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესად კატეგორიზაციის კრიტერიუმები. ამ მიმართულებით სამენარმეო საქმიანობის შეფასებისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება დასაქმებულ პირთა, წლიური ბრუნვისა და წლიური ბალანსის ჯამის რაოდენობას. „მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის განსაზღვრის თაობაზე“ ევროპული კომისიის 2003 წლის 6 მაისის რეკომენდაციის მიხედვით ბიზნესი განიხილება:

- მიკროდ, თუ მასში დასაქმებულია არაუმეტეს 10 ადამიანი და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 2 მილიონ ევროს;
- მცირედ, თუ მასში დასაქმებულია არაუმეტეს 50 ადამიანი და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 10 მილიონ ევროს;
- საშუალოდ, თუ დასაქმებულ პირთა რაოდენობა 50-ზე მეტი და 250-ზე ნაკლებია და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 43 მილიონ ევროს.

სამენარმეო საქმიანობის მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესად კატეგორიზაცია მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ კავშირში ამ ტიპის სამენარმეო სუბიექტების საქმიანობის ხელშეწყობისთვის შემუშავებულია სხვადასხვა წამახალისებელი პროგრამები და პროექტები.

მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის თეორია

მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის თეორია აღიარებს ნევრი სახელმწიფოს განსაკუთრებულ როლს ინტეგრაციის პროცესში. მის თანახმად, სახელმწიფოს კონცეფცია არ არის მოძველებული ევროპული ინტეგრაციისთვის. ამ თეორიის მიმდევართა შეფასებით, ნევრი სახელმწიფოები არიან ინტეგრაციის ძირითადი აქტორები, რომლებიც თავიანთი სუვერენული ძალაუფლების კავშირისთვის გადაცემით კი არ დასუსტდნენ, პირიქით გაძლიერდნენ.

მოლაპარაკებები ევროპის კავშირში განვევრიანების თაობაზე

ევროპის კავშირში განვევრიანების თაობაზე მოლაპარაკებები წარმოადგენს ფუნდამენტურ ელემენტს კანდიდატი სახელმწიფოს კავშირში განვევრიანების მომზადებისა და მოსამზადებელი ეტაპის შეფასების თვალსაზრისით. თითოეული კანდიდატი ქვეყნის განვევრიანების კრიტერიუმებთან შესაბამისობის

დადგენა ინდივიდუალურად ხორციელდება. მოლაპარაკებები ერთი მხრივ, სახელმწიფოებს მნიშვნელოვან დახმარებას უწევს კავშირის წევრობიდან მომდინარე ვალდებულებების შესრულებაში და მეორე მხრივ, კავშირს ხელს უწყობს ახალი სუბიექტის განვითარებით გამოწვეული პრობლემატური საკითხების გააზრებასა და გადაწყვეტაში.

მოლაპარაკებები უკავშირდება ევროპის კავშირის სამართლებრივ სისტემაში არსებული აქტების მიღებას, იმპლემენტაციას. ამ პროცესს ევროპული კომისია ხელმძღვანელობს. მოლაპარაკებების პერიოდში კავშირის მართლწესრიგი პირობითად იყოფა თავებად. შესაბამისად, რაც უფრო მრავალია ასეთი თავების რაოდენობა, კანდიდატ სახელმწიფოს უფრო მეტი ძალისხმევა ესაჭიროება დამაკმაყოფილებელი მდგომარეობის მისაღწევად. სამართლებრივ კრიტერიუმთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები იდენტიფიცირდება კავშირისა და ეროვნული სამართლებრივი სისტემების ღრმა ანალიზის ე.წ. „სკრინინგის“ საფუძველზე, რომელშიც გადამწყვეტი როლი ენიჭება ტექნიკური მხარდაჭერისა და ინფორმაციის გაცვლის პროგრამას. კავშირი და კანდიდატი სახელმწიფო მოლაპარაკებებს აწარმოებენ თითოეულ თავთან მიმართებაში. აქედან გამომდინარე, შესაბამისი კრიტერიუმის დადგენა და კანდიდატი სახელმწიფოს ამ კრიტერიუმთან შესაბამისობის შეფასება ხორციელდება ყოველ თავთან მიმართებაში.

ევროპის კავშირის წევრი ქვეყნები და კანდიდატი სახელმწიფო მოლაპარაკებებს მთავრობათაშორის კონფერენციებზე აწარმოებენ. მოლაპარაკებების შედეგები (მათ შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური დიალოგების) ინკორპორირდება

განვერიანების შესახებ ხელშეკრულების პროექტში მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოლაპარაკებები საბოლოოდ დასრულდება. საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს გარდამავალი ღონისძიებების სისტემა და მოლაპარაკებები დასრულებულად ჩაითვალოს მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ კავშირის სამართლებრივი სისტემის ტრანსპოზიცია კანდიდატი სახელმწიფოს სამართლებრივ სისტემაში სრულად არ განხორციელებულა.

მომსახურების თავისუფლება

მომსახურების თავისუფლების მიხედვით, კავშირის წევრ სახელმწიფოში თვითდასაქმებულ ფიზიკურ პირს ან დაფუძნებულ კომპანიას გააჩნიათ უფლება საკუთარი საქმიანობა განახორციელონ სხვა წევრ სახელმწიფოში. მომსახურების თავისუფლებით მოსარგებლე სუბიექტებს მიეკუთვნება ერთი მხრივ, კავშირის წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეობის მქონე პირი, რომელიც სხვა სახელმწიფოშია დაფუძნებული და მეორე მხრივ, კომპანია, რომელიც შექმნილია წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად და მისი რეგისტრაციის ადგილი, ცენტრალური ფილიალი ან სამენარმეო საქმიანობის ძირითადი ადგილი მდებარეობს ევროპის კავშირის ტერიტორიაზე. „მომსახურების“ ცნებაში მოიაზრება საქმიანობა, რომელიც როგორც წესი ანაზღაურდება, მაგ.: ინდუსტრიული, კომერციული, სახელოსნო ხასიათის საქმიანობა და ა.შ.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის პოლიტიკა

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის პოლიტიკის მიზანია უზრუნველყოს მომხმარებელთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვა, მათთვის ინფორმაციის მიწოდება და ხელი შეუწყოს მათი ეკონომიკური ინტერესების დაცვას. ევროპის კავშირის კომპეტენციას მინიჭებულ სხვადასხვა სფეროებში პოლიტიკის განსაზღვრისას და იმპლემენტაციისას, აუცილებელია კავშირის ინსტიტუტებმა მხედველობაში მიიღონ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის ინტერესი.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში ევროპის კავშირს შერეული კომპეტენცია გააჩნია. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 114-ე მუხლის მიხედვით, წევრი სახელმწიფოების საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტების აპროქსიმაციის მიზნით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ახორციელებენ შესაბამის ღონისძიებებს. იგივე წესი მოქმედებს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში წევრი სახელმწიფოების პოლიტიკის მხარდამჭერ, შემავსებელ მოქმედებებთან მიმართებაში.

კავშირის დონეზე დადგენილი სტანდარტების ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში იმპლემენტაცია წევრი სახელმწიფოების ვალდებულებაა. თუმცა, მათ გააჩნიათ უფლებამოსილება შეიმუშაონ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის უფრო მაღალი სტანდარტები, ამასთან წევრი სახელმწიფოების მიერ დადგენილი სტანდარტები არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს

კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების მიზნებს. მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში შემუშავებული შიდასახელმწიფოებრივი აქტებისა და სტანდარტების თაობაზე აუცილებლად უნდა ეცნობოს ევროპულ კომისიას.

მონოპოლიური საქმიანობის აკრძალვა

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101-ე მუხლის თანახმად, აკრძალულია იმგვარი ხელშეკრულებების, შეთანხმებების დადება ან ერთობლივი შეთანხმებული მოქმედებების განხორციელება, რომლებიც მიზნად ისახავს კონკურენციისთვის ზიანის მიყენებას ან მის შეზღუდვას. აკრძალვა ვრცელდება ე.წ. „კარტელურ შეთანხმებებზე“ და იმ ხელშეკრულებებზე, როდესაც კონკურენტი სამენარმეო საზოგადოებები კონკურენციის შეზღუდვის მიზნით ერთიანდებიან. აღნიშნული გამოიხატება ფასების ხელოვნურად ფიქსირებაში, პროდუქციის რაოდენობის ლიმიტირებაში და ა.შ. თუმცა, გამონაკლისის სახით, კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმებების დადება ნებადართულია, თუ მისი არსებობა გამოიღებს უფრო მეტ პოზიტიურ ეფექტებს, ვიდრე ნეგატიურს (მაგ.: შეთანხმება პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესების თაობაზე, შეთანხმება პროდუქციის დისტრიბუციის გაუმჯობესების შესახებ, შეთანხმება ტექნიკური ხასიათის პროგრესის მიღწევის თაობაზე და სხვა).

ევროპის კავშირის კანონმდებლობით აკრძალულია სამენარმეო საზოგადოების მიერ საკუთარი დომინანტური პოზიციის ბორო-

ტად გამოყენება. მენარმე ითვლება დომინანტურ მდგომარეობაში, თუ მას ბაზრის მნიშვნელოვანი, სუბსტანციური ნაწილი აქვს დაკავებული და შეუძლია ჯანსაღი კონკურენციისთვის თავის არიდება. ამასთანავე, აკრძალულია დომინანტური მდგომარეობის გამოყენებით პროდუქციის ღირებულებაზე მანიპულირება (პროდუქციაზე თვითნებურად შეუსაბამოდ მაღალი ან დაბალი ფასების დანესება) და სხვა მენარმეების, კომერციული პარტნიორების მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა.

ევროპული კომისია უფლებამოსილია მენარმეებს კონკურენციის წესების უგულვებელყოფისათვის სანქციები დააკისროს. 2004 წლის 1 მაისიდან კავშირის ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის განახლების საფუძველზე წევრი სახელმწიფოების შესაბამის ორგანოებს მიენიჭათ უფლება საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში უზრუნველყონ კავშირის სივრცეში არსებული ანტიმონოპოლიური წესებისა და დებულებების დაცვა და აღსრულება.

მორიგების კომიტეტი

მორიგების კომიტეტი იქმნება ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს შორის საკანონმდებლო აქტის ან კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის კონსენსუალურ ტექსტზე შეთანხმების მიღწევის მიზნით. მორიგების კომიტეტში კავშირის საბჭოსა და ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები თანაბარი რაოდენობითაა წარმოდგენილი. კომიტეტის თა-

ნათავმჯდომარეები არიან კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე და ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი. კომიტეტის სხდომებში მონაწილეობს ევროპული კომისია, თუმცა ხმის მიცემის უფლების გარეშე.

ევროპულმა პარლამენტმა და კავშირის საბჭომ საკანონმდებლო აქტის პროექტის საერთო ტექსტზე შეთანხმებას 6 კვირის ვადაში უნდა მიაღწიონ. მორიგების კომიტეტის ფარგლებში ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები გადანყვეტილებას იღებენ ხმათა უმრავლესობით, ხოლო კავშირის საბჭოს წარმომადგენლები ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით. თუ მორიგების კომიტეტის ფორმატში კონსენსუალურ ტექსტზე შეჯერება ვერ განხორციელდება, საკანონმდებლო ინიციატივა მიუღებლად ჩაითვლება. შეთანხმების შემთხვევაში, შეთანხმებული ტექსტი მესამე მოსმენაზე განსახილველად გადაეცემა ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს.

მორიგების კომიტეტი მოიწვევა იმ შემთხვევაშიც, თუ ვერ განხორციელდება კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის მეორე მოსმენით მიღება. კომიტეტს შეთანხმებული ვარიანტის მისაღებად ენიჭება 21-დღიანი ვადა. თუ კომიტეტი ვერ შეჯერდება საერთო პოზიციაზე, ევროპულმა კომისიამ კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის ახალი ვარიანტი უნდა წარმოადგინოს. შეთანხმების შემთხვევაში, ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს გააჩნიათ 14-დღიანი ვადა, რათა მიიღონ ან უარყონ კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტი.

მოქნილობის პუნქტი

ევროპის კავშირის კომპეტენციები შესაძლებელია გაფართოვდეს ე.წ. „მოქნილობის პუნქტის“ საფუძველზე. იმ შემთხვევებში, როდესაც კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ერთ-ერთი ამოცანის მისაღწევად აუცილებელია ევროპის კავშირის მიერ მოქმედების განხორციელება და მას ამგვარი ძალაუფლება არ გააჩნია, ევროპული კომისიის წინადადებისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპის კავშირისთვის კომპეტენციის მინიჭების შესახებ გადაწყვეტილებას ერთხმად იღებს ევროპის კავშირის საბჭო.

მრავალდონიანი მმართველობის თეორია

მრავალდონიანი მმართველობის თეორიის მიხედვით, ევროპული ინტეგრაცია, მისი მიზნების რეალიზაციის პროცესი იმდენად კომპლექსურია, რომ მისი ახსნა რთულია ინტეგრაციის სტატიკური თეორიებით. ამ თეორიის მხარდამჭერების აზრით, ძალაუფლებამ და სუვერენიტეტმა ეროვნული ხელისუფლებიდან გადაინაცვლა არა მხოლოდ სუპრანაციონალურ – ევროპის კავშირის დონეზე, არამედ ასევე რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლების დონეებზე. შესაბამისად, ევროპული ინტეგრაციის განვითარების პროცესში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ როგორც სუპრანაციონალური ორგანოები, აგრეთვე ცენტრალური, რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლება.

მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტი (კორეპერი)

კორეპერი შედგება წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებისგან, რომელთაც ევროპის კავშირში წარმგზავნი სახელმწიფოს ელჩის სტატუსი გააჩნიათ. მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტი ინსტიტუციურად ევროპის კავშირის საბჭოს თავმჯდომარეს ექვემდებარება. მისი კომპეტენციაა ევროპის კავშირის საბჭოს შეხვედრების ორგანიზება, დღის წესრიგის შედგენა, საბჭოს მიერ დაკისრებული სხვადასხვა ამოცანების შესრულება. კორეპერის ფორმატში იმართება ე.წ. „დიალოგის ფორუმი“, რომელიც გულისხმობს მოლაპარაკებებს ერთი მხრივ, წევრ სახელმწიფოთა მუდმივ წარმომადგენლებს შორის და მეორე მხრივ, მუდმივ წარმომადგენელსა და მის წარმგზავნ სახელმწიფოს ხელისუფლებას შორის. კორეპერი ახორციელებს კავშირის საბჭოს ფარგლებში არსებულ ექსპერტთა ჯგუფების პოლიტიკურ კონტროლს.

ევროპის კავშირის საბჭოსთვის გადაგზავნილი ინიციატივები უპირველეს ყოვლისა მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტის ფორმატში განიხილება. შეთანხმების შემთხვევაში, საბჭო საკითხს ფორმალურად განიხილავს. თუ მუდმივი წარმომადგენლები შეთანხმებას ვერ მიაღწევენ, კორეპერი შეიმუშავებს რეკომენდაციებს, რომლებიც სადავო საკითხთან ერთად განსახილველად საბჭოს გადაეგზავნება.

კავშირის საბჭოს დღის წესრიგი შეიცავს ე.წ. „A“ და „B“ ფორმატებში განსახილველ საკითხთა ჩამონათვალს:

- A ფორმატი შეიცავს საკითხებს, რომლებიც კორეპერის ფარგლებში შეთანხმებულია;

- B ფორმატი მოიცავს საკითხებს, რომლებზედაც წევრი სახელმწიფოების მუდმივმა წარმომადგენლებმა შეთანხმებას ვერ მიაღწიეს.

კორეპერს გააჩნია ორი კონფიგურაცია:

- კორეპერ I – შედგება მუდმივი წარმომადგენლების (ელჩების) მოადგილეებისგან, რომლებიც კავშირის საბჭოს მხარს უჭერენ ტექნიკური თვალსაზრისით;
- კორეპერ II – შედგება ელჩებისგან, რომლებიც მუშაობენ პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და სხვა საკითხებზე.

კორეპერი კავშირის საბჭოს ფარგლებში საქმიანობას ყველა მიმართულებით ახორციელებს. თუმცა, საბჭო უფლებამოსილია გამონაკლისის სახით შექმნას სპეციალური კომიტეტები (მაგ.: სოფლის მეურნეობის სფეროში – სასოფლო სამეურნეო საკითხთა კომიტეტი, დასაქმების სფეროში – დასაქმების კომიტეტი), რომელთაც შესაბამის სფეროებში მიენიჭებათ ექსკლუზიურად მოქმედების უფლებამოსილება.

მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობა სამხედრო სფეროში

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის მე-6 პარაგრაფი ითვალისწინებს სამხედრო სფეროში ე.წ. „მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობის“ დაფუძნების შესაძლებლობას. ამ მიმართულებით კოოპერირების მსურველმა წევრმა სახელმწიფომ უნდა დააკმაყოფილოს შემდეგი კრიტერიუმები, კერძოდ:

- ნევრმა სახელმწიფომ ინტენსიურად უნდა გააგრძელოს თავდაცვითი შესაძლებლობების, პოტენციალის განვითარება ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე სამხედრო ოპერაციებსა და აღჭურვის ევროპულ პროგრამებში მონაწილეობის გზით;
- ნევრმა სახელმწიფომ მხარი უნდა დაუჭიროს თავდაცვის ევროპული სააგენტოს საქმიანობას;
- ნევრ სახელმწიფოს უნდა გააჩნდეს საკმარისი რესურსი იმისათვის, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მონოდების შემთხვევაში 30 დღის განმავლობაში (ეს ვადა შეიძლება 120 დღემდე გაიზარდოს) აქტიური მონაწილეობა მიიღოს სამხედრო საბრძოლო ოპერაციების დაგეგმვასა და განხორციელებაში.

ამ კრიტერიუმებთან ნევრი სახელმწიფოს შესაბამისობის შეფასებას თავდაცვის ევროპული სააგენტო ახორციელებს.

სამხედრო სფეროში მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობით დაინტერესებულმა სახელმწიფოებმა სურვილის თაობაზე უნდა აცნობონ კავშირის საბჭოსა და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს. ამ სფეროში თანამშრომლობის დაფუძნებისა და მონაწილე ნევრ სახელმწიფოთა განსაზღვრის შესახებ გადაწყვეტილებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელთან კონსულტაციის საფუძველზე ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს კავშირის საბჭო. მუდმივ სტრუქტურულ თანამშრომლობაში ახალი ნევრი სახელმწიფოს მიღების ან მიღებაზე

უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს ნარმომადგენელთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა კვალ-იფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო (გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მხოლოდ მუდმივ სტრუქტურულ თანამშრომლობაში მონაწილე სახელმწიფოები მონაწილეობენ). სამხედრო სფეროში მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობის ფორმატში გადაწყვეტილებები, რეკომენდაციები მონაწილე სახელმწიფოების მიერ ერთხმად მიიღება.

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტია

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიას კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი მოაწერეს 1989 წელს. ქარტიის მიზნებს „სოციალური პოლიტიკის შესახებ“ მასტრიხტის ხელშეკრულების პროტოკოლი შეიცავდა, რომლის განხორციელების სურვილი ამსტერდამის ხელშეკრულებით ხელახლა გაცხადდა.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 151-ე მუხლი აღიარებს მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიისა და ევროპის სოციალური ქარტიის (მიღებულია 1961 წელს ევროპის საბჭოს ფარგლებში) მნიშვნელობას და მიზნად ისახავს ამ სამართლებრივ დოკუმენტებში დეკლარირებული უფლებებისა და თავისუფლებების ეფექტიან რეალიზაციას.

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტია ითვალისწინებს მუშათა გადაადგილების თავისუფლებას, დასაქმებისა და ანაზღაურების უფლებას, საცხოვრებელი და სამუშაო პირობების გაუმჯობესების უფლებას, სოციალურ დაცვას, გაერთიანებისა და კოლექტიური ვაჭრობის უფლებას, პროფესიული განვითარების უფლებას, მამაკაცისა და ქალისადმი თანასწორად მოპყრობის პრინციპს, ჯანმრთელობის დაცვისა და უსაფრთხო სამუშაო გარემოს უფლებას.

მუშახელის გადაადგილების თავისუფლება

ევროპის კავშირში უზრუნველყოფილია მუშახელის გადაადგილების თავისუფლება. კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, „მუშახელი“ არის პირი, რომელიც ახორციელებს ეკონომიკური ღირებულების საქმიანობას სხვა პირისთვის, ამ პირის მითითების საფუძველზე და სანაცვლოდ იღებს ანაზღაურებას. აკრძალულია წევრ სახელმწიფოთა მიერ დასაქმებასთან, ანაზღაურებასთან და სამუშაო პირობებთან მიმართებაში მუშახელის მოქალაქეობრივი ნიშნით პირდაპირი თუ არაპირდაპირი დისკრიმინაცია. მუშახელის თავისუფალი გადაადგილების შესახებ კავშირის სამართლის დებულებები არ ვრცელდება საჯარო სამსახურზე. კავშირის მიგრანტი მუშახელი უფლებამოსილია:

- დაიკავოს შეთავაზებული ვაკანტური სამუშაო ადგილი;

- ამ მიზნით თავისუფლად გადაადგილდეს კავშირის წევრი სახელმწიფოების ტერიტორიაზე;
- დასაქმების მიზნით წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის მოთხოვნების გათვალისწინებით დარჩეს ამ სახელმწიფოში;
- წევრ სახელმწიფოში შრომითი ურთიერთობების დასრულების შემდეგ, გარკვეული პირობების დაცვით დარჩეს ამ სახელმწიფოში.
- მიგრანტი მუშახელისა და წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეების მიმართ მოქმედებს დასაქმების ერთი და იგივე პირობები. დაუშვებელია:
- ეროვნული ქვოტების განსაზღვრა, რომლებიც წევრ სახელმწიფოში დაადგენს კავშირის მიგრანტი მუშახელის რაოდენობის ლიმიტს;
- მუშახელისთვის რეგისტრაციის, რეკრუტირების სპეციალური პროცედურის დადგენა და ა.შ.

კავშირის მიგრანტი მუშახელი და მისი ოჯახი სარგებლობს იმავე სოციალური და საგადასახადო შეღავათებით, როგორც წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეები.

მწვანე ქალაქი

„მწვანე ქალაქის“ გამოცემის უფლებამოსილება ევროპულ კომისიას გააჩნია. მისი მეშვეობით კავშირის დონეზე გან-

სახილველ საკითხებზე დისკუსიის გამართვის წახალისება ხორციელდება. „მწვანე ქალაქის“ საფუძველზე მოიწვევიან სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლები, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ საკონსულტაციო პროცესში და აზრს გამოთქვამენ კომისიის წინადადებებთან დაკავშირებით.

6

ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლა

ევროპის კავშირის დონეზე ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლის ორი მიმართულება არსებობს:

- ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვა;
- ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლა.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 168-ე მუხლის პირველი პარაგრაფის მე-3 აბზაცის მიხედვით, კავშირმა უნდა შეავსოს წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებები, ღონისძიებები, რომლებიც მიზნად ისახავს ნარკოტიკების უკანონოდ მოხმარების შემთხვევების შემცირებას (მაგ.: პრევენციული ღონისძიებების განხორციელებაში მხარდაჭერა). ამ მიზნით, კავშირის ფარგლებში შექმნილია სააგენტო – ნარკოტიკებისა და ნარკომანიაზე მონიტორინგის განხორციელების ევროპული ცენტრი. იგი ავრცელებს და ანალიზს უკეთებს ნარკოტიკებისა და ნარკომანიის შესახებ ინფორმაციას.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 83-ე მუხლის პირველი პარაგრაფი წარმოადგენს ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლის პრიმერულ-სამართლებრივ ბაზას. აღნიშნული ნორმა ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს ანიჭებს უფლებამოსილებას ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღონ დირექტივები და განსაზღვრონ ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლის

მინიმალური წესები, სტანდარტები და ა.შ. ნარკოტიკების კონტრაბანდის წინააღმდეგ მიმართული ღონისძიებები ხორციელდება სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფარგლებში, რომელშიც აქტიურად მონაწილეობს ევროპული პოლიციის სამსახური.

ნატურა 2000

„ნატურა 2000“ ეწოდება ევროპის კავშირის ქსელს, რომელიც შექმნილია კავშირის ფარგლებში მცენარეთა სახეობების, ცხოველთა ჯიშებისა და მათი ჰაბიტატების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

კავშირის კანონმდებლობა (მაგ.: ე.წ. ფრინველთა დირექტივა (1979 წელი), ჰაბიტატთა დირექტივა (1992 წელი)) შეიცავს ფლორისა და ფაუნის იმ სახეობებისა და ჰაბიტატების ჩამონათვალს, რომლებიც იშვიათი ან მოწყვლადია და მათი გადაშენების საფრთხე არსებობს.

წევრ სახელმწიფოთა ინიციატივით ევროპულმა კომისიამ შეადგინა კავშირის 7 ბიოგეოგრაფიული რეგიონი (ალპინე, ატლანტიკა, ბორეალი, კონტინენტალი, მაკარონესიანი, ხმელთაშუა და პანონიანი), სადაც დაცულია კავშირის საკანონმდებლო აქტებით გათვალისწინებულ ფრინველთა სახეობები, ცხოველთა ჯიშები და მათი ჰაბიტატები.

ქსელი შეიცავს ე.წ. „სპეციალური დაცვის სივრცეებსა“ და „კონსერვაციის სპეციალურ სივრცეებს“, სადაც უზრუნველყოფ

ოფილია ფრინველთა 180-ზე მეტი სახეობისა და ქვესახეობის, 250-ზე მეტი ტიპის ჰაბიტატის, ცხოველთა 200 ჯიშისა და მცენარეთა 430-ზე მეტი სახეობის კონსერვაცია. აქტუალური მდგომარეობით, „ნატურა 2000“ მოიცავს ევროპის კავშირის მთლიანი ტერიტორიის 20%-ს.

ნაციონალური ზედამხედველობის მექანიზმი საკანონმდებლო პროცესში

საკანონმდებლო აქტის პროექტი გარდა ევროპული პარლამენტის და კავშირის საბჭოსა, ეგზავნებათ ნევრი სახელმწიფოების პარლამენტებს. ნაციონალურ პარლამენტებს ენიჭებათ უფლებამოსილება წარმოადგინონ საკუთარი მოსაზრებები საკანონმდებლო აქტის პროექტის თაობაზე. ეროვნული უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოები თავიანთ პოზიციას აფიქსირებენ იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად შეესაბამება საკანონმდებლო აქტის პროექტის შინაარსი სუბსიდიურობის პრინციპის მოთხოვნებს. სუბსიდიურობის პრინციპის მიხედვით, ევროპის კავშირი იმ სფეროებში, რომლებშიც ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, მოქმედებებს განახორციელებს მხოლოდ მაშინ, თუკი კავშირის დონეზე განხორციელებული ღონისძიებები იქნება უფრო ეფექტიანი ვიდრე ეროვნულ დონეზე. შესაბამისად, ეროვნული პარლამენტები ამ პრინციპის ფარგლებში ზედამხედველობას უწევენ კავშირის ორგანოების მოქმედებებს.

ნიცას ხელშეკრულება

ნიცას ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2001 წლის 26 თებერვალს, იგი ძალაში შევიდა 2003 წლის 26 თებერვალს. ხელშეკრულება შედგება 13 მუხლისა და 4 პროტოკოლისგან. ნიცას ხელშეკრულებამ გაამარტივა ევროპის კავშირის ინსტიტუციონალური სისტემა, გადაწყვეტილებების მიღების წესები და პროცედურები. ამგვარი ცვლილებების საჭიროება მომდინარეობდა კავშირის სახელმწიფოთა რაოდენობის მოსალოდნელი გაზრდით, კერძოდ, კავშირში 2004 წლისათვის იგეგმებოდა სახელმწიფოთა ახალი ჯგუფის გაწევრიანება.

მ

ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე კავშირის საკანონმდებლო აქტების მიღების ერთ-ერთ ძირითად ინსტრუმენტს თანაგადანყვეტილების პროცედურა წარმოადგენდა. ლისაბონის ხელშეკრულებით „თანაგადანყვეტილების პროცედურის“ სახელწოდება „ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურით“ შეიცვალა. გარდა ამისა, საკანონმდებლო პროცესი გამარტივდა. დღესდღეობით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა საკანონმდებლო აქტის მიღების სტანდარტული მექანიზმია, რომელიც დაახლოებით კავშირის კომპეტენციას მიკუთვნებულ 83 სფეროში გამოიყენება. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში, საკანონმდებლო აქტის მიღების პროცესში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო სარგებლობენ თანაბარი უფლებამოსილებებით.

საკანონმდებლო პროცედურა ევროპული კომისიის მიერ იწყება. იგი საკანონმდებლო ინიციატივის ჩამოყალიბებისას, განხილვისას მოსაზრებების წარმოდგენის მიზნით იწვევს სახელისუფლებო, სამენარმეო, სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლებს. შემდგომ ეტაპზე ხორციელდება კონსულტირებული აზრის შეჯერება და შესაბამისი სამართლებრივი პროცედურების დაცვით საკანონმდებლო ინიციატივის ევროპული პარლამენტისათვის და საბჭოსათვის წარდგენა. ძირითადად საკანონმდებლო აქტის პროექტებს ევროპული კომისია შეიმუშავებს, თუმცა, პრაქტიკაში არსებობს შემთხ-

ვევები, როდესაც საკანონმდებლო ინიციატივის შემუშავება განპირობებულია საბჭოს, ევროპული საბჭოს, ევროპული პარლამენტის მიერ კომისიისათვის ამგვარი მოქმედებისკენ მოწოდებით.

კავშირის საბჭო და ევროპული პარლამენტი საკანონმდებლო ინიციატივას ინდივიდუალურად განიხილავენ. თუ ისინი მეორე მოსმენისას საკანონმდებლო აქტის პროექტის მიღების თაობაზე შეთანხმებას ვერ მიაღწევენ, ინიციატივა განსახილველად გადაეცემა მორიგების კომიტეტს, სადაც პარლამენტისა და საბჭოს წევრები თანაბრად არიან წარმოდგენილი. კომისიის წარმომადგენლები აგრეთვე ესწრებიან საკომიტეტო შეხვედრებს და განხილვაშიც მონაწილეობენ. თუ მორიგების კომიტეტი მიაღწევს კონსენსუსს, შეთანხმებული ტექსტი ეგზავნება ევროპულ პარლამენტსა და საბჭოს მესამე მოსმენისათვის, სადაც საბოლოოდ წყდება საკანონმდებლო აქტის პროექტის მიღების ან არ მიღების საკითხი.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულების თანახმად, 2014 წლის 1 ნოემბრიდან 2017 წლის 31 მარტამდე ევროპის კავშირის საბჭოში გადაწყვეტილებები მიიღებოდა ხმათა ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობით, რაც გულისხმობს თითოეული წევრი სახელმწიფოსათვის 1 ხმის მინიჭებას. კვალიფიციური უმრავლესობის ძველი მოდელი იმოქმედებდა იმ შემთხვევაში, თუ ამას რომელიმე წევრი სახელმწიფო მოითხოვდა.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის რეჟიმის მიხედვით, საბჭოში ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის ინიციატივის მისაღებად საჭირო იქნება კავშირის წევრ სახელმწიფოთა 55%-ის თანხმობა, რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა შეადგენდეს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის სულ მცირე 65%-ს. თუ კავშირის რომელიმე წევრი სახელმწიფო თავს შეიკავებს კენჭისყრაში მონაწილეობისგან, ინიციატივის მისაღებად კვლავ იქნება აუცილებელი ზემოაღნიშნული ორივე წესის დაკმაყოფილება.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის მოდელის თანახმად, ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის ინიციატივის დაბლოკვის საშუალება აქვს კავშირის სულ მცირე 4 სახელმწიფოს, რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა იყოს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის სულ მცირე 35%-ზე მეტი.

იმ შემთხვევაში, თუ წინადადება ინიცირებულია არა ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის, არამედ ევროპის კავშირის სხვა ორგანოს ან წევრი სახელმწიფოების მიერ, იგი მიღებულად ჩაითვლება თუ მას მხარს დაუჭერს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა 72%, რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა იყოს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის სულ მცირე 65%.

2017 წლის 1 აპრილიდან საბჭოში გადანყვეტილების ხმათა

კვალიფიციური უმრავლესობით მიღების მოდელი საბოლოოდ ჩანაცვლდა ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის რეჟიმით.

ორმხრივი აღიარების პრინციპი

ორმხრივი აღიარების პრინციპის ფარგლებში მაგალითად კავშირის ერთი წევრი სახელმწიფო ვალდებულია სისხლის სამართლის საქმეზე აღმოუჩინოს მაქსიმალური სამართლებრივი დახმარება კავშირის სხვა წევრ სახელმწიფოს, თუმცა ამ პროცესში იგი უზრუნველყოფს კავშირის წევრი სახელმწიფოების სისხლისსამართლებრივი სისტემის სუბსტანციური ნაწილის ხელშეუხებლობას. ორმხრივი აღიარების პრინციპი ერთი მხრივ, ეროვნულ სასამართლოებს შორის აყალიბებს ორმხრივ ნდობას, მეორე მხრივ, მათ აკისრებს ლოიალური თანამშრომლობის ვალდებულებას.

ეს პრინციპი კავშირის წევრ სახელმწიფოს ავალდებულებს სისხლის სამართლის საქმესთან, მაგალითად მტკიცებულებების, ბრალდებულის გადაცემასთან, მსჯავრდებულის ექსტრადიციასთან, კონფისკაციასთან დაკავშირებით სხვა წევრი ქვეყნის სასამართლოს გადაწყვეტილება მიუხედავად უცხოური წარმოშობისა, ავტომატურად აღიაროს ლეგიტიმურად და ვერიფიკაციის გარეშე, მისი სრულად აღსრულების მიზნით განახორციელოს სათანადო მოქმედებები. იგი ფაქტობრივად ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილებას ანიჭებს ექსტრატერიტორიულ ბუნებას. კავშირის წევრმა სახელმწიფომ

თავი უნდა შეიკავოს ეროვნული კანონმდებლობის იმგვარად ფორმირებისგან, მოდერნიზებისგან, რომელიც საფრთხეს შეუქმნის სხვა წევრი ქვეყნის სასამართლოს გადაწყვეტილების შესრულებას.

ორმხრივი ნდობის პრინციპი

ევროპის კავშირის სამართლის კონტექსტში ორმხრივი ნდობის პრინციპი კავშირის წევრი სახელმწიფოების სამართლებრივ სისტემებს შორის ძირითადი უფლებების დაცვასთან მიმართებაში აყალიბებს ნდობას. იგი კრძალავს კავშირის სხვა წევრ სახელმწიფოში ერთი მხრივ, ძირითადი უფლებების დაცვის სტანდარტის ეფექტიანობასა და ხარისხში ეჭვის შეტანას, მეორე მხრივ, სისხლისსამართლებრივ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილების კანონიერების, აუცილებლობის, პროპორციულობის შემოწმებას.

ორმხრივი ნდობის პრინციპი მაგალითად მოითხოვს, რომ თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცესთან დაკავშირებით, კავშირის წევრმა სახელმწიფომ გადაუდებელი, გამონაკლისი შემთხვევების გარდა, სხვა წევრი სახელმწიფოს მოქმედებები იმთავითვე მიიჩნიოს კავშირის სამართლით აღიარებული ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი მოქმედებების შედეგი შესაძლებელია სხვაგვარი ყოფილიყო ამ სახელმწიფოში.

ოფიციალური ენები

კავშირის ოფიციალური ენის სტატუსი მინიჭებული აქვს 24 ენას. ესენია: ბულგარული, ესპანური, ჩეხური, დანიური, გერმანული, ესტონური, ბერძნული, ინგლისური, ფრანგული, ირლანდიური, იტალიური, ლატვიური, ლიტვური, უნგრული, მალტური, ჰოლანდიური, პოლონური, პორტუგალიური, რუმინული, სლოვაკური, სლოვენური, ფინური, შვედური და ხორვატული.

3

პარტნიორობა განვერიანებისთვის

„პარტნიორობა განვერიანებისთვის“ წარმოადგენს განვერიანების წინა ეტაპობრივ სტრატეგიულ ინსტრუმენტს. იგი თითოეული კანდიდატი ქვეყნისათვის განსაზღვრავს სფეროებს, რომლებზეც განვერიანების წინა ეტაპზე მხარდაჭერა, დახმარება უნდა იყოს მიმართული. „პარტნიორობა განვერიანებისთვის“ კანდიდატი სახელმწიფოებისათვის ადგენს სტრატეგიულ ჩარჩოებს:

- მოკლევადიანი და საშუალოვადიანი პრიორიტეტებისთვის, მიზნებისა და პირობებისთვის, რომლებიც თითოეული კანდიდატი ქვეყნისათვის განვერიანების კრიტერიუმების საფუძველზე კომისიის მიერ ახალი სუბიექტის განვერიანების თაობაზე მომზადებული დასკვნის შესაბამისად განისაზღვრება;
- განვერიანების წინა ეტაპზე მხარდაჭერისთვის.

„პარტნიორობა განვერიანებისთვის“ მექანიზმის შექმნის მიზანია განვერიანების პროცესში კანდიდატი ქვეყნისათვის რჩევებისა და რეკომენდაციების მომზადების უზრუნველყოფა. ამ სტრატეგიული ინსტრუმენტის შესრულების საბოლოო ფაზას წარმოადგენს თითოეული კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ „კავშირის სამართლებრივი აქტების მიღებისა და ჰარმონიზაციის შესახებ“ ეროვნული პროგრამის შედგენა, სადაც გადმოცემული იქნება „პარტნიორობა განვერიანებისთვის“ პროგრამით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების ანგარი-

ში. ამასთანავე, თითოეულმა კანდიდატმა სახელმწიფომ უნდა შეადგინოს „მართლმსაჯულებისა და ადმინისტრაციული სისტემების შესაძლებლობათა გაძლიერების“ შესახებ სამოქმედო გეგმა.

შესაძლებელია „პარტნიორობა განვევრიანებისთვის“ პროგრამის გადასინჯვა იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომლებიც წარმოიშვა კანდიდატი სახელმწიფოს განვითარების შემდგომ ეტაპზე ან თუ განვევრიანების წინა ეტაპობრივ პროცესში იდენტიფიცირდა ახალი პრიორიტეტები.

პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები

ევროპის კავშირის დონეზე დამსაქმებულთა და დასაქმებულთა ინტერესების დაცვას პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები ახორციელებენ. მათგან აღსანიშნავია:

- ევროპის სავაჭრო კავშირის კონფედერაცია;
- დასაქმებულთა ევროპის კონფედერაციები და სამრეწველო კავშირი;
- მიკრო, მცირე და საშუალო სანარმოთა ევროპული ასოციაცია;
- ევროპული ავიაკომპანიების ასოციაცია და ა.შ.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 152-ე მუხლით აღიარებულია პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციების განსაკუთრებული როლი შრომით ურთიერ-

თობებსა და ევროპული სოციალური დიალოგის პროცესში. პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები სხვადასხვა ტიპის გაერთიანებებთან ერთად წარმოდგენილი არიან ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტში. შესაბამისად, ევროპული კომისია ვალდებულია პარტნიორ სოციალურ ორგანიზაციებთან კონსულტაცია გაიაროს იმ საკანონმდებლო ინიციატივებთან დაკავშირებით, რომლებიც უკავშირდება დასაქმებასა და სოციალურ საკითხებს.

პასუხისმგებლობა გარემოზე ზიანის მიყენებისთვის

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 191-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის თანახმად, გარემოზე ზიანის მიყენებისთვის პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრება. პასუხისმგებლობის დაკისრების ფარგლებს, პროცედურებსა და პირობებს შეიცავს 2004/35/EC დირექტივა, რომელიც ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ კომისიის წინადადების საფუძველზე, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან კონსულტაციების შემდეგ არის მიღებული.

დირექტივის მიხედვით, გარემოსთვის ზიანის მიყენება გულისხმობს წყლის გარემოსათვის, ფლორასათვის, ფაუნისათვის, მცენარეთა და ცხოველთა სახეობათათვის, ბუნებრივი ჰაბიტატებისთვის პირდაპირი ან ირიბი ფორმით მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენებას.

დირექტივის თანახმად, პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრება თუ:

- გარემოს ზიანი მიადგა იმ სამენარმეო საქმიანობის განხორციელებით, რომელიც ამავე დირექტივის მე-3 დანართი შეიცავს ან ასეთი ზიანის დადგომა გარდაუვალია აღნიშნულ დანართში არსებული მოქმედებების განხორციელებით. ამგვარ შემთხვევებში ქმედებასა და ზიანს შორის კაუზალური კავშირის დადგენა არ არის აუცილებელი (პირს ბრალეულობის დამტკიცების გარეშეც დაეკისრება პასუხისმგებლობა);
- გარემოს ზიანი მიადგა იმ სამენარმეო საქმიანობის განხორციელებით, რომელიც დირექტივის მე-3 დანართში არ არის დეკლარირებული ან ასეთი ზიანის დადგომა გარდაუვალია მე-3 დანართით გაუთვალისწინებელი მოქმედების განხორციელებით. ამ შემთხვევაში ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის კაუზალური კავშირის დადგენა აუცილებელია (პირს პასუხისმგებლობა მხოლოდ ბრალეულობის დამტკიცების შემთხვევაში დაეკისრება).

პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპული ზედამხედველი

ევროპის კავშირის ინსტიტუტებმა საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას შესაძლებელია აწარმოონ კავშირის მოქალაქეების, რეზიდენტების პერსონალური მონაცემები ელექტრონული, წერილობითი ან ვიზუალური ფორმით.

პერსონალური მონაცემების წარმოებაში იგულისხმება ისეთი მოქმედებები, როგორცაა ინფორმაციის შეგროვება, შენახვა, ჩანერა, მესამე პირებისათვის გადაგზავნა, დაბლოკვა, წაშლა ან განადგურება და ა.შ.

კავშირში დადგენილია საკმაოდ მკაცრი რეგულაციები მოქალაქეების, რეზიდენტების პირადი ინფორმაციის წარმოებასთან მიმართებაში. ევროპის კავშირის ინსტიტუტებს არ გააჩნიათ უფლებამოსილება აწარმოონ მოქალაქეებისა და რეზიდენტების რასობრივი, რელიგიური, ეთნიკური კუთვნილების, პოლიტიკური შეხედულებების, სავაჭრო ორგანიზაციებში წევრობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და სექსუალური ორიენტაციის შესახებ ინფორმაციები. გამონაკლისია ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და სექსუალურ ორიენტაციასთან დაკავშირებული ინფორმაციები, რომელთა წარმოებაც მხოლოდ სამედიცინო, ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით არის დაშვებული.

პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპული ზედამხედველი კავშირის დამოუკიდებელი ორგანოა. იგი ინიშნება ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ევროპული კომისიის წარდგინების საფუძველზე 5 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით.

ევროპული ზედამხედველი კავშირის ორგანოებში უზრუნველყოფს ფიზიკური პირების პირადი მონაცემების დაცვას. ზედამხედველი ერთი მხრივ, პასუხისმგებელია პერსონალური ინფორმაციის დაცვაზე და მეორე მხრივ, ამ კუთხით კავშირის ინსტიტუტებს ხელს უწყობს სათანადო, შესაბამისი პრაქტიკის ჩამოყალიბებაში.

ევროპული ზედამხედველის ძირითადი ამოცანა კავშირის და-წესებულებების მიერ პერსონალური მონაცემების წარმო-ებაზე კონტროლის განწევა და ამ მიმართულებით არსებულ დარღვევებზე სათანადო რეაგირების განხორციელებაა. იგი შეისწავლის და განახორციელებს შესაბამის ღონისძიებებს დაინტერესებული პირების უფლების აღსადგენად. გარდა ამისა, მისი ამოცანაა:

- იმ საკანონმდებლო ინიციატივებზე მოსაზრებების წარდ-გენა, რომლებიც ზღუდავენ პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლებას;
- პრაქტიკაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მონი-ტორინგი;
- ითანამშრომლოს წევრი სახელმწიფოების მსგავსი თანა-მდებობისა და ფუნქციის მქონე პირებთან.

ევროპის კავშირის თითოეულ ინსტიტუტში არსებობს პერ-სონალური მონაცემების დაცვის ოფიცრის თანამდებობა, რომელიც მუდმივ კოორდინაციაში იმყოფება პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპულ ზედამხედველთან.

მოქალაქემ ან რეზიდენტმა, რომელიც თვლის, რომ კავშირის ინსტიტუტმა პერსონალური მონაცემების წარმოებისას მისი უფლება დაარღვია, უპირველეს ყოვლისა უნდა მიმართოს ინფორმაციის წარმოებაზე უფლებამოსილ პირს. იმ შემთხ-ვევაში, თუ პირის კანონიერი ინტერესები არ დაკმაყოფილ-დება, იგი მიმართავს ამ უწყების პერსონალური მონაცემების დაცვის ოფიცერს, რომლის პარალელურად შეუძლია საჩივრით მიმართოს პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპულ ზედამხედველს.

პეტერსბერგის ამოცანები

დასავლეთ ევროპის კავშირის ფარგლებში 1992 წლის ივნისში გამართულ მინისტერიალზე მიღებულ იქნა დეკლარაცია ე.წ. „პეტერსბერგის ამოცანები“, რომლითაც დასავლეთ ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოთა სამხედრო შენაერთების მიერ ერთობლივად მოქმედების ფარგლები, მიზნები, ამოცანები განისაზღვრა. მოგვიანებით, „პეტერსბერგის ამოცანები“ ევროპის კავშირის სამართლებრივ წესრიგში ამსტერდამის ხელშეკრულებით ინკორპორირდა. ამჟამად, იგი საერთო თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია.

ლისაბონის ხელშეკრულების 42-ე მუხლმა პეტერსბერგის თავდაპირველი ამოცანები განავრცო. დღეის მდგომარეობით, ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოთა სამხედრო შენაერთების ერთობლივი მოქმედების ამოცანებია:

- ჰუმანიტარული და სამაშველო ოპერაციები;
- კონფლიქტის პრევენციისა და მშვიდობის შენარჩუნების სკენ მიმართული ოპერაციები;
- მშვიდობის დამყარების სკენ მიმართული ოპერაციები;
- განიარაღების ერთობლივი ოპერაციები;
- სამხედრო რჩევა და მხარდაჭერა;
- პოსტ-კონფლიქტური სტაბილიზაცია.

პეტიციის წარდგენის უფლება

ევროპის კავშირის მოქალაქესა და ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოში კანონიერად მცხოვრებ ფიზიკურ და რეგისტრირებულ იურიდიულ პირებს გააჩნიათ ევროპულ პარლამენტში ინდივიდუალური ან კოლექტიური პეტიციის წარდგენის უფლება. ევროპულ პარლამენტში წარდგენილ პეტიციას განიხილავს პეტიციის საკითხთა კომიტეტი. განხილვის საწყის ეტაპზე ხორციელდება პეტიციის დასაშვებობის შემოწმება. პეტიცია დასაშვებია, თუ მასში გათვალისწინებული საკითხი უკავშირდება ევროპის კავშირის მოქმედებას ან უმოქმედობას, რომელსაც პირდაპირი ეფექტი, გავლენა აქვს საჩივრის წარმდგენი სუბიექტის კანონიერ ინტერესზე. იმ შემთხვევაში თუ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ პეტიცია დასაშვებია, იგი უფლებამოსილია დამატებითი დოკუმენტებისა და ინფორმაციის მისაღებად მიმართოს ევროპულ კომისიას ან პეტიცია რეაგირების მიზნით ევროპის კავშირის ომბუდსმენს ან/და ევროპული პარლამენტის სხვა კომიტეტებს გადაუგზავნოს.

პირველადი სამართლის აქტები

ევროპის კავშირის პირველადი სამართლის აქტებია ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, წევრ სახელმწიფოთა ევროპის კავშირში განწევრიანების შესახებ ხელშეკრულებები და მათი დანართები და პროტოკოლები.

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტის შექმნის თაობაზე გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ევროპული საბჭოს მიერ 1999 წელს ჰელსინკში გამართულ სამიტზე. თავდაპირველად კომიტეტი გარკვეული ვადით შეიქმნა, თუმცა ევროპული საბჭოს ნიცას სამიტზე (2000 წ.) მას მუდმივი ინსტიტუტის სტატუსი მიენიჭა. პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი შედგება კავშირის წევრი სახელმწიფოების ელჩებისგან. კომიტეტის თავმჯდომარეა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლი. კომიტეტი საკუთარ უფლებამოსილებებს მხოლოდ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ახორციელებს. ამ მიზნის შესაბამისად, კომიტეტი:

- ახორციელებს იმ საერთაშორისო მოვლენებზე დაკვირვებას, რომლებზეც ვრცელდება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო;
- მონაწილეობს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის განსაზღვრის პროცესში;
- ახორციელებს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის გადაწყვეტილებების აღსრულების მონიტორინგს.

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს უფლებამოსილების განხორციელებისას მხარს უჭერს სამხედრო კომიტეტი, სამხედრო ჯგუფი და ა.შ.

პროპორციულობის პრინციპი

პროპორციულობის პრინციპის მიხედვით, კავშირის მოქმედების ფორმა, შინაარსი და ხარისხი არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს აუცილებელია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად.

ჟ

რ

რეგიონების კომიტეტი

რეგიონების კომიტეტი ევროპის კავშირის საკონსულტაციო ორგანოა. იგი შედგება წევრი სახელმწიფოების რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებისგან. კომიტეტის ფორმატის არსებობა ევროპის რეგიონებს საშუალებას აძლევს საკუთარი მოსაზრებები დააფიქსირონ კავშირის რეგიონულ პოლიტიკასთან მიმართებაში და მის ორგანოებს ხშირად შეახსენონ, რომ ნებისმიერი პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისას პატივი სცენ ურთიერთგანსხვავებული თვითმეგნებისა და კულტურის მქონე რეგიონული და ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესებს.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით დადგენილ შემთხვევებში ევროპული პარლამენტი, კავშირის საბჭო, ევროპული კომისია ვალდებული არიან კონსულტაცია გაიარონ რეგიონების კომიტეტთან იმ საკანონმდებლო ინიციატივებთან დაკავშირებით, რომელთა რეგულირების სფერო ადგილობრივი ან რეგიონული ხელისუფლების კომპეტენციას განეკუთვნება (მაგ.: ეკონომიკური და სოციალური ერთიანობა, დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა, ტრანს—ევროპული ქსელები, ენერგეტიკა და ტელეკომუნიკაციები, განათლება, პროფესიული გადამზადება, კულტურა, გარემოს დაცვა, ჯანმრთელობის დაცვა და ტრანსპორტი და სხვა). კავშირის ინსტიტუტების ვალდებულება არა რეგიონების კომიტეტის

დასკვნის შესაბამისად მოქმედებაში, არამედ მხოლოდ მასთან კონსულტირებაში გამოიხატება.

რეგიონების კომიტეტი შედგება მუნიციპალურ და რეგიონალურ დონეზე არჩეული თანამდებობის პირებისგან. კანდიდატების დასახელების უფლება გააჩნიათ წევრ სახელმწიფოებს, რომელთაც 5 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით ნიშნავს კავშირის საბჭო. რეგიონების კომიტეტის წევრები საკუთარი შემადგენლობიდან 2 წლითა და 6 თვის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 305-ე მუხლის თანახმად, რეგიონების კომიტეტის წევრთა რაოდენობა 350—ს არ უნდა აღემატებოდეს.

კომიტეტი უფლებამოსილია მიმართოს ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს:

- საკუთარი ინსტიტუციური პრეროგატივების დაცვის თაობაზე;
- ევროპის კავშირის საკანონმდებლო აქტის ბათილად ცნობის თაობაზე, თუ კომიტეტი თვლის, რომ სადავო აქტის არსებობა სუბსიდიურობის პრინციპის მოთხოვნებს ეწინააღმდეგება. თუმცა, კომიტეტს კავშირის საკანონმდებლო აქტის ბათილად გამოცხადების მოთხოვნის უფლება წარმოეშობა იმ შემთხვევაში, თუკი სადავო აქტით დასრულებული სფერო მიეკუთვნება მის კომპეტენციას.

რეგულაცია

რეგულაცია არის სავალდებულო ძალის მქონე საკანონმდებლო აქტი, რომელიც მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისკენ. მასში არსებული რეგულირება არ საჭიროებს წევრი სახელმწიფოს მიერ სამართლებრივი აქტის მიღებას, უფრო მეტიც, ამგვარი ქმედების განხორციელება დაუშვებელია. გარდა ამისა, წევრი სახელმწიფო ვალდებულია შეცვალოს შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი აქტი იმ შემთხვევაში, თუ იგი რეგულაციით დადგენილ წესებს ეწინააღმდეგება. წევრმა სახელმწიფომ აგრეთვე მომავალში თავი უნდა შეიკავოს ისეთი აქტის მიღებისგან, რომელიც რეგულაციასთან კოლიზიას გამოიწვევს. კავშირის წევრ სახელმწიფოში რეგულაცია უშუალოდ მოქმედებს და პირდაპირ გამოიყენება სამართლებრივ ურთიერთობებში.

რეზოლუცია

რეზოლუციის მიღების უფლებამოსილება ევროპულ საბჭოს, ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს გააჩნიათ. მასში ჩამოყალიბებულია აღნიშნული ორგანოების საერთო, კონცეპტუალური ხედვა ინტეგრაციაში არსებულ შიდა და საგარეო პოლიტიკურ პროცესებზე. ძირითადად, რეზოლუციის დანიშნულებაა ევროპის კავშირის საბჭოსათვის განსაზღვროს პოლიტიკური მიმართულებების ვექტორი.

რეკომენდაცია

რეკომენდაცია არის არასავალდებულო ძალის მქონე არა საკანონმდებლო აქტი, რომელიც მიმართულია ყველა წევრი სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის, ევროპის კავშირის ორგანოებისა ან ფიზიკური და იურიდიული პირებისაკენ. რეკომენდაციის საშუალებით ადრესატისათვის ხორციელდება განსაზღვრული ქცევის წესისაკენ მოწოდება. მაგალითად, თუ წევრი სახელმწიფოს საკანონმდებლო ან კანონქვემდებარე აქტში ხორციელდება ცვლილება, რომელიც საფრთხეს უქმნის ევროპის კავშირის შიდა ბაზარში არსებულ თანაბარი კონკურენციის პრინციპს, კომისია უფლებამოსილია რეკომენდაციით მიმართოს სახელმწიფოს და მოუწოდოს ამგვარი ღონისძიებისგან თავის შეკავებისკენ.

ს

საბაჟო კავშირი

საბაჟო კავშირი ევროპის კავშირის საგარეო კომპეტენცია-თა სფეროს მიეკუთვნება. თუმცა, როგორც ნებისმიერი სხვა მსგავსი ტიპის გაერთიანება, საბაჟო კავშირი მოიცავს შიდა და საგარეო განზომილებებს. საბაჟო კავშირი წარმოადგენს შიდა ბაზრის ყველაზე მნიშვნელოვან ელემენტს. სუპრანაციონალურ დონეზე მისი პირველადი ფორმით დანერგვა რომის ხელშეკრულებებით განხორციელდა, რომელიც 1968 წელს იქნა რეალიზებული. მასტრიხტის ხელშეკრულებით საბაჟო კავშირთან დაკავშირებული პროცედურები და წესები ე.წ. „ერთიან ადმინისტრაციულ აქტში“ კოდიფიცირდა, გაუქმდა კავშირის სივრცეში არსებული რეგულარული სასაზღვრო შემონმებები, კავშირის წევრი სახელმწიფოების საბაჟო სტრუქტურებმა დაკარგეს სააქციზო გადასახადის, დამატებითი ღირებულების გადასახადისა და სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვების უფლებამოსილება. საბაჟო კავშირის ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებებიდან რელევანტურია:

- ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის საბაჟო ვალდებულებებისა და შეზღუდვების აღმოფხვრა (საბაჟო კავშირის შიდა განზომილება);
- მესამე ქვეყნებისთვის საერთო საბაჟო ტარიფის დანესება (საბაჟო კავშირის საგარეო განზომილება). აქედან მიღებული შემოსავალი წარმოადგენს უშუალოდ ევროპის კავშირის საკუთრებას;

- საერთო სამენარმეო პოლიტიკის შექმნა (ამ სფეროში წვერი სახელმწიფოების სახელით საერთაშორისო დონეზე ევროპის კავშირი მოქმედებს).

საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე ევროპის კავშირში მოქმედებდა საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის პრინციპი, რომლის თანახმად, კავშირის ბიუჯეტი სავალდებულო და არასავალდებულო ხარჯების ჩამონათვალს შეიცავდა. სავალდებულო ხარჯების განსაზღვრა კავშირის სამართლებრივი აქტებით (პირველადი სამართალი, მეორეული სამართალი, კონვენციები, საერთაშორისო შეთანხმებები და ა.შ) ხორციელდებოდა. არასავალდებულო ხარჯებს ბიუჯეტის დამტკიცებაზე უფლებამოსილების მქონე ორგანოები – ევროპული პარლამენტი და ევროპის კავშირის საბჭო განსაზღვრავდა. არასავალდებულო ხარჯების განსაზღვრა ხშირად ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს კონცეპტუალური ხედვების შეპირისპირებას იწვევდა და მათ შორის უთანხმოების საგანს წარმოადგენდა. უთანხმოებას განაპირობებდა ის გარემოებაც, რომ არასავალდებულო ხარჯების განსაზღვრის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილებას საბჭო იღებდა.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შედეგად საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის მექანიზმი გაუქმდა. დღეის მდგომარეობით, ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ბიუჯეტის მიღების პროცესში სარგებლობენ პარიტეტული უფლებამოსილებებით.

საგანგებო მუხრუჭი

საგანგებო მუხრუჭის მექანიზმი გამოიყენება იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობის სფეროებში. ამ ინსტრუმენტის თანახმად, დირექტივის პროექტის საბჭოში განხილვისას, თუ წევრი სახელმწიფო თვლის, რომ დირექტივის მიღება უარყოფითად აისახება მის სისხლისსამართლებრივი მართლმსაჯულების სისტემაზე, იგი უფლებამოსილია მოითხოვოს საკანონმდებლო პროცედურის შეჩერება (ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“). ამ შემთხვევაში დირექტივის პროექტი ევროპულ საბჭოს გაეგზავნება, რომელიც პროექტს განიხილავს 4 თვის ვადაში. დირექტივის პროექტის მოწონების თაობაზე ევროპულ საბჭოში გადანყვეტილება მიიღება კონსენსუსის საფუძველზე და იგი ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის განხილვის გაგრძელების მიზნით კვლავ საბჭოს ეგზავნება. თუ ევროპულ საბჭოში დირექტივის პროექტის განხილვა გაჭიანურდება ან მისი მოწონების თაობაზე კონსენსუსი ვერ მიიღწევა, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა შეწყდება და დირექტივა მიუღებლად ჩაითვლება. მიუხედავად ამისა, წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ დირექტივის პროექტით გათვალისწინებულ საკითხებზე თანამშრომლობა გააგრძელონ ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის“ ფორმატში.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავ-

ვშირის უმაღლესი წარმომადგენლის თანამდებობა ლისაბონის ხელშეკრულებით დაფუძნდა (ამ თანამდებობით ჩანაცვლდა საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის პოსტი, რომელიც *ex officio* ეკავა ევროპის კავშირის საბჭოს გენერალურ მდივანს). უმაღლესი წარმომადგენელი თანამდებობრივად არის ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი და ევროპის კავშირის საბჭოს ერთ-ერთი კონფიგურაციის – საგარეო საქმეთა საბჭოს თავმჯდომარე.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან შეთანხმებით 5 წლის ვადით ნიშნავს ევროპული საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, რომელიც ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან და კომისიის წევრობის კანდიდატებთან ერთად დასამტკიცებლად წარედგინება ევროპულ პარლამენტს. უმაღლესი წარმომადგენელი კომისიის ერთადერთი წევრია, რომელსაც კომისიის პრეზიდენტი თანამდებობის დატოვებას ვერ აიძულებს. მას უფლებამოსილება ვადამდე შეუწყდება თუ:

- ევროპული პარლამენტი კომისიის შემადგენლობას უნდობლობას გამოუცხადებს;
- ევროპული კომისიის პრეზიდენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპული საბჭო თანამდებობიდან გაათავისუფლებს.

კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი უზრუნველყოფს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში მი-

ღებული გადაწყვეტილებების იმპლემენტაციას. მას უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური.

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური შედგება სხვადასხვა დარგის ექსპერტებისგან, რომლებიც საბჭოს, ევროპული კომისიის გენერალური სამდივნოების დეპარტამენტებიდან და წევრი სახელმწიფოების დიპლომატიური სამსახურებიდან არიან მივლინებული.

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახურის დებულებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის წინადადების საფუძველზე, ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციისა და ევროპული კომისიის თანხმობის შემდეგ კავშირის საბჭო ამტკიცებს.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელს უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური (უმაღლესი წარმომადგენელი ამ ორგანოს ხელმძღვანელია). სამსახური ამზადებს, შეიმუშავებს წინადადებებსა და პოზიციებს, რომლებსაც საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი დასამტკიცებლად წარუდგენს საბჭოს. საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულებას საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური უზრუნველყოფს. სამსახური აგრეთვე მხარს

უჭერს ევროპული საბჭოს პრეზიდენტს, ევროპის კავშირის საბჭოს პრეზიდენტს და კომისიონერებს იმ საქმიანობის განხორციელებაში, რომელიც საგარეო ურთიერთობებთან არის დაკავშირებული.

საგარეო საქმეთა ევროპულ სამსახურს დაახლოებით იგივე ფუნქციები გააჩნია, რაც წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა სამინისტროებს, თუმცა ამ უფლებამოსილებებს კავშირის დონეზე ახორციელებს.

მსოფლიო მასშტაბით წარგზავნილი ევროპის კავშირის დელეგაციები საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახურის ნაწილს წარმოადგენენ. დელეგაციები წევრი სახელმწიფოების საელჩოებთან ერთად ინტენსიურად მუშაობენ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

საერთო თავდაცვის პუნქტი

ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის მე-7 პარაგრაფის (ე.წ. „საერთო თავდაცვის პუნქტი“) თანახმად, თუ წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება შეიარაღებული თავდასხმა, კავშირის სხვა წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლ სახელმწიფოს გაუწიონ ნებისმიერი სახის (მათ შორის სამხედრო) დახმარება. საერთო თავდაცვის პუნქტის საფუძველზე განეული დახმარება უნდა შეესაბამებოდეს:

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების 51-ე

მუხლს, რომელიც საერთაშორისო სამართალში ადგენს ძალის გამოყენების გამონაკლის შემთხვევას;

- ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის მიმართ სახელმწიფოების მიერ ნაკისრ ვალდებულებებს;
- კავშირის ზოგიერთი სახელმწიფოების უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სპეციფიკურ ხასიათს.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს შესახებ დებულებებს ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება შეიცავს. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო წარმოადგენს საერთაშორისო ასპარეზზე ნევრი სახელმწიფოების ერთ სუბიექტად წარმოდგენის ინსტრუმენტს. მისი ერთ-ერთი ელემენტია საერთო თავდაცვის პოლიტიკის ფორმირების პროცესი, რომლის საბოლოო ეტაპი ევროპის კავშირის საერთო თავდაცვის სისტემის ჩამოყალიბებაა.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გამოიყენება ე.წ. „მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი“, რომელიც გადაწყვეტილებების მისაღებად ითვალისწინებს სპეციალურ წესებსა და პროცედურებს. ამ სფეროში დაუშვებელია კავშირის საკანონმდებლო აქტის მიღება. ამასთანავე, საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გარკვეული გამონაკლისების გარდა, ევროპის კავშირის

მართლმსაჯულების სასამართლოს კომპეტენცია არ გააჩნია. აღნიშნულ სფეროში გადანყვეტილებები და ე.წ. „პოზიციები“ კავშირის საბჭოს მიერ ევროპული საბჭოს გაიდლაინების გათვალისწინებით მიიღება.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ხელახლა გაცხადდა საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის მოქმედების ფარგლები, შეიქმნა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ევროპის კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის თანამდებობა, რომელიც თანამდებობრივად ითავსებს ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტისა და საგარეო საქმეთა საბჭოს (ევროპის კავშირის საბჭოს ერთ—ერთი კონფიგურაცია) თავმჯდომარის პოსტებს. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ევროპული საბჭოსა და ევროპის კავშირის საბჭოს გადანყვეტილებების, სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების იმპლემენტაციას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი ახორციელებს. მას უფლებამოსილებების განხორციელებაში მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური და პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი.

ლისაბონის ხელშეკრულებით დაფუძნდა ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის თანამდებობა, რომლის ერთ-ერთი კომპეტენციაა მესამე სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მაღალი რანგის თანამდებობის პირებთან ევროპის კავშირის წარდგენა, თუმცა ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ზიანს არ აყენებს, არ ხელყოფს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის კომპეტენციებს.

საერთო სავაჭრო პოლიტიკა

საერთო სავაჭრო პოლიტიკის სფერო ევროპის კავშირის ექს-კლუზიურ კომპეტენციას წარმოადგენს. იგი იმ სფეროთაგანია, რომლის ფარგლებშიც მხოლოდ კავშირს გააჩნია მესამე სახელმწიფოებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ურთიერთობის უფლებამოსილება.

საერთო სავაჭრო პოლიტიკა მიზნად ისახავს მესამე ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობებში წევრი სახელმწიფოების საერთო პოლიტიკის, მოქმედებების დადგენას, უნიფიცირებული სტანდარტების დანერგვას, ერთიანი პოზიციის დაფიქსირებას, რაც უპირველეს ყოვლისა გულისხმობს საერთო საბაჟო ტარიფის, იმპორტისა და ექსპორტის რეჟიმების უზრუნველყოფას. ევროპის კავშირი მხარს უჭერს სავაჭრო და საბაჟო ბარიერების აკრძალვას. ევროპული ბაზრის საფრთხეებისგან დაცვის მიზნით, კავშირი ახორციელებს ანტიდემპინგურ და ანტისუბსიდიურ ღონისძიებებს. კავშირის სახელით ორმხრივ და მრავალმხრივ საერთაშორისო შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დადებაზე მოლაპარაკებებს ევროპული კომისია აწარმოებს. საერთაშორისო შეთანხმების ან ხელშეკრულების დადების თაობაზე გადანყვეტილებას ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მიღების შემდეგ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს ევროპის კავშირის საბჭო. თუ საერთაშორისო შეთანხმებით ან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული საკითხი ეხება ვაჭრობის სფეროში მომსახურებას, ინტელექტუალურ საკუთრებას, პირდაპირი საგარეო ინვესტიციების განხორციელებას, აუდიოვიზუალურ და კულტურის სფეროში მომსახურებას, განათლების, სოციალურ და

ჯანდაცვის სერვისებს, საბჭომ გადაწყვეტილება ერთხმად უნდა მიიღოს.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში კავშირის ნეგრი სახელმწიფოების ინტერესებს იცავს ევროპული კომისია.

ევროპის კავშირი მხარს უჭერს ჰარმონიულ, ლიბერალურ სავაჭრო პოლიტიკას, რომელიც ემსახურება საერთაშორისო ასპარეზზე არსებული თითოეული მოთამაშის ინტერესების რეალიზაციას.

საერთო სასამართლო

საერთო სასამართლო 1988 წელს ერთიანი ევროპული აქტის საფუძველზე ჩამოყალიბდა. თავდაპირველად მას ეწოდებოდა პირველი ინსტანციის სასამართლო. მისი დაფუძნების მიზანს კავშირის სამართლის დაცვა, სწორად ინტერპრეტაციისა და გამოყენების უზრუნველყოფა, საქმეებით გადატვირთული მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს საქმიანობის შემსუბუქება წარმოადგენდა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით პირველი ინსტანციის სასამართლოს სახელწოდება შეეცვალა და ეწოდა საერთო სასამართლო, თუმცა მის სტატუსსა და კომპეტენციებს ცვლილება არ შეხებია. იგი კვლავ პირველი ინსტანციის სასამართლოა, რომლის გადაწყვეტილებები კავშირის სამართლით დადგენილ შემთხვევებში ექვემდებარება მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოში აპელაციას.

საერთო სასამართლოში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან სულ მცირე ერთი მოსამართლე უნდა იყოს წარმოდგენილი (დღეის მდგომარეობით თითოეული წევრი სახელმწიფოდან 2 მოსამართლეა). მოსამართლეობის კანდიდატების შერჩევასა და წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს ორი ძირითადი კრიტერიუმი:

- კანდიდატს უნდა გააჩნდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მუშაობის გამოცდილება ან უნდა აკმაყოფილებდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მოსამართლედ გამწესებისათვის დადგენილ მოთხოვნებს;
- გამორიცხული უნდა იყოს კანდიდატის მიუკერძოებლობა-სა და დამოუკიდებლობაში ეჭვის შეტანა.

საერთო სასამართლოს მოსამართლეები ინიშნებიან წევრ სახელმწიფოთა ერთობლივი გადანყვეტილების საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით მას შემდეგ, რაც მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს, საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან, უმაღლესი ეროვნული სასამართლოების მოსამართლეებისგან და სამართლის ექსპერტებისგან შემდგარი პანელი (7 წევრი) წარადგენს კანდიდატის საერთო სასამართლოს მოსამართლეობისათვის დადგენილ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შესახებ მოსაზრებებს.

საერთო სასამართლოს მოსამართლეები საკუთარი რიგებიდან ირჩევენ პრეზიდენტს 3 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. სასამართლო ნიშნავს რეგისტრატორს, რომელიც ადმინისტრაციულ ფუნქციებს ახორციელებს. სასამართლო

მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოსთან შეთანხმებით იღებს პროცედურის წესებს, რომელსაც ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ამტკიცებს კავშირის საბჭო.

სასამართლოში შექმნილია 3 ან 5 მოსამართლისგან შემდგარი პალატები, 13 მოსამართლისგან შემდგარი პალატა და მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის პალატა. საერთო სასამართლოში გენერალური ადვოკატის თანამდებობა არ არსებობს, თუმცა შესაძლებელია მოსამართლეს დაევალოს გენერალური ადვოკატის ფუნქციის შესრულება.

საერთო სასამართლოს კომპეტენცია

საერთო სასამართლო უფლებამოსილია განიხილოს:

- სარჩელები ან განცხადებები, რომელთა წარდგენის საფუძველია ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 263-ე, 265-ე, 268-ე, 270-ე და 272-ე მუხლები (გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სარჩელი ან განცხადება სპეციალიზებული სასამართლოს ქვემდებარე ან კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებები შესაბამისი სარჩელის ან განცხადების განხილვის უფლებამოსილებას მხოლოდ მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს ანიჭებს);
- სპეციალიზებული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გასაჩივრების შესახებ სარჩელები;

- შუალედური ღონისძიებების გამოყენების შესახებ განცხადებები;
- ევროპის კავშირის კონკურენციის სამართლის ნორმების გამოყენებასთან დაკავშირებული დავები;
- არბიტრაჟის გადანყვეტილებების გასაჩივრების შესახებ სარჩელები, თუ ხელშეკრულება დადებულია ევროპის კავშირის სახელით ან ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარეა ევროპის კავშირი.

ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს სტატუსით განსაზღვრულ შემთხვევებში, საერთო სასამართლო უფლებამოსილია წინასწარი გადანყვეტილების პროცედურის ფარგლებში განიხილოს ეროვნული სასამართლოების შეკითხვები. თუ საერთო სასამართლო მიიჩნევს, რომ ეროვნული სასამართლოს მიერ დასმულ შეკითხვაზე პასუხი ზემოქმედებას იქონიებს კავშირის სამართლის ერთიანობაზე ან თანამიმდევრულობაზე, იგი შეკითხვას განსახილველად მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს გადაუგზავნის.

საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკა

საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის მიზანია წევრ სახელმწიფოებს შორის საბაჟო ბარიერების აღმოფხვრა და პიროვნებისა და საქონლის თავისუფალი გადაადგილების ხელშეწყობა. ევროპის კავშირს ამ სფეროში შერეული კომპეტენცია გააჩნია. საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილე-

ბები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღება. ამასთანავე, საკანონმდებლო ინიციატივების თაობაზე კონსულტაცია აუცილებელია ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან. საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის ფარგლებში ევროპის კავშირი უფლებამოსილია მიიღოს საკანონმდებლო აქტები:

- კავშირის სივრცეში საერთაშორისო სატრანსპორტო წესების დადგენის თაობაზე;
- ნევრ სახელმწიფოებში არარეგისტრირებული კარიერების მოქმედების პირობებისა და წესების შესახებ;
- სატრანსპორტო პოლიტიკის განვითარებისთვის აუცილებელი ღონისძიებების თაობაზე.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა

კავშირის დონეზე პირველად უსაფრთხოებისა და თავდაცვის შესახებ დებულებებს ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულება (მაასტრიხტის ხელშეკრულება) ევროპული უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროს ფარგლებში ითვალისწინებდა. ამსტერდამის ხელშეკრულებით ევროპული უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროს კრიზისის მართვისა და მშვიდობის შემნარჩუნებელი მისიების შექმნის ამოცანა დაემატა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით „ევროპული უსაფრთხოებისა და

თავდაცვის პოლიტიკის“ სახელწოდება „საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკით“ შეიცვალა, რომელიც ამჟამად საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა მიზნად ისახავს საერთო თავდაცვის პოლიტიკის შემუშავებას, რომლის საბოლოო ეტაპი ევროპის კავშირის საერთო თავდაცვის სისტემის ფორმირებაა. ამ სფეროს არსებობით კავშირს შესწევს საერთაშორისო ხასიათის კრიზისების მენეჯმენტისა და კონფლიქტების პრევენციის უნარი. საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების თვალსაზრისით, კავშირი საკმაოდ გავლენიანი სუბიექტია.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა არ გულისხმობს ევროპის კავშირის არმიის, შეიარაღებული ძალების ჩამოყალიბებას, თუმცა 1999 წელს ჰელსინკის ევროპულმა საბჭომ შეიმუშავა ე.წ. „გლობალური მიზნის“ სტრატეგია, რომლის მიხედვით, საჭიროების შემთხვევაში, კავშირის წევრ სახელმწიფოებს ეკისრებათ ვალდებულება 60 დღის განმავლობაში ნებისმიერ ტერიტორიაზე სულ მცირე 1 წლის განმავლობაში განახორციელონ 60 000 სამხედრო და სამოქალაქო პირის დისლოცირება.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელთან (საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში) კოორდინირებს:

- პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი – ახორციელებს საერთაშორისო მოვლენებზე დაკვირვებას, საერთაშორისო ხასიათის კრიზისის არსებობის შემთხვევაში,

კომიტეტი ანალიზს უკეთებს ევროპის კავშირის რეაგირების მექანიზმების ვარიანტებს;

- ევროპის კავშირის სამხედრო კომიტეტი – შედგება ნევრი სახელმწიფოების გაერთიანებული შტაბის მეთაურებისგან. კომიტეტი ერთი მხრივ, ახორციელებს კავშირის სამხედრო მოქმედებების სტრატეგიულ დაგეგმვას და მეორე მხრივ, სამხედრო საკითხებში კონსულტაციას უწევს პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს;
- ევროპის კავშირის სამხედრო ჯგუფი – შედგება სამხედრო ექსპერტებისგან, რომელიც დახმარებას უწევს კავშირის სამხედრო კომიტეტს.

ლისაბონის ხელშეკრულებით გაღრმავდა ევროპის კავშირსა და ნევრ სახელმწიფოებს შორის საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობის ხარისხი. აქტუალური მდგომარეობით, კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებულია:

- საერთო თავდაცვის პუნქტი – თუ ნევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება შეიარაღებული თავდასხმა, კავშირის სხვა ნევრი ქვეყნები ვალდებული არიან მსხვერპლ სახელმწიფოს გაუწიონ ნებისმიერი სახის (მათ შორის სამხედრო) დახმარება;
- სოლიდარობის პუნქტი – ნევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ტერორისტული თავდასხმის განხორციელების ან ბუნებრივი და ანთროპოგენული კატასტროფის არსებობის შემთხვევაში, სხვა ნევრ სახელმწიფოებსა და ევროპის

კავშირს ეკისრებათ თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლი ქვეყნის დახმარების ვალდებულება.

2004 წელს კავშირის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ევროპული თავდაცვის სააგენტო, რომელიც პასუხისმგებელია:

- კავშირის თავდაცვითი პოტენციალის გაძლიერებაზე;
- შეიარაღებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე წევრ სახელმწიფოებს შორის კოოპერაციის ხელშეწყობაზე;
- კავშირის შეიარაღების ინდუსტრიული და ტექნოლოგიური პოტენციალის გაძლიერებაზე.

საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები

ქვეყნებსა და ტერიტორიებს, რომლებიც კონსტიტუციურად ექვემდებარება ნიდერლანდებს, დანიასა და საფრანგეთს ეწოდებათ ევროპის კავშირის საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები. მათ გააჩნიათ კავშირის ასოცირებული წევრების სტატუსი. ევროპის კავშირის საზღვრისგალმა ქვეყნებისა და ტერიტორიების ჩამონათვალს შეიცავს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მეორე დანართი. კავშირში ამ ქვეყნებისა და ტერიტორიების ასოცირება მიზნად ისახავს მათი ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ხელშეწყობას, კავშირსა და მათ შორის მჭიდრო ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარებას. ევროპის კავშირის სამართალი საზღვრისგალმა ქვეყნებსა და ტერიტორიებზე გამოიყენება მხოლოდ პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში. გარდა ამისა, საზღვრის-

გალმა ქვეყნები და ტერიტორიები არ წარმოადგენს კავშირის შიდა ბაზრის შემადგენელ ნაწილს.

საიმპლემენტაციო აქტები

საიმპლემენტაციო აქტი გამოწვეულია იმ პრინციპისა, რომლის თანახმად, ევროპის კავშირის სავალდებულო ძალის მქონე სამართლებრივი აქტების იმპლემენტაციისათვის ყველა აუცილებელი ღონისძიება ხორციელდება წევრი სახელმწიფოს მიერ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის შესაბამისად. საიმპლემენტაციო აქტი მიიღება იმ შემთხვევაში, როდესაც კავშირის სავალდებულო ძალის მქონე სამართლებრივი აქტის იმპლემენტაციისათვის საჭიროა ერთგვაროვანი პირობების არსებობა. როგორც წესი, იგი მიიღება კომისიისა და გამონაკლის შემთხვევებში საბჭოს მიერ. იმისათვის, რომ მიღებულ იქნეს საიმპლემენტაციო აქტი, ევროპულმა პარლამენტმა და ევროპის კავშირის საბჭომ შესაბამის აქტში წინასწარ უნდა დაადგინონ ზოგადი მექანიზმი, რომლის საფუძველზე კომისია საიმპლემენტაციო უფლებამოსილებას განახორციელებს.

საკანონმდებლო ინიციატივის უფლება

ევროპულ კომისიას მონოპოლიზირებული აქვს საკანონმდებლო ინიციატივის უფლება. კავშირის საკანონმდებლო აქტები მიიღება კომისიის ინიციატივის საფუძველზე. გამონაკლი-

სის დაშვება შესაძლებელია კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში.

ნებისმიერი საკანონმდებლო ინიციატივა უნდა ემსახურობდეს მხოლოდ ევროპის კავშირისა და კავშირის მოქალაქეების ინტერესების დაცვას.

ევროპული კომისია იმ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებშიც კავშირს ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, საკანონმდებლო ინიციატივას წარადგენს მხოლოდ მაშინ თუ თვლის, რომ კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად მოხდება არსებული პრობლემის გადაჭრა, ვიდრე ეროვნულ, რეგიონულ ან ადგილობრივ დონეზე.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების პროცესში კავშირის მოქალაქეთა მონაწილეობის ხარისხის გაზრდის მიზნით, ევროპის კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-11 მუხლი კავშირის მოქალაქეებს საკანონმდებლო ინიციატივის უფლებას ანიჭებს. ამ მუხლის თანახმად, არანაკლებ ერთი მილიონი მოქალაქე სულ მცირე 4 ნევრი სახელმწიფოდან, უფლებამოსილია კომისიას მოუწოდოს მათთვის რელევანტური საკითხის თაობაზე ინიციატივის პარლამენტსა და საბჭოში წარდგენისკენ. კომისია ვალდებულია შეამოწმოს მისი ერთი მხრივ, ევროპის კავშირისათვის მინიჭებულ კომპეტენციასთან მიმართება და მეორე მხრივ, სამართლებრივ აქტებთან შესაბამისობა, რათა არ დაირღვეს კავშირის მართლწესრიგში არსებული სამართლებრივი ბალანსი. ამ ეტაპის შემდგომ, ინიციატივა ეგზავნება პარლამენტსა და საბჭოს და იწყება მისი შესაბამისი საკანონმდებლო წესით განხილვა.

საკონსულტაციო პროცედურა

საკონსულტაციო პროცედურა სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის შემადგენელი ელემენტია. კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, კავშირის საბჭო ვალდებულია ევროპული კომისიის მიერ წარდგენილ ინიციატივასთან დაკავშირებით კონსულტაცია გაიაროს ევროპულ პარლამენტთან. თუმცა, საბჭოს არ ეკისრება ევროპული პარლამენტის პოზიციის გათვალისწინების ვალდებულება. საკონსულტაციო პროცედურა გამოიყენება ერთი მხრივ, კავშირის შიდა ბაზრის შეღავათებთან, კონკურენციის წესებთან და მეორე მხრივ, ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ არასავალდებულო ძალის მქონე აქტების (რეკომენდაციები და მოსაზრებები) მიღებასთან მიმართებაში.

სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელი

ევროპის კავშირში სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელის ორი ტიპი არსებობს:

სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი – დაარსდა კავშირის საბჭოს 2008 წლის 16 დეკემბრის გადაწყვეტილებით (რომელმაც ჩაანაცვლა საბჭოს 1998 წლის 29 ივნისის ე.წ. „საერთო ქმედება“). მისი მიზანია უზრუნველყოს ტრანსნაციონალური დანაშაულების (ტერორიზმი, ნარკოტიკების კონტრაბანდა, კორუფცია და ა.შ.) წინააღმდეგ ეფექტიანი ბრძოლა წევრ სახელმწიფოთა მჭიდრო თანამშრომ-

ლობის გზით. ქსელი შედგება ე.წ. „საკონტაქტო პირებისგან“. მათი შერჩევისა და დანიშვნის პროცედურები განისაზღვრება წევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობით.

სამოქალაქო და სამენარმეო სამართლის სფეროებში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი – შეიქმნა ევროპის კავშირის საბჭოს 2001 წლის 28 მაისის გადაწყვეტილებით. ქსელი წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომლის საშუალებითაც კავშირის მოქალაქეებს გააჩნიათ შესაძლებლობა ინტერნეტით მიიღონ ინფორმაცია წევრი სახელმწიფოების კერძოსამართლებრივი სისტემის თაობაზე (მაგ.: ინფორმაცია სამოქალაქო სამართალწარმოების შესახებ). სამოქალაქო და სამენარმეო სამართლის სფეროებში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი აგრეთვე საკონტაქტო პირებისგან შედგება. მათი შერჩევისა და დანიშვნის წესი რეგულირდება წევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობით.

სამართლის მეშვეობით ინტეგრაციის თეორია

სამართლის მეშვეობით ინტეგრაციის თეორია ავითარებს მოსაზრებას, რომ ევროპული ინტეგრაციის ფარგლებში თანამშრომლობის გაღრმავება არის ზოგადად ევროპის კავშირის სამართლის განვითარების შედეგი, უფრო კონკრეტულად მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს აქტივიზმის საფუძველზე ევროპის კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების კონსტიტუციონალიზაციის პროდუქტი.

სამენარმეო საზოგადოების პოლიტიკა

ევროპის კავშირის სამენარმეო საზოგადოების პოლიტიკა მიზნად ისახავს კავშირის ფარგლებში შექმნას და განავითაროს უფრო ხელსაყრელი, ეფექტიანი ბიზნეს გარემო (განსაკუთრებით მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის).

სამენარმეო საზოგადოების პოლიტიკა ორიენტირებულია:

- ხელი შეუწყოს სამენარმეო საქმიანობას (ბიზნესის შექმნის წახალისება, კომპანიების (ძირითადად მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის) მხარდაჭერა დაფუძნებისა და განვითარების ფაზაში);
- ხელი შეუწყოს სამენარმეო საზოგადოებას განახორციელოს სტრუქტურული ცვლილებები და შეინარჩუნოს წარმოების მაღალი და თანმიმდევრული ზრდის მაჩვენებელი;
- მხედველობაში მიიღოს ინდუსტრიის სხვადასხვა სექტორის სპეციალური მახასიათებლები და საჭიროებები;
- ხელი შეუწყოს ინოვაციას;
- უზრუნველყოს სამენარმეო საზოგადოების დაფინანსებასთან, მხარდამჭერ პროგრამებთან და ქსელებთან უკეთ ნვდომა;
- გაამარტივოს საზედამხედველო და ადმინისტრაციული ინსტრუმენტები.

სამენარმეო საზოგადოების პოლიტიკას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ბიზნესის მდგრად განვითარებასა და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნაში.

ამ სფეროში ევროპის კავშირი უფლებამოსილია მხარი დაუჭიროს ნევრ სახელმწიფოთა მოქმედებებს და განახორციელოს მათი კოორდინაცია. კავშირს უფლება არ აქვს ჩაანაცვლოს ნევრი სახელმწიფოს კომპეტენცია ან ნევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზნით მოქმედებები განახორციელოს.

სამოქალაქო საზოგადოება

ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, სამოქალაქო საზოგადოების ცნებაში არ მოიაზრება მხოლოდ არასამთავრობო ორგანიზაციები. კავშირში იგი გაცილებით ფართო, კომპლექსურ სისტემად აღიქმება, რომელიც მოიცავს სოციალურ-ეკონომიკურ ჯგუფებს, შრომის ბაზრის სუბიექტებს, რელიგიურ გაერთიანებებს და ა.შ.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-15 მუხლი აღიარებს სამოქალაქო საზოგადოების როლს კავშირის ეფექტიანად, ლეგიტიმურად ფუნქციონირებაში. კავშირის საქმიანობა ეფუძნება წარმომადგენლობითი დემოკრატიის პრინციპს. ევროპის კავშირის სამართალი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს სამოქალაქო საზოგადოებასთან ტრანსპარენტული, რეგულარული დიალოგის წარმოებას. ევროპული კომისია საკანონმდებლო ინიციატივების მომზადების პროცესში მუდმივად კონსულტირებს სამოქალაქო სექტორთან. კავშირში სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად, შექმნილია მუდმივმოქმედი საკონსულტა-

ციო ორგანო – ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი, რომელიც სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლებისგან შედგება.

სამოქმედო პროგრამები

სამოქმედო პროგრამების შემუშავების უფლებამოსილება გააჩნიათ საბჭოსა და ევროპულ კომისიას, როგორც საკუთარი ინიციატივით, ასევე ევროპული საბჭოს მითითებით. სამოქმედო პროგრამები ხელშეკრულებებსა და საკანონმდებლო აქტებში არსებული მიზნების პრაქტიკაში განხორციელების ხელშეწყობას ემსახურებიან. თუ გარკვეული პროგრამა პირდაპირ გათვალისწინებულია დამფუძნებელ ხელშეკრულებებში ევროპის კავშირის ინსტიტუტები ვალდებული არიან იგი გაითვალისწინონ სამოქმედო პროგრამის შედგენის პროცესში. ევროპის კავშირში ამ სახის პროგრამები გამოიცემა ე.წ. „თეთრი ქალაქის“ სახით. მეორე მხრივ, სხვა პროგრამებს, რომლებიც პრაქტიკაში გამოიყენება, როგორც სახელმძღვანელო პრინციპები, არ გააჩნიათ სავალდებულო ძალა, თუმცა ისინი წარმოადგენენ კავშირის ინსტიტუტების მიერ განსაზღვრული მიზნების, გეგმების ინდიკატორებს, რომლებიც გამოიცემა ე.წ. „მწვანე ქალაქის“ ფორმით.

სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციები

სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების ფორ-

მირება 1962 წელს სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის ფარგლებში განხორციელდა. ფერმერებისთვის სტაბილური შემოსავლისა და მომხმარებელთათვის საკმარისი პროდუქციის მიწოდების უზრუნველყოფის მიზნით, სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციები მართავენ ცალკეული პროდუქციის ან პროდუქციათა ჯგუფის (მაგ.: მარცვლეული, ხილ—ბოსტნეული, ხორცი, რძის პროდუქტები, ღვინო და სხვა) წარმოებისა და ვაჭრობის პროცესს. კავშირის სივრცეში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციით ვაჭრობასთან დაკავშირებული დაბრკოლებების აღმოფხვრისა და მესამე ქვეყნებთან ეფექტიანი საერთო საბაჟო ბარიერების შექმნის თვალსაზრისით, საერთო ორგანიზაციების საქმიანობა ერთ—ერთ ფუნდამენტურ ინსტრუმენტს წარმოადგენს.

დაკისრებული ამოცანებისა და ვალდებულებების შესასრულებლად ორგანიზაციები იყენებენ სხვადასხვა მექანიზმებს:

- ბაზარში ჩარევა (ჭარბი პროდუქციის შესყიდვა, პროდუქციის შენახვასა და დახარისხებაში დახმარება);
- ფერმერებისთვის ფულადი სახსრების პირდაპირი ფორმით გადაცემა;
- პროდუქციის ლიმიტირება;
- სავაჭრო ღონისძიებები (საბაჟო ვალდებულებები, ტარიფის ქვოტები, ექსპორტის დაფინანსება).

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში 2003 წელს განხორციელებული რეფორმის შედეგად სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების უმეტესობა საერთო ფერმერული გადასახადის ახალ სისტემას ექვემდებარება.

ფერმერებს ფულადი დახმარება პირდაპირი ფორმით, პროდუქციის მოცულობისგან დამოუკიდებლად გადაეცემათ. 2007 წელს გამარტივდა სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში არსებული წესები და პროცედურები. ინსტიტუციური მონეობის თვალსაზრისით, რეფორმა შეეხო იმ დროისთვის არსებულ სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის 21 ორგანიზაციას, გაუქმდა თითოეულ სექტორში არსებული მენეჯმენტის კომიტეტი და სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების მენეჯმენტის კომიტეტი დაფუძნდა.

საქონლის გადაადგილების თავისუფლება

ევროპის კავშირის ფარგლებში შექმნილია საბაჟო კავშირი, რომელიც სრულად ვრცელდება საქონლით ვაჭრობაზე. კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, „საქონელი“ არის ნებისმიერი მონეტარული ღირებულების მქონე პროდუქტი, რომელიც შესაძლებელია იყოს კომერციული ტრანზაქციების ობიექტი. საქონლის გადაადგილების თავისუფლება გულისხმობს:

- წევრ სახელმწიფოთა შორის საბაჟო ვალდებულებები-სა და საბაჟო გადასახადების ექვივალენტური ეფექტის მქონე მოსაკრებლების აღმოფხვრას;
- საქონლის რაოდენობრივი შეზღუდვების დაწესებისა და ექვივალენტური ეფექტის მქონე ლონისძიებების აკრძალვას;
- ევროპული კომისიის ნებართვის გარეშე სახელმწიფო

დახმარებისა და სუბსიდიების განხორციელების აკრძალვას და სხვა.

სახელმწიფოთაშორისი კონფერენცია

ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, სახელმწიფოთაშორისი კონფერენცია გულისხმობს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლების შეხვედრას, რომლის მიზანია ევროპის კავშირის სამართლით დადგენილი წესით ევროპის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვა.

სოლიდარობის პუნქტი

ლისაბონის ხელშეკრულებით დაინერგა ე.წ. სოლიდარობის პუნქტი, რომლის თანახმად, თუ წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება ტერორისტული თავდასხმა ან მოხდება ბუნებრივი ან ანთროპოგენული კატასტროფა, მსხვერპლი ქვეყნის თხოვნის შემთხვევაში სხვა წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპის კავშირს ეკისრებათ თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში ამ ქვეყნის დახმარების (მათ შორის სამხედრო) ვალდებულება.

ევროპის კავშირის მიერ სოლიდარობის პუნქტის იმპლემენტაციის შესახებ წესები და პროცედურები დგინდება კავშირის საბჭოს გადანწყვეტილებით ევროპული კომისიისა და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში

კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის საერთო ინიციატივის საფუძველზე. გარდა ამისა, გადანყვეტილების მიღებამდე აუცილებელია ევროპული პარლამენტის ინფორმირება. იმ შემთხვევაში თუ მსხვერპლი ქვეყანა დახმარებას სთხოვს სხვა წევრ სახელმწიფოს, მათ შორის კოორდინაცია უნდა განხორციელდეს კავშირის საბჭოს ფორმატში.

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკა

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში კავშირი და წევრი სახელმწიფოები ფლობენ შერეულ კომპეტენციას. ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 39-ე მუხლის თანახმად, სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის მიზანს მომხმარებელთათვის პროდუქციაზე გონივრული ფასებისა და ფერმერებისთვის სამართლიანი შემოსავლის უზრუნველყოფა წარმოადგენს. ამ მიზნით, კავშირში ფუნქციონირებს სოფლის მეურნეობის საერთო ბაზარი, რომლის ფორმირება 1958 წლის სტრესას კონფერენციაზე მიღებული პრინციპების (საერთო ფასების ფიქსირება, ფინანსური სოლიდარობა, გაერთიანების პრეფერენცია) შესაბამისად განხორციელდა.

სოფლის მეურნეობა კავშირის ერთ-ერთი პრიორიტეტული სფეროა. სოფლის მეურნეობის სფეროში გადანყვეტილებებს ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმა-

თა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს კავშირის საბჭო.

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკამ ევროპული ინტეგრაციის გარკვეულ ეტაპზე დასახულ მიზანს მიაღწია, რომელიც უკავშირდებოდა პროდუქციის სათანადო, საკმარისი რაოდენობის წარმოებას. თუმცა, მოგვიანებით შეიქმნა არსებული პოლიტიკის მოდიფიკაციის აუცილებლობა, რაც ბაზარზე ჭარბი პროდუქციის არსებობითა და შექმნილი დისბალანსით იყო გამოწვეული. შესაბამისად, ცვლილება განიცადა სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში დასახული მიზნების მიღწევისა და დაგეგმილი ღონისძიებების განხორციელების ინსტრუმენტებმა, გატარდა თანმიმდევრული რეფორმები, რომელთაგან აღსანიშნავია: „მაკშერის 1992 წლის რეფორმა“ და „2000 წლის დღის წესრიგი“. 2003 წელს სოფლის მეურნეობის სფეროში დაინერგა ინოვაციური მექანიზმები, კერძოდ:

- მსხვილი ფერმების პირდაპირი დაფინანსების შემცირებით დაზოგილი თანხებით ხორციელდება სხვადასხვა პროექტების დაფინანსება, რაც ხელს უწყობს სოფლის მეურნეობის სფეროს განვითარების ტემპის აჩქარებას;
- დაინერგა ე.წ. „ფინანსური დისციპლინის“ მექანიზმი.

სოციალური დიალოგი

ევროპის კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, ტერმინი „სოციალური დიალოგი“ გულისხმობს პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციების მოლაპარაკების პროცესს, რომელიც ამ ორ-

განიზაცებებში განვეროიანებული წვერების ინტერესების დაცვას ემსახურება. სოციალურ დიალოგს მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ევროპული სოციალური პოლიტიკის განვითარებაში. სოციალური დიალოგის დანყების თაობაზე გადაწყვეტილება ევროპულმა კომისიამ 1985 წელს მიიღო. კავშირის ინტეგრაციის შემდგომ ეტაპზე დიალოგს განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭებოდა. იგი, როგორც პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციების ფორუმი, აისახა ერთიან ევროპულ აქტში, მასტრიხტის ხელშეკრულების დანართში, ამსტერდამისა და ლისაბონის ხელშეკრულებებში.

ევროპული სოციალური დიალოგი მასში მონაწილე სუბიექტებისა და განსახილველი საკითხებიდან გამომდინარე შეიძლება იყოს:

- სამმხრივი – მოლაპარაკების პროცესში მონაწილეობენ ევროპის კავშირის ინსტიტუტები და პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები;
- ორმხრივი – მოლაპარაკებები დამსაქმებელთა გაერთიანებებსა და სავაჭრო კავშირებს შორის ხორციელდება;
- ფართო – დიალოგი შეეხება ზოგად-ეკონომიკურ საკითხებს;
- სექტორული – პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები სექტორული დიალოგის კომიტეტებში იმ სფეროსთან დაკავშირებულ საკითხებს განიხილავენ, რომელშიც ისინი საქმიანობას ახორციელებენ.

სოციალური პოლიტიკა

სოციალური პოლიტიკის სფერო ევროპის კავშირის შერეულ კომპეტენციათა რიცხვს მიეკუთვნება. ამ სფეროში კავშირი მოქმედებს მხოლოდ ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ასპექტების ფარგლებში. კავშირი სოციალური პოლიტიკის განხორციელების მიზნით, უფლებამოსილია მიიღოს დირექტივები, რომლებიც ხელს შეუწყობს:

- დასაქმებას;
- დასაქმებულთა საცხოვრებელი და სამუშაო პირობების გაუმჯობესებას;
- დასაქმებული პირების გადამზადებას, კვალიფიკაციის ამაღლებას;
- დასაქმებული პირების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვას;
- დასაქმებული პირების სოციალურ დაცვას;
- სამსახურიდან დათხოვნის შემთხვევაში, დასაქმებული პირების ინტერესების დაცვას;
- ევროპის კავშირის ტერიტორიაზე მესამე სახელმწიფოების მოქალაქეების სამუშაო პირობების დაცვას;
- დასაქმების მიმართულებით მამაკაცისა და ქალის თანასწორობას;
- დასაქმებული პირებისა და დამსაქმებლების კანონიერი ინტერესების დაცვას და სხვა.

ეროვნული და ზეეროვნული სოციალური პოლიტიკის ფორმირების, იმპლემენტაციის პროცესში ევროპის კავშირსა და წევრ სახელმწიფოებს ეკისრებათ ევროპული სოციალური ქარტიისა და მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიის მხედველობაში მიღების ვალდებულება.

სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა

სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში საკანონმდებლო აქტის მიღება განსახილველი საკანონმდებლო აქტის პროექტის შინაარსიდან გამომდინარე ხორციელდება. სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა თავის მხრივ მოიცავს: საკონსულტაციო პროცედურასა და თანხმობის პროცედურას.

სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი

სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი მიზნად ისახავს კავშირის პარტნიორ სახელმწიფოებს მხარი დაუჭიროს დემოკრატიის, სამართლის უზენაესობისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებაში. სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი ეფუძნება ევროპის კავშირისა და პარტნიორი სახელმწიფოების ორმხრივ სახელშეკრულებო ურთიერთობებს, რომელიც დაკავშირებულია თავისუფალ ვაჭრობასთან, პოლიტიკურ დიალოგთან და ა.შ. არსებობს მოსაზრება, რომ

სახელმწიფო, რომელსაც ასოცირების ხელშეკრულება აქვს დადებული ევროპის კავშირთან, განიხილება, როგორც ევროპის კავშირში განეწვრიანების პოტენციური კანდიდატი.

სტარტაპ ფონდი

საერთო თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან მიმართებით ლისაბონის ხელშეკრულებით დადგინდა საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან დაკავშირებული „საგანგებო ინიციატივების“, მათ შორის საერთო თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის ფარგლებში მისიების მოსამზადებელი მოქმედებების დაფინანსების ახალი პროცედურა. ევროპის კავშირის ბიუჯეტით მისიების სწრაფად დაფინანსებისთვის საჭიროა კავშირის საბჭოს მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება. თუმცა, მისიები, რომლებიც კავშირის ბიუჯეტით არ ფინანსდება, დაფინანსდება ე.წ. „სტარტაპ ფონდის“ მეშვეობით, სადაც ფინანსურ კონტრიბუციებს წევრი სახელმწიფოები ახორციელებენ. „სტარტაპ ფონდის“ ჩამოყალიბებასთან, ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილებას იღებს კავშირის საბჭო. სტარტაპ ფონდი გარკვეული თვალსაზრისით წარმოადგენს პირველ ნაბიჯს კავშირის ფარგლებში საერთო თავდაცვის ბიუჯეტის ჩამოყალიბების მიმართულებით. სტარტაპ ფონდში არსებული ფინანსური რესურსის გამოყენებაზე თანხმობას იძლევა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი.

სუბსიდიურობის პრინციპი

სუბსიდიურობის პრინციპის თანახმად, ევროპის კავშირი სფეროებში, რომლებშიც არ გააჩნია ექსკლუზიური კომპეტენცია, უფლებამოსილია იმოქმედოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დასახული მიზნის მიღწევა კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად არის შესაძლებელი, ვიდრე ადგილობრივი, რეგიონული ან ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე. სუბსიდიურობის პრინციპის სწორ გამოყენებაზე ზედამხედველობას ეროვნული პარლამენტები ახორციელებენ.

სურსათის უვნებლობა

ევროპის კავშირის სივრცეში სურსათის უვნებლობის უზრუნველყოფა კავშირის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა. იგი ვალდებულია ცალკეულ სფეროებში (მაგ.: საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა, გარემოს დაცვა, ჯანმრთელობის დაცვა, მომხმარებელთა უფლებების დაცვა, შიდა ბაზარი) პოლიტიკის განსაზღვრისას და ღონისძიებების განხორციელებისას გაითვალისწინოს სურსათის უვნებლობასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.

ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ 2002 წელს მიღებულ იქნა რეგულაცია „სურსათის უვნებლობის ზოგადი პრინციპებისა და მოთხოვნების და სურსათის უვნებლობის ევროპული უწყების დაფუძნების შესახებ“. სურსათის უვნებლობის ევროპული უწყება ახორციელებს მეცნიერულ

კვლევებს სურსათის უვნებლობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, აგროვებს და ანალიზს უკეთებს ამ სფეროში არსებულ ინფორმაციას. უწყება რეგულარულად აწარმოებს დიალოგს დაინტერესებულ პირებთან და მჭიდროდ თანამშრომლობს ნეერი სახელმწიფოების შესაბამის სტრუქტურებთან. იგი უფლებამოსილია გასცეს მეცნიერული დასკვნები სასურსათო პროდუქციაზე ან ინგრედიენტებზე. მისი ადგილსამყოფელია ქ. პარმა (იტალია).

ტ

ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა

ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფორმატში ხორციელდება. კავშირის ფარგლებში ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით შექმნილია შემდეგი ინსტიტუციურ-სამართლებრივი მექანიზმები:

- ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი);
- იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი);
- დაკავების ევროპული ორდერი;
- საერთო საგამოძიებო ჯგუფები, რომლებიც შედგება წევრ სახელმწიფოთა პოლიციური და იუსტიციური სტრუქტურების წარმომადგენლებისგან (და აუცილებლობის შემთხვევაში ევროპოლის პერსონალისგან).

გარდა ამისა, კავშირის სივრცეში შესაძლებელია ტერორისტული ორგანიზაციის, მისი წევრის ან ასეთ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაში მხილებული პირის საბანკო ანგარიშების, აქტივების კონფისკაცია.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2001 წლის 11 სექტემბერს განხორციელებული ტერორისტული აქტების შემდეგ კავშირის ანტიტერორისტული პოლიტიკა რამდენიმე მიმართულებით განვითარდა:

- 2001 წლის 21 სექტემბერს ევროპული საბჭოს რიგგარეშე სხდომა გაიმართა, სადაც მიღებულ იქნა სამოქმედო გეგმა „ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით წევრ სახელმწიფოებს შორის იუსტიციისა და პოლიციის სფეროებში თანამშრომლობის გაძლიერების თაობაზე“;
- 2004 წლის 11 მარტს მადრიდში განხორციელებულ ტერორისტულ თავდასხმაზე რეაგირების მიზნით, ამავე წლის 25-26 მარტს ევროპულმა საბჭომ მიიღო დეკლარაცია „სოლიდარობის პრინციპის აღიარების თაობაზე“, რომლის თანახმად, თუ წევრ სახელმწიფოზე განხორციელდება ტერორისტული თავდასხმა, მსხვერპლი სახელმწიფოს დახმარების მიზნით და მისი თხოვნის შემთხვევაში, კავშირის სხვა წევრი სახელმწიფოები საბჭოსთან კოორდინაციის საფუძველზე გამოიყენებენ მათ ხელთ არსებულ ყველა საშუალებას, მათ შორის, სამხედრო რესურსს;
- 2005 წლის ივლისში ლონდონში მომხდარი აფეთქების შემდეგ ტერორიზმთან ბრძოლის წინააღმდეგ კავშირის სტრატეგია დაეფუძნა პრევენციის, დაცვის, ჩაშლისა და სწრაფი რეაგირების მექანიზმებს, რომელიც მიღებულ იქნა 2005 წლის დეკემბერში.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლით სოლიდარობის პრინციპი აყვანილ იქნა პრიმერული სამართლის რანგში.

ს ფ

ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინები

ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინები წარმოადგენს ცენტრალურ რგოლს კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობასთან მიმართებაში. გაიდლაინები სარეკომენდაციო ხასიათის არასავალდებულო ძალის მქონე აქტებია, რომლებიც ევროპის კავშირის საბჭოს მიერ მიიღება. წევრი სახელმწიფოების მიერ გაიდლაინებში არსებული დებულებების დაცვა ე.წ. „მრავალმხრივი საზედამხედველო მექანიზმით“ კონტროლს ექვემდებარება. გაიდლაინების შესრულებაზე ზედამხედველობას ევროპული კომისია ახორციელებს. კომისია ვალდებულია თითოეული წევრი სახელმწიფოს ეკონომიკური განვითარების შესახებ ინფორმაცია ევროპის კავშირის საბჭოს მიანოდოს. იმ შემთხვევაში, თუ წევრი სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა უგულვებელყოფს ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინებს ან საფრთხეს უქმნის, რისკის ქვეშ აყენებს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ფუნქციონირებას, კომისია უფლებამოსილია სახელმწიფო გააფრთხილოს. გარდა ამისა, ევროპის კავშირის საბჭოს უფლება აქვს საჯაროდ მიმართოს სახელმწიფოს რეკომენდაციით. ამგვარ მიმართვას მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ძალა გააჩნია.

ფინანსური დახმარება ევროპის კავშირში განევრიანებისთვის

ევროპის კავშირი კანდიდატი სახელმწიფოების ფინანსურ დახმარებას ახორციელებს. ფინანსური დახმარების მიზანია კანდიდატ სახელმწიფოს მხარი დაუჭიროს განევრიანების კრიტერიუმების დაკმაყოფილებაში, დემოკრატიული, ტრანსპარენტული ინსტიტუტების მშენებლობაში, ევროპის კავშირის სტანდარტების დანერგვასა და ეროვნული სამართლის კავშირის მართლწესრიგთან შესაბამისობის უზრუნველყოფაში. ფინანსური დახმარება დროებითი ინსტრუმენტია და იგი კანდიდატი ქვეყნის ევროპის კავშირში განევრიანების შემთხვევაში შეწყდება.

ფინანსური პერსპექტივა

ფინანსური პერსპექტივა წარმოადგენს ინტერინსტიტუციურ შეთანხმებას, რომელიც იდება ევროპულ პარლამენტს, ევროპის კავშირის საბჭოსა და ევროპულ კომისიას შორის. ფინანსური პერსპექტივით დგინდება კავშირის საბიუჯეტო ხარჯების ზღვრული ოდენობა მომავალი რამდენიმე წლისათვის. იგი კავშირის ყოველწლიური საბიუჯეტო ხარჯების მაქსიმალური მოცულობის ინდიკატორია. შესაბამისად, კომისია ვალდებულია კავშირის ბიუჯეტის ფორმულირებისას მხედველობაში მიიღოს ფინანსური პერსპექტივის შინაარსი.

ფუნქციონალიზმის თეორია

ფუნქციონალიზმის თეორია მიტრანის მიერ ჩამოყალიბებული

კონცეფციაა. ფუნქციონალისტებს მიაჩნიათ, რომ სახელმწიფო როგორც სოციალური ორგანიზაციის ფორმა, მოძველებულია და გლობალური პრობლემების გასაჭრელად აუცილებელია სახელმწიფოთა კოლექტიური მმართველობა ე.წ. „მსოფლიო მმართველობის“ სახით, სადაც თითოეულ სახელმწიფოს ექნება „მატერიალური დამოუკიდებლობა“. ნეოფუნქციონალიზმის თეორია ფოკუსირებულია რეგიონულ ინტეგრაციაზე. ნეო-ფუნქციონალისტების მიხედვით, სახელმწიფოთა თანამშრომლობა დაიწყო შეზღუდულ ფუნქციონალურ ან ეკონომიკურ სფეროებში, თუმცა, ერთ კონკრეტულ ეკონომიკურ სფეროში თანამშრომლობა ბუნებრივად, ეტაპობრივად გავრცელდა სხვა ეკონომიკურ სფეროებზე და უფრო მეტიც, მათ მიღმაც.

ქ

**ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების და-
ფუძნების შესახებ ხელშეკრულება (პარიზის ხელშეკრულება)**

ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების და-
ფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას პარიზში 1951 წლის 18
აპრილს ხელი მოაწერეს საფრანგეთმა, ბელგიამ, იტალიამ,
ლუქსემბურგმა, ნიდერლანდებმა და გერმანიის ფედერაციულმა
რესპუბლიკამ. იგი ძალაში შევიდა 1952 წლის 23 ივლისს. ხე-
ლშეკრულება შედგებოდა 100 მუხლისა და 3 დანართისაგან. მის
მიზანს ქვანახშირისა და ფოლადის საერთო ბაზრის დაფუძნება,
დასაქმების ზრდა, მონაწილე სახელმწიფოთა მოქალაქეების
ცხოვრებისეული პირობების გაუმჯობესება წაროადგენდა.
ხელშეკრულებით დაფუძნდა ქვანახშირისა და ფოლადის ევ-
როპული გაერთიანება, განისაზღვრა მისი კომპეტენციები,
სტრუქტურა. გაერთიანება შედგებოდა 4 ძირითადი ინსტი-
ტუტისგან:

- უმაღლესი ორგანო – შედგებოდა წევრ სახელმწიფოთა 9
წარმომადგენლისგან, რომლებიც მოქმედებდნენ დამოუ-
კიდებლად, მხოლოდ ქვანახშირისა და ფოლადის ევრო-
პული გაერთიანების ინტერესების შესაბამისად. ორგანოს
გააჩნდა სუპრანაციონალური კომპეტენციები;
- მინისტრთა სპეციალური საბჭო – საკანონმდებლო და
საკონსულტაციო ორგანო, რომელიც გაერთიანების დო-
ნეზე იცავდა წევრ სახელმწიფოთა ინტერესებს;
- საერთო ასამბლეა – შედგებოდა წევრ სახელმწიფოთა

უმალლესი საკანონმდებლო ორგანოს 78 წარმომადგენლისგან. ასამბლეას გააჩნდა საზედამხედველო და სათათბირო ფუნქციები;

- მართლმსაჯულების სასამართლო – შედგებოდა 7 მოსამართლისგან. სასამართლო ახორციელებდა ხელშეკრულების ინტერპრეტაციას.

პარიზის ხელშეკრულების მოქმედების ვადა გავიდა 2002 წლის 23 ივლისს, აქედან გამომდინარე ამ ხელშეკრულებით შექმნილი გაერთიანების სამართალმემკვიდრედ 2002 წლის 24 ივლისს ევროპული გაერთიანება გამოცხადდა.

ქიმიური პროდუქციის რეგულირების ჩარჩო წესები

ევროპის კავშირში 2006 წელს ქიმიური პროდუქციის მარეგულირებელი სამართლებრივი ბაზის უნიფიცირება განხორციელდა. ამ მიზნით, საბჭოსა და ევროპული კომისიის სამართლებრივი აქტები ჩანაცვლებულ იქნა რეგულაციით, რომლითაც დადგინდა ქიმიური ნივთიერებების რეგისტრაციასთან, შეფასებასთან, წარმოებაზე ნებართვის გაცემასთან, კავშირის ტერიტორიაზე ზოგიერთი ქიმიური პროდუქციის შეზღუდვასთან დაკავშირებული წესები, შეიქმნა ევროპის კავშირში არსებული ქიმიური პროდუქციის ერთიანი ბაზა და დაფუძნდა ქიმიური პროდუქციის ევროპული სააგენტო. ქიმიური პროდუქციის რეგულირების ჩარჩო წესების მიზანია ერთი მხრივ,

ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოს დაცვის სტანდარტების გაუმჯობესება და მეორე მხრივ, ქიმიური პროდუქციის წარმოების სფეროში კონკურენციის უზრუნველყოფა, ევროპული ინდუსტრიის განვითარება. ჩარჩო წესები ქიმიური პროდუქციის მწარმოებლებს, მიმწოდებლებს, იმპორტიორებს ამ პროდუქციით გამოწვეული რისკების შეფასებისა და მართვის ვალდებულებას აკისრებს.

შენგენის კანონმდებლობა

ევროპის კავშირის საბჭოს 1999 წლის 20 მაისის გადაწყვეტილების მიხედვით, შენგენის კანონმდებლობა მოიცავს შენგენის (1985 წლის 14 ივნისი) შეთანხმებას, შენგენის კონვენცია-სა (1990 წლის 19 ივნისი) და მათ პროტოკოლებს. შენგენის სამართლებრივი წესრიგი საწყის ეტაპზე ევროპის კავშირის სამართლის ნაწილს არ წარმოადგენდა. ევროპის კავშირის სამართალში მისი ინტეგრაცია ამსტერდამის ხელშეკრულებით (1999წ.) განხორციელდა. დღეის მდგომარეობით, ევროპის კავშირში შენგენის კანონმდებლობის ინტეგრაციის თაობაზე დებულებები მოცემულია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მე-19 პროტოკოლში. გარდა ამისა, კავშირის პირველადი სამართალი შეიცავს დებულებებს ცალკეულ წევრ სახელმწიფოებთან (ირლანდია, დანია) მიმართებაში შენგენის სივრცეში მოქმედ ნორმებთან დაკავშირებით.

შენგენის სივრცე

1985 წლის 14 ივნისს ქ. შენგენში საფრანგეთმა, გერმანიამ, ბელგიამ, ნიდერლანდებმა და ლუქსემბურგმა ხელი მოაწერეს

შეთანხმებას (ე.წ. „შენგენის შეთანხმება“), რომელიც 1990 წლის იანვრიდან ხელმოწერი სახელმწიფოების მოქალაქეების სასაზღვრო შემოწმების აკრძალვას, გაუქმებას ითვალისწინებდა. ამ მიზნით შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი, რომელსაც საზღვრის საგარეო კონტროლთან (საერთო სავიზო, თავშესაფრის პოლიტიკა, სასაზღვრო შემოწმება) და შენგენის ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოების მოქალაქეების შემოწმების აკრძალვასთან დაკავშირებული პრაქტიკული ღონისძიებების, ფუნდამენტური საკითხების შემუშავება დაევალა. სამუშაო ჯგუფის საქმიანობა პროდუქტიული აღმოჩნდა და შედეგად 1990 წლის 19 ივნისს ხელი მოეწერა კონვენციას „შენგენის ხელშეკრულების იმპლემენტაციის თაობაზე“ (ე.წ. „შენგენის კონვენცია“), რომელიც ძალაში 1995 წლის 26 მარტს შევიდა. მოგვიანებით, შენგენის სისტემაში ევროპის კავშირის სხვა სახელმწიფოებიც განეწიანდნენ. შენგენის სისტემაში ევროპულ კომისიას დამკვირვებლის სტატუსი გააჩნდა. შენგენის სისტემასა და ევროპის კავშირის სამართალს შორის სუბორდინაციული ურთიერთობა არსებობდა, რადგან კონვენციის 134-ე მუხლის მიხედვით, შენგენის სისტემაში არსებული დებულებები მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოქმედებდა, თუ ევროპის კავშირის სამართალს არ ეწინააღმდეგებოდა. შესაბამისად, ევროპის კავშირის სამართალში შენგენის სისტემის ინტეგრაცია სირთულეს არ წარმოადგენდა.

დღესდღეობით შენგენის სივრცეში განეწიანებულია კავშირის ყველა წევრი სახელმწიფო (კავშირში განეწიანება თავისთავად გულისხმობს შენგენის სივრცეში ინტეგრაციას) და ლიხტენშტაინი, შვეიცარია და ისლანდია. აქედან გამომდინარე, ევროპის კავშირის მოქალაქეებისა და ზემოაღნიშნულ მესამე

სახელმწიფოთა მოქალაქეების შიდა სასაზღვრო შემოწმება დაუშვებელია, ისინი შენგენის სივრცეში გადაადგილების თავისუფლებით სარგებლობენ.

შერწყმის შესახებ ხელშეკრულება (ბრიუსელის ხელშეკრულება)

შერწყმის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1965 წლის 8 აპრილს და ძალაში შევიდა 1967 წლის პირველ ივლისს. ბრიუსელის ხელშეკრულებით განხორციელდა ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების, ევროპული ეკონომიკური გაერთიანებისა და ატომური ენერჯის ევროპული გაერთიანების ორგანოთა შერწყმა, რაც გულისხმობდა სამივე გაერთიანებისათვის საერთო კომისიისა და საბჭოს არსებობას. თუმცა გაერთიანებები დამოუკიდებლად განაგრძობდნენ ფუნქციონირებას.

შეხედულება

კავშირის ინსტიტუტების მიერ შეხედულება გამოიცემა წევრი სახელმწიფოების ან ევროპის კავშირის გარკვეული ქმედებების შეფასების მიზნით. იგი არ წარმოადგენს სავალდებულო ძალის მქონე აქტს, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში, მაგალითად, წევრი სახელმწიფოს წინააღმდეგ ხელშეკრულების დარღვევის თაობაზე სარჩელის შეტანა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ დაცულია წინასწარი პროცედურები, რომლის შემადგენელი

ელემენტია ნეერი სახელმწიფოსათვის ევროპული კომისიის მიერ არგუმენტირებული შეხედულების წარდგენა.

შიდა ბაზარი

შიდა ბაზარი წარმოადგენს საერთო ევროპულ სივრცეს, სადაც უზრუნველყოფილია საქონლის, პირების, კაპიტალისა და მომსახურების გადაადგილების თავისუფლება.

თავდაპირველად მას ეწოდებოდა საერთო ბაზარი, რომლის ფორმირებას მიზნად ისახავდა ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება. ერთიანმა ევროპულმა აქტმა მისი სახელწოდება „შიდა ბაზრით“ ჩაანაცვლა და ამ იდეას ახალი იმპულსები შესძინა. შიდა ბაზრის დაფუძნების პროცესი ოფიციალურად 1992 წლის 31 დეკემბერს დასრულდა.

ევროპის კავშირი ფლობს ექსკლუზიურ კომპეტენციას შიდა ბაზრის ფუნქციონირებისთვის აუცილებელი კონკურენციის წესების დადგენის სფეროში. იგი ამ მიზნით უფლებამოსილია მიიღოს რეგულაციები, დირექტივები, გადანყვეტილებები. შიდა ბაზართან დაკავშირებულ სხვა ნებისმიერ საკითხზე კავშირს გააჩნია შერეული კომპეტენცია.

შიდა ბაზარი ეფუძნება მართლმსაჯულების ევროპული სამართლოს მიერ განვითარებულ ორ ძირითად პრინციპს:

- მოქალაქეობის ნიშნით პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის აკრძალვა – საქონლის, პირის, კაპიტალისა და

მომსახურების თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველსაყოფად წევრ სახელმწიფოს საკუთარი მოქალაქისა და კავშირის სხვა წევრი ქვეყნის მოქალაქის მიმართ ეკისრება თანაბრად მოპყრობის ვალდებულება;

- ორმხრივი აღიარება – პირველ ეტაპზე განვითარდა საქონლის გადაადგილების კონტექსტში. ამ პრინციპის თანახმად, წევრი სახელმწიფო ვალდებულია კავშირის სხვა წევრ ქვეყანაში წარმოებული და დაფასოებული საქონელი დაუშვას ეროვნულ ბაზარზე იმ შემთხვევაშიც, თუ საქონელი ვერ აკმაყოფილებს ამ სახელმწიფოში დადგენილ ტექნიკურ ან სხვა სპეციფიკურ მოთხოვნებს. დღეის მდგომარეობით, იგი სხვა თავისუფლებებთან მიმართებაშიც გამოიყენება.

ჩ

ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის „ახალი ხედვა“

ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატო) „ახალი ხედვა“ წარმოადგენს კონცეფციას, რომელიც გულისხმობს ამ ორგანიზაციის როლისა და ფუნქციის რედეფინირებას. „ახალი ხედვის“ ძირითადი ასპექტები უკავშირდება თავდაცვის ევროპული იდენტობის აღიარებას, ტრანსატლანტიკური უსაფრთხოების სისტემაში ევროპული კომპონენტის გაძლიერებას, დასავლეთ ევროპის კავშირთან მჭიდრო თანამშრომლობასა და ნატოს გაფართოებას.

კონცეფცია მიზნად ისახავს ნატოს ურთიერთობების გაღრმავებას მესამე ქვეყნებთან ჩრდილოეთ-ატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭოსა და ე.წ. „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ ფორმატში.

3

ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემა

ცენტრალური ბანკების ევროპულ სისტემაში გაერთიანებულია ევროპული ცენტრალური ბანკი და წევრ სახელმწიფოთა ცენტრალური ბანკები.

ცხოველთა კეთილდღეობის პოლიტიკა

ცხოველთა კეთილდღეობის მიღწევა კავშირის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს, რომლის თაობაზე საკანონმდებლო რეგულაციების მიღება ჯერ კიდევ 1974 წელს განხორციელდა. ამ მიმართულებით ევროპის კავშირის სამართალი აღიარებს ცხოველთა მგრძობიარე ბუნებას და კავშირის ინსტიტუტებს სხვადასხვა სფეროში პოლიტიკის განსაზღვრისას, შემუშავებისას და იმპლემენტაციისას ცხოველთა კეთილდღეობის მიღწევისთვის აუცილებელი მოთხოვნების გათვალისწინებას ავალდებულებს.

ევროპული კანონმდებლობის მიზანია ცხოველების ზედმეტი ტანჯვისგან დაცვა, რომელიც ძირითადად ფერმერული საქმიანობიდან, ცხოველთა სატრანსპორტო და საკვები მიზნებით გამოყენებიდან მომდინარეობს. აღნიშნული საფუძვლებით ცხოველების მიმართ დამცავი ღონისძიებების განხორციელება გამომდინარეობს არა მხოლოდ ეთიკურ-მორალური, ზნეობრივი პრინციპებიდან, არამედ სასურსათო პროდუქციის ხარისხის შენარჩუნებისა და კავშირის მოქალაქეთა ჯანმრთელობის

დაცვის მიზნებიდან. ცხოველთა კეთილდღეობა წარმოადგენს „საკვების უვნებლობისა და უსაფრთხოების ყოვლისმომცველი სტრატეგიის“ ნაწილს. შესაბამისად, კავშირის სხვა სფეროებში (აგრიკულტურა, ტრანსპორტი, შიდა ბაზარი და სხვა) პოლიტიკის დაგეგმვისა და იმპლემენტაციის პროცესი იმთავითვე მოითხოვს ცხოველთა კეთილდღეობის აუცილებლობის გაანალიზებასა და მხედველობაში მიღებას.

ძირითად უფლებათა სააგენტო

2007 წლის 1 მარტიდან ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა სააგენტო წარმოადგენს რასიზმისა და ქსენოფობიის მონიტორინგის ევროპული ცენტრის უფლებამონაცვლეს. იგი დაფუძნდა კავშირის საბჭოს 2007 წლის 15 თებერვლის რეგულაციით. რეგულაციის თანახმად, ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა სააგენტო:

- ევროპის კავშირის სამართლის იმპლემენტაციის პროცესში მხარს უჭერს კავშირის ინსტიტუტებსა და წევრ სახელმწიფოებს. ამ ამოცანის შესასრულებლად: 1. შეიმუშავებს დასკვნებს, მოსაზრებებს საკუთარი ინიციატივით ან ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოს ან კომისიის მოთხოვნით; 2. საკუთარი მოქმედებების თაობაზე წარადგენს ყოველწლიურ ანგარიშს; 3. ახორციელებს საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითების ილუსტრირებას; 4. ამზადებს თემატურ ანგარიშებს ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე;
- აგროვებს, ანალიზს უკეთებს და ავრცელებს რელევანტურ, ობიექტურ ინფორმაციას ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, რომლებიც შესაძლებელია მიწოდებულ იქნეს წევრი სახელმწიფოების, კავშირის ინსტიტუტებისა და ორგანოების, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების (ძირითად შემთხვევაში ევროპის საბჭოს) მიერ;

- ახორციელებს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხების სამეცნიერო კვლევას;
- სამოქალაქო საზოგადოებასთან დიალოგის მეშვეობით ავითარებს კომუნიკაციის სტრატეგიას ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში;
- მჭიდროდ თანამშრომლობს: 1. წევრ სახელმწიფოებთან თანამშრომლობის ეროვნული ოფიცრებისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში მოღვაწე ეროვნული ინსტიტუტების მეშვეობით; 2. ევროპის კავშირის ინსტიტუტებთან და ორგანოებთან; 3. სამოქალაქო საზოგადოებასთან ფუნდამენტურ უფლებათა პლატფორმის მეშვეობით; 4. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან (ძირითადად ევროპული უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციებთან და ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში საქმიანობის განმახორციელებელ გაეროს ორგანოებთან);
- კოორდინირებს ევროპის საბჭოსთან, რათა ერთი მხრივ, არ განხორციელდეს ევროპის საბჭოსა და სააგენტოს ღონისძიებების დუბლირება და მეორე მხრივ, მისმა მოქმედებებმა მიიღოს ევროპის საბჭოს ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებების შემავსებელი ხასიათი.

6

წვერი სახელმწიფოს ევროპის კავშირიდან გასვლა

ევროპის კავშირიდან წვერი სახელმწიფოს გასვლის პროცედურა დაინერგა ლისაბონის ხელშეკრულებით. ამ პროცედურის მიხედვით, თუ სახელმწიფოს აღარ სურს კავშირის წევრობა, იგი ამის თაობაზე ევროპულ საბჭოს აცნობებს. ევროპული საბჭო იღებს სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომლის საფუძველზე გასვლის მსურველ სახელმწიფოსთან კავშირი მოლაპარაკებებს ახორციელებს. სახელმწიფოსა და კავშირს შორის იდება შეთანხმება, რომელიც განსაზღვრავს ერთი მხრივ, კავშირიდან ამ ქვეყნის გასვლასთან დაკავშირებულ საკითხებს და მეორე მხრივ, მათ სამომავლო ურთიერთობებს. შეთანხმებას კავშირის სახელით დებს საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, მას შემდეგ რაც მოიპოვებს ევროპული პარლამენტის თანხმობას. სახელმწიფოს კავშირის წვერი ქვეყნის სტატუსი შეუწყდება გასვლის შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული ვადის დადგომისას ან თუ შეთანხმება არ დაიდება, ევროპული საბჭოსთვის კავშირიდან გასვლის შესახებ გადაწყვეტილების ცნობიდან 2 წლის შემდეგ (შესაძლებელია ევროპული საბჭოსა და შესაბამისი სახელმწიფოს შეთანხმების საფუძველზე კავშირიდან გასვლის ვადა გაიზარდოს). იმ შემთხვევაში, თუკი ეს სახელმწიფო კვლავ მოინდომებს კავშირში განწევრიანებას, მან ხელახლა უნდა გაიაროს განწევრიანების პროცედურა.

კავშირიდან წვერი სახელმწიფოს გასვლის პროცედურის ფარგლებში ევროპული საბჭოსა და ევროპის კავშირის საბჭოს

მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების კენჭისყრაში გასვლის მსურველი სახელმწიფო არ მონაწილეობს.

წევრი სახელმწიფოს უფლების შეჩერების პროცედურა

ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოს უფლების შეჩერების პროცედურა სამი ეტაპისგან შედგება:

- I ეტაპი (ე.წ. „წინასწარი გაფრთხილების მექანიზმი“) – კავშირის წევრი სახელმწიფოების ერთი მესამედის, ევროპული პარლამენტის ან ევროპული კომისიის დასაბუთებული წინადადების საფუძველზე, საბჭო უფლებამოსილია ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მოპოვების შემდეგ სრული შემადგენლობის ოთხი მეხუთედით განსაზღვროს, რომ კავშირის წევრ სახელმწიფოში არსებობს იმ ღირებულებების დარღვევის სერიოზული რისკი, რომლებსაც ეფუძნება ევროპის კავშირი. ამგვარი გადაწყვეტილების მიღებამდე საბჭო ვალდებულია მოისმინოს ამ სახელმწიფოს პოზიცია. საბჭოს ასეთი სახელმწიფოსთვის რეკომენდაციით მიმართვის უფლება გააჩნია. ამასთანავე, იგი რეგულარულად ახორციელებს სახელმწიფოში იმ გარემოებების შემოწმებას კვლავ არსებობს თუ არა კავშირის ღირებულებების ხელყოფის საფრთხე;
- II ეტაპი (კავშირის ღირებულებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევის დადგენა) – წევრ სახელმწიფოთა ერთი მესამედის ან ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე

ზე და ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მიღების შემდეგ ევროპული საბჭო ერთხმად იღებს ნევრ სახელმწიფოში კავშირის ღირებულებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევის დადგენის შესახებ გადანყვეტილებას. ამგვარი გადანყვეტილების მიღებამდე იგი ვალდებულია მოისმინოს ამ სახელმწიფოს პოზიცია;

- III ეტაპი (სანქციის განსაზღვრა) – ევროპული საბჭოს მიერ მიღებული გადანყვეტილების საფუძველზე, კავშირის საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს გადანყვეტილებას ნევრი სახელმწიფოსთვის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ზოგიერთი უფლების (მათ შორის, საბჭოში ხმის მიცემის უფლების) შეჩერების ან არ შეჩერების შესახებ. საბჭომ გადანყვეტილების მიღებამდე მხედველობაში უნდა მიიღოს უფლების შეჩერების სავარაუდო შედეგები ფიზიკური და იურიდიული პირებისთვის. უფლების შეჩერება ნევრ სახელმწიფოს არ ათავისუფლებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულებისგან.

იმ შემთხვევაში თუ სანქციის დაკისრების განმაპირობებელი გარემოებები შეიცვლება, კავშირის საბჭოს უფლება აქვს ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღოს სანქციის შეცვლის ან გაუქმების შესახებ გადანყვეტილება.

ჭ

ჭარბი დეფიციტის პროცედურა

ჭარბი დეფიციტის პროცედურის შესახებ დებულებებს შეიცავს ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება და ევროპის კავშირის საბჭოს 1997 წლის რეგულაცია.

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 126-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ეროვნულ ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტის არსებობა. წევრი სახელმწიფოების ბიუჯეტში დეფიციტის მდგომარეობას შეისწავლის და აფასებს ევროპული კომისია. იმ შემთხვევაში, თუ კომისია დაადგენს, რომ წევრი სახელმწიფოს ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტია ან არსებობს ჭარბი დეფიციტის საფრთხე, იგი მოამზადებს ანგარიშს, რომლის ფორმულირებისას მხედველობაში მიიღებს ყველა რელევანტურ ფაქტს (მაგ.: ციკლურობის პირობები, რეფორმები და ა.შ.). კომისია ანგარიშს წარუდგენს შესაბამის სახელმწიფოსა და კავშირის საბჭოს. კომისიის ანგარიშის საფუძველზე საბჭო იღებს რეკომენდაციას და შესაბამის სახელმწიფოს ამავე რეკომენდაციით გათვალისწინებულ ვადაში დეფიციტის აღმოფხვრისკენ მოუწოდებს. ვალდებულების დამრღვევი სახელმწიფოს მიერ რეკომენდაციის გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში, საბჭო მას განუსაზღვრავს ჭარბი დეფიციტის აღმოფხვრისკენ მიმართულ ღონისძიებებს. საჭიროების შემთხვევაში, საბჭო უფლებამოსილია ერთი მხრივ, ვალდებულების დამრღვევ სახელმწიფოს სანქციები დააკისროს და მეორე მხრივ, ევროპულ საინვესტიციო ბანკს მოუწოდოს ამ სახელმწიფოსთან მიმართებაში სესხის პოლიტიკის გადახედვისკენ.

ს

ჟ

ჯანმრთელობის დაცვის პოლიტიკა

ჯანმრთელობის დაცვა ევროპის კავშირში საერთო უსაფრთხოების შემადგენელ ელემენტად განიხილება. ჯანმრთელობის დაცვის სფერო მიეკუთვნება კავშირის შერეულ კომპეტენციათა რიცხვს. თუმცა, სხვა შერეულ კომპეტენციას მიკუთვნებული სფეროებისგან განსხვავებით (გამონაკლისია სოციალური პოლიტიკა), კავშირი ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მოქმედებებს მხოლოდ ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ასპექტების ფარგლებში. ევროპის კავშირის პოლიტიკა ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მიზნად ისახავს:

- ნევრ სახელმწიფოთა თანამშრომლობის ხელშეწყობას;
- ნევრ სახელმწიფოთა მოქმედებების მხარდაჭერას;
- დაავადებათა პრევენციის ხელშეწყობას;
- დაავადებების გამომწვევი მიზეზებისა და მათთან ბრძოლის თაობაზე კვლევების განხორციელების მხარდაჭერას;
- ჯანმრთელობის დაცვის სფეროსთან დაკავშირებული ინფორმაციის გავრცელების ხელშეწყობას;
- ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მომსახურების სტანდარტების ამაღლების ხელშეწყობას;
- სამედიცინო პრეპარატების, პროდუქტების, ინსტრუმენტების გამოყენების სტანდარტების დადგენას და ა.შ.

ევროპის კავშირი ვალდებულია კავშირის ნებისმიერ სფეროში პოლიტიკის შემუშავებისა და მოქმედებების განხორციელების პროცესში მხედველობაში მიიღოს ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.

ჰუმანიტარული დახმარება

ევროპის კავშირი ჰუმანიტარული დახმარების ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი მიმწოდებელია მსოფლიოში. კავშირის მიერ ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელების წესები და პროცედურები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში კავშირის საბჭოსა და ევროპული პარლამენტის მიერ განისაზღვრება.

1992 წელს კავშირის დონეზე დაფუძნდა ჰუმანიტარული დახმარების ოფისი. იგი უფლებამოსილია გადაუდებელ შემთხვევებში უზრუნველყოს თავდასხმის, ბუნებრივი ან ანთროპოგენული კატასტროფის მსხვერპლი სახელმწიფოს ჰუმანიტარული დახმარება. კავშირის მოქმედებები ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელებისას უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართალსა და მიუკერძოებლობის, ნეიტრალურობის, დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპებს.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპელ ახალგაზრდებს გააჩნიათ შესაძლებლობა თავიანთი წვლილი შეიტანონ ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელებაში. ამ მიზნით, ხელშეკრულებით დასაშვებია ნებაყოფლობითი ჰუმანიტარული დახმარების ევროპული ჯგუფის შექმნა.

71-ე მუხლის კომიტეტი

ევროპის კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 71-ე მუხლი ითვალისწინებს მუდმივმოქმედი კომიტეტის (ე.წ. „71-ე მუხლის კომიტეტი“) არსებობას. კომიტეტი ევროპის კავშირის საბჭოს სამუშაო ჯგუფს წარმოადგენს. მის შეხვედრებში მონაწილეობის მიღების უფლებამოსილება კავშირის სხვადასხვა ორგანოებისა და სააგენტოების წარმომადგენლებსაც გააჩნიათ. კომიტეტის ამოცანაა თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სფეროში უზრუნველყოს ნევრ სახელმწიფოებს შორის ოპერატიული, ეფექტიანი თანამშრომლობა. ამასთანავე, კომიტეტი ე.წ. „სოლიდარობის პუნქტის“ იმპლემენტაციის თვალსაზრისით, ხელს უწყობს პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს ევროპის კავშირის საბჭოს საქმიანობის მხარდაჭერაში.

ბიბლიოგრაფია

1. გამოყენებული ლიტერატურა:

- Borchardt, K.: The ABC of European Union law, Brussels 2010;
- Bull, H.: Constitutional Development of the European Union, The North Dakota Law Review, Vol. 83, Issue 1, 2007, pp. 1-26;
- Chalmers, D.: European union Law: Cases and Materials, second edition, New york 2010;
- Cremona, M.: Accession to the European Union: Membership Conditionality and Accession Criteria, Polish yearbook of International law, Warszawa 2001, pp. 219-240;
- Eeckhout, P.: The Growing Influence of European Union Law, Fordham International Law Journal , Vol. 33, Issue 5, 2010, pp. 1490-1521;
- Gavouneli, M.: International Law Aspects of the European Union, Tulane Journal of International and Comparative Law, Vol. 8, 2000, pp. 147-166;
- Kaczorowska, A.: European Union Law, 3rd edition, New York 2013;
- Martines, F.: Direct effect of International Agreements of the European Union, The European Journal of International Law, Vol. 25, no.1, pp. 129-147;
- Vataman, D.: History of the European Union, Lex Et Scientia International Journal, Nr. XVII, Vol. 1, Bucharest 2010, pp. 107-137;
- Vause, W.: The Subsidiarity Principle in European Union Law – American Federalism Compared, Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 27, Issue 1, 1995, pp. 61-82;

- ალექსიძე, ლ.: თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბილისი 2013;
- გაბრიჩიძე, გ.: ევროპული კავშირის სამართალი, თბილისი 2012;
- მირიანაშვილი, გ.: როგორ ფუნქციონირებს ევროპული კავშირი (გზამკვლევი), თბილისი 2014;
- ტურავა, მ.: ევროპული სისხლის სამართალი, თბილისი 2010;
- ჯიშკარიანი, ბ.: ევროპული სისხლის სამართალი ევროკავშირის ფარგლებში, თბილისი 2013.

2. გამოყენებული ხელშეკრულებები, შეთანხმებები, კონვენციები, ქარტიები, პროტოკოლები და დეკლარაციები:

- Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union 2012;
- Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (The Reform Treaty) 2007;
- TFEU (Treaty on the Functioning of the European Union) 2007;
- Treaty establishing a Constitution for Europe (Treaty on European Constitution) 2004;
- EC Treaty (Treaty establishing the European Community) (consolidated text 2002);
- Treaty of Nice 2001;
- Treaty of Amsterdam 1997;

- TEU Treaty (Treaty on the European Union) (Maastricht Treaty) 1992;
- Single European Act 1986;
- Merger Treaty (Treaty Establishing a Single Council and a Single Commission of the European Communities) 1965;
- EA Treaty (Treaty establishing the European Atomic Energy Community) (Euratom) 1957;
- EEC Treaty (Treaty establishing the European Economic Community) (Treaty of Rome) 1957;
- CS Treaty (Treaty Establishing the European Coal and Steel Community) (Treaty of Paris) 1951;
- Cotonou Agreement (Partnership agreement between the Members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States, on the other) 2000;
- Ioannina agreement concerning the blocking minority subsequent to the fourth enlargement of the EU 1994;
- Schengen II Agreement (Schengen Implementing Convention) 1990;
- Schengen I Agreement on the removal of internal borders between participating Member States and the harmonisation of rules on external border controls 1985;
- Luxembourg Accord 1966;
- Convention on the establishment of a European Police office (Europol Convention) 1992;
- Charter of Fundamental Rights of the European Union 2000;

- Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers 1989;
- Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention 2004;
- Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change 1997;
- Declaration on Combating Terrorism 2004;
- Laeken Declaration on the Future of the European Union 2001;
- Barcelona Declaration 1995.

3. გამოყენებული რეგულაციები, დირექტივები, გადანაცვლებები და სხვა აქტები:

- Regulation 1260/2012/EU (of 17 December 2012 of the Council on implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements);
- Regulation 1257/2012/EU (of 17 December 2012 of the European Parliament and of the Council on implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection);
- Regulation 211/2011/EU (of 16 February 2011 of the European Parliament and of the Council on the citizens' initiative);
- Regulation 168/2007/EC (of 15 February 2007 of the Council on establishing a European Union Agency for Fundamental Rights);
- Regulation 2004/2003 (of 4 November 2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at Euro-

pean level and the rules regarding their funding);

- Regulation 178/2002/EC (of 28 January 2002 of the European Parliament and of the Council on laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety);
- Regulation 2157/2001/EC (of 8 October 2001 of the Council on the Statute for a European company (SE));
- Regulation 45/2001/EC (of 18 December 2000 of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data);
- Regulation 1467/97/EC (of 7 July 1997 of the Council on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure);
- Directive 2004/35/EC (of 21 April 2004 of the European Parliament and of the Council on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage);
- Directive 2001/86/EC (of 8 October 2001 of the Council on supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees);
- Decision 2013/272/EU (of 22 May 2013 of the European Council concerning the number of members of the European Commission);
- Decision 2009/426/JHA (of 16 December 2008 of the Council on the strengthening of Eurojust and amending Decision 2002/187/JHA setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime);
- Decision 2009/371/EC (of 6 April 2009 of the Council on establishing the European Police Office (Europol));

- Decision 2008/976/JHA (of 16 December 2008 of the Council on the European Judicial Network);
- Decision 2004/752/EC, Euratom (of 2 November 2004 of the Council on setting up the European Union Civil Service Tribunal);
- Framework Decision 2002/584/JHA (of 13 June 2002 of the Council on the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States);
- Decision 2002/187/JHA (of 28 February 2002 of the Council on setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime);
- Decision 2001/470/EC (of 28 May 2001 of the Council on establishing a European Judicial Network in civil and commercial matters);
- Rules of Procedure of the Court of Auditors of the European Union 2010;
- Recommendation 2003/361/EC (of 6 May 2003 of the Commission concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises).

4. გამოყენებული ელექტრონული რესურსები:

- <http://europa.eu/>
- <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>
- http://ec.europa.eu/index_en.htm
- <http://www.consilium.europa.eu/en/home/>
- http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/
- <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>
- <https://www.europol.europa.eu/>
- <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/ecadefault.aspx>

- <http://cor.europa.eu/en/Pages/home.aspx>
- <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.home>
- <http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces>
- <http://fra.europa.eu/en>
- <http://www.eib.org/>
- <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
- <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>
- <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home&plang=en>
- <http://publications.europa.eu/en/home>

ავტორის შესახებ

დოქტორი გიორგი მირიანაშვილი 2015 წლიდან საკონსტიტუციო საერთაშორისო და ევროპული სამართლის მიმართულებით უძღვება სასწავლო კურსებს გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლასა და საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლაში საბაკალავრო და სამაგისტრო საგანმანათლებლო პროგრამებზე.

გიორგი მირიანაშვილი ამჟამად არის გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი საკონსტიტუციო, საერთაშორისო და ევროპული სამართლის მიმართულებით, საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლის დეკანი, საჯარო მმართველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი.

გიორგი მირიანაშვილი 2015 წლიდან სხვადასხვა პერიოდში მუშაობდა როგორც სახელმწიფო, ასევე არასამთავრობო სექტორში, მათ შორის საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტში, შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატში.

გიორგი მირიანაშვილი 2016-2019 წლებში სწავლობდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტის სადოქტორო პროგრამაზე, 2020 წელს დაიცვა დისერტაცია (summa cum laude) და მიენიჭა სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხი.

გიორგი მირიანაშვილი 2013 წელს ჩაირიცხა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული

ფაკულტეტის საერთაშორისო სამართლის სამაგისტრო პროგრამაზე, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა 2015 წელს და მიენიჭა საერთაშორისო სამართლის მაგისტრის ხარისხი.

გიორგი მირიანაშვილი 2009-2013 წლებში სწავლობდა საქართველოს უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის საბაკალავრო პროგრამაზე, 2013 წელს მიენიჭა სამართლის ბაკალავრის ხარისხი.

გიორგი მირიანაშვილი არის საერთაშორისო და ეროვნული კონფერენციების, სემინარების, ფორუმების, კვლევითი პროექტის მონაწილე, სხვადასხვა სამუშაო ჯგუფების წევრი. მას 2015-2021 წლებში ჩატარებული აქვს ტრენინგები, საჯარო ლექციები და სემინარები ევროპის კავშირის სამართალთან და საკონსტიტუციო სამართალთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

გიორგი მირიანაშვილი 2016-2019 წლებში იყო ფოლკსვაგენის ფონდის სტიპენდიანტი, 2020 წელს გერმანიის აკადემიური გაცვლითი სამსახურის სტიპენდიანტი. იგი 2018-2019 წლებში სამეცნიერო მივლინებით იმყოფებოდა ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტსა და ფრიდრიხ შილერის სახელობის იენის უნივერსიტეტში.

გიორგი მირიანაშვილი 2018 წლიდან არის მსოფლიო იურისტთა ასოციაციის წევრი, 2020 წლიდან საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის წევრი.

გიორგი მირიანაშვილის ავტორობითა და თანაავტორობით გამოქვეყნებულია შემდეგი ნაშრომები:

- მირიანაშვილი, გ., ევროპის კავშირის სამართალი, პირველი ნაწილი, თბილისი, 2022 (სახელმძღვანელო);

- მირიანაშვილი, გ., ადამიანის უფლებათა დაცვის კოლიზიური ევროპული სტანდარტები ექსტრადიციის სფეროში, თბილისი, 2022. (მონოგრაფია);
- მირიანაშვილი, გ., ევროპის კავშირის ცნობარი, თბილისი, 2022. (ცნობარი);
- Mirianashvili, G., Accession of the European Union to the European Convention on Human Rights in the context of Extradition – Improvement or Unification of Fundamental Rights Standards? International Law, Selected issues, 2021. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., მირიანაშვილი გ.: ორმხრივი დასჯის პრინციპის არსი და მისი მოქმედების ფარგლები ექსტრადიციის ევროპულ და კვაზი-ევროპულ სისტემებში, აკადემიური მაცნე, თბილისი, 2020. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., ექვივალენტური დაცვის დოქტრინა – დაკავების ევროპული ორდერის შეუსრულებლობის აქცესორული კონვენციური სტანდარტი, ჟურნალი სამართალი, თბილისი, 2019, N2. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., დევიძე, ს.: ევროკავშირის სამართლის დამხმარე სახელმძღვანელო, თბილისი, 2019. (დამხმარე სახელმძღვანელო);
- მირიანაშვილი, გ., თუმანიშვილი, გ.: სისხლის სამართლის სფეროში საქართველოს საერთაშორისო თანამშრომლობის ასპექტები, ნაშრომში: თუმანიშვილი, გ., შრამი, ე., ჯიშკარიანი, ბ. (რედ.): ქართული სისხლის საპროცესო სამართალი ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენის ქვეშ, თბილისი, 2019. (მონოგრაფია);

- მირიანაშვილი, გ., ფირცხალაშვილი ა., ადამიანის უფლებათა დაცვის პოლიტიკა ევროპული კავშირის სამართალში, თბილისი, 2018. (მონოგრაფია);
- მირიანაშვილი, გ., ფირცხალაშვილი ა., საქართველოს სახელმწიფო მოწყობის საფუძვლები, თბილისი, 2018. (დამხმარე სახელმძღვანელო);
- მირიანაშვილი, გ., ნევრ სახელმწიფოთა კონსტიტუციებზე ევროპული კავშირის სამართლის უზენაესობის დოქტრინა მელონის საქმის მიხედვით, საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი, მე-2 გამოცემა, ბათუმი, 2018. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., თუმანიშვილი, გ., დაკავების ევროპული ორდერის შეუსრულებლობის ძირითადი და აქცესორული საფუძვლები, ჟურნალი სამართალი, N1, თბილისი, 2018. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., პროევროპული საზოგადოება ევროპული სოლიდარობისა და იდენტობის გარეშე, წმწ.ეუროპეან.გე, 2017. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე უცხოელის საკუთრების უფლების კონსტიტუციური პარადიგმები საქართველოში, აკადემიური მაცნე, თბილისი, 2017. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., ევროპული კავშირის წევრი სახელმწიფოებისა და საქართველოს სასამართლოებს შორის სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფარგლები ასოცირე-

ბის შესახებ შეთანხვების მიხედვით, გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალი, ბერლინი, 2017. (სტატია);

- Mirianashvili, G., Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – the Second Unsuccessful Attempt, Caucasus Journal of Social Sciences, Tbilisi, 2017. (სტატია);
- მირიანაშვილი, გ., ევროპული კავშირის სამართლის ცნობარი, თბილისი, 2015. (იურიდიული ცნობარი);
- მირიანაშვილი, გ., როგორ ფუნქციონირებს ევროპული კავშირი, თბილისი, 2014. (გზამკვლევი);
- მირიანაშვილი, გ., სამართლებრივი ვაკუუმისა და საკანონმდებლო ხარვეზის პრობლემა ქართულ სამართლებრივ წესრიგში, საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა, ბათუმი, 2013. (სტატია).

